

**SISSITAKTIKASTA SYMMETRISEEN SODANKÄYNTIIN -
TAKTISET JA TAISTELUTEKNISET HAVAINNOT ITÄ-UKRAINASTA**

Pro gradu -tutkielma

Yliluutnantti

Kaarlo Bang

SM6

Merisotalinja

Huhtikuu 2017

Kurssi Sotatieteiden maisterikurssi 6	Linja Merisotalinja
Tekijä Yliluutnantti Kaarlo Bang	
Opinnäytetyön nimi Sissitaktiikasta symmetriseen sodankäyntiin – Taktiset ja taistelutekniset havainnot Itä-Ukrainasta	
Oppiaine, johon työ liittyy Operaatiotaito ja taktiikka	Säilytyspaikka Maanpuolustuskorkeakoulun kirjasto
Aika Huhtikuu 2017	Tekstisivuja 66 Liitesivuja 0
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Ukrainan sisäinen tilanne heikkeni loppuvuodesta 2013 kansan noustua presidenttiä ja hallitusta vastaan. Tilanne hankaloitui entisestään Venäjän toteutettua Krimin niemimaan valtauksen helmimaaliskuun aikana 2014. Tästä alkoi separatistinen liikehdintä, joka kulmineitui toukokuun alussa Donetskin ja Luhanskin alueella toimivien aseellisten ryhmien julistautuessa itsenäisiksi kansantasavalloiksi ja toukokuun 12. päivänä yhdistymisilmoitukseen uudeksi valtioksi. Ukrainan uudeksi presidentiksi valittu Oleksandr Turtshinov julisti 14. huhtikuuta 2014 terrorismin vastaisen operaation separatistien kukistamiseksi. Nopeaksi tarkoitettu operaatio pitkittyi menestyksekään alun jälkeen ja muuttui yksittäisten kohteiden takaisin valtaamisesta laajamuotoiseksi sodaksi. Ukraina ja länsimaat ovat syyttäneet Venäjää kriisin lietsomisesta, kapinallisten aseellisesta tukemisesta sekä suoranaisestä osallisuudesta sotatoimiin. Venäjä onnistui kuitenkin pitkään peittelemään osallisuutensa toimiin Itä-Ukrainassa. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää miten Venäjä on tukenut separatisteja sekä miten tuki on vaikuttanut separatistien käyttämään taktiikkaan ja taistelutekniikkaan Itä-Ukrainassa.</p> <p>Tutkimus on operaatiotaidon ja taktiikan perustutkimus, jolla on tarkoitus kartoittaa Ukrainan sotaan liittyviä taistelutapahtumia. Tutkimusstrategiaksi on valittu laadullinen tutkimus. Tutkimus perustuu aineistolähtöiseen sisällönanalyysiin ja tarkoituksena on muodostaa ilmiöstä tiivistetty kuvaus. Tutkimuksen lähdeaineisto perustui julkisiin lähteisiin ja muodostui tutkimuksista, artikkeleista sekä raporteista.</p> <p>Tutkimuksessa tehtyjen havaintojen perusteella separatistien taistelutoiminta muuttui Venäjältä tulleen tuen ja ohjauksen myötä. Separatistien toiminta oli aluksi hyvin hajanaista ja järjestäytymätöntä. Tämä muuttui tykistön sekä mekanisoidun kaluston määrän kasvaessa. Viivytyksenomaisesta taistelusta siirryttiin selvästi hyökkäykselliseen taisteluun ensimmäisen kerran elokuussa 2014. Myös toiminnan kurinalaisuudessa havaittiin selkeä muutos.</p> <p>Havaintojen perusteella voitiin päätellä, että Venäjä tuki Itä-Ukrainassa toimivia separatisteja aluksi tiedustelulla sekä tulenkäytöllä ja myöhemässä vaiheessa lisäksi materiaalin, joukkojen ja huollon muodossa. Materiaalin sekä joukkojen määrän ja laadun parantuessa on käytettävä taktiikka muuttunut viivytyksellisestä taistelusta hyökkäävämmäksi. Taistelutekniikka on lisäksi kehittynyt sissitaktiikan tapaisesta toiminnasta enemmän symmetrisen taistelun suuntaan ja joukkojen toiminnan taso on muuttunut ammattimaisemmaksi.</p>	
<p>AVAINSANAT Ukrainan sota, Ukrainan kriisi, Venäjä, taktiikka, taistelutekniikka</p>	

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	1
1.1	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset.....	3
1.2	Tutkimustilanne.....	4
1.3	Viitekehys ja näkökulma.....	5
1.4	Rajaukset sekä keskeiset käsitteet.....	7
1.5	Tutkimusraportin rakenne ja lähteet.....	10
1.6	Tutkimusmenetelmät.....	12
2	UKRAINAN KRIISI.....	15
2.1	Ukrainan geopoliittiset erikoispiirteet.....	15
2.2	Ukrainan historiasta ja valtapoliitikasta.....	17
2.3	Ukrainan valtapoliittinen kehitys 1990-luvulta alkaen.....	18
2.4	Ukrainan armeija.....	21
2.5	Itä-Ukrainan aseelliset separatistiryhmittymät.....	24
2.6	Venäjän joukot Ukrainassa ja lähialueella.....	27
2.7	Päätelmät.....	30
3	ITÄ-UKRAINAN TAISTELUTAPAHTUMAT.....	32
3.1	Separatistien noususta hallituksen vastaiskuun.....	32
3.1.1	Taisteluiden kulku.....	32
3.1.2	Taistelutekniset ja taktiset havainnot.....	38
3.2	Venäjän tukemana kohti Minskin ensimmäistä tulitaukoa.....	41
3.2.1	Taisteluiden kulku.....	41
3.2.2	Taistelutekniset ja taktiset havainnot.....	48
3.3	Konfliktin jäätyminen.....	50
3.3.1	Taisteluiden kulku.....	50
3.3.2	Taistelutekniset ja taktiset havainnot.....	56
4	YHDISTELMÄ.....	59
4.1	Tutkimuksen keskeisimmät johtopäätökset.....	60
4.2	Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimus.....	64
	LÄHTEET.....	67
1	JULKAISTUT LÄHTEET.....	67
1.1	Tutkimukset ja opinnäytteet.....	67
1.2	Kirjallisuus.....	67
1.3	Lehdet ja artikkelit.....	68
1.4	Muut julkaistut lähteet.....	76

1.5	Kuvat.....	77
-----	------------	----

SISSITAKTIKASTA SYMMETRISEEN SODANKÄYNTIIN - TAKTISET JA TAISTELUTEKNISET HAVAINNOT ITÄ-UKRAINASTA

1 JOHDANTO

”Venäjän suorittama Krimin laitton miehitys sekä edelleen jatkuneet toimet muualla Itä-Ukrainassa ovat hybridisodankäyntiä.”¹

Naton Euroopan komentaja kenraali Philip Breedlove

Hybridisodankäynti, Ukrainan kriisi tai Itä-Ukrainan sota, Ukrainan tapahtumista on kirjava joukko erilaisia nimityksiä. Perehtymällä hieman pintaa syvemmälle, etenkin vuoden 2014 tapahtumien kulkuun, ymmärtää erilaisten nimien ja niiden käytön olevan perusteltua sekä kunkin sisältävän osan totuudesta. Miten siis käydään taisteluita, jossa osapuolena ovat Ukrainan armeija, Itä-Ukrainan separatistit sekä Venäjä, mutta virallisesti sotaa ei ole julistettu?

Ukrainan sisäinen tilanne heikkeni loppuvuodesta 2013, kun silloisen presidentti Viktor Janukovitsin johdolla tehdyt sisä- ja ulkopoliittiset päätökset, jotka ohjasivat Ukrainaa lähemmäs Venäjän vaikutuspiiriä, johtivat mielenosoituksiin. Alkuvuoteen 2014 jatkuneet mielenosoitukset kääntyivät väkivaltaisuuksiin, joilla oli jopa sisällissodan aineksia. Presidentti Janukovits erotettiin Ukrainan parlamentin toimesta 22. helmikuuta 2014, ja hän pakeni maasta Venäjälle². Tilanne kuitenkin kiristyi entisestään Venäjän toteutettua Krimin niemimaan valtauksen helmi-maaliskuun aikana. Krimin valtaus ei aiheuttanut suurta verenvuodatusta, mutta toimi ponnahduslautana Itä-Ukrainan separatistisille pyrkimyksille. Toukokuun 7. päivä Donetskien ja toukokuun 27. päivä Luhanskin alueella toimivat aseelliset ryhmät julistautuivat itsenäisiksi kansantasavalloiksi. Jo toukokuun 12. seurasi uusi ilmoitus, kun kansantasavallat ilmoittivat muodostavansa yhdessä uuden valtion, Novorossijan eli Uuden Venäjän³.

¹ Garamone, Jim, NATO Commander Breedlove Discusses Implications of Hybrid War, U.S. DoD, <http://www.defense.gov/News/Article/Article/604334>, 12.2.2017.

² Ukrainan parlamentti erotti Janukovitshin, Turun Sanomat, www.ts.fi/uutiset/maailma/599152/Ukrainan+parlamentti+erotti+Janukotshin, 12.2.2017.

³ Ahtokivi, Ilkka, Ukraina syntyi uusi valtio- ”Uusi Venäjä”, Verkkouutiset, http://www.verkkouutiset.fi/ulkomaat/ukraina_uusivenaja-21004, 8.12.2015.

Ukrainan väliaikaiseksi presidentiksi keväällä nimitetty Oleksandr Turtshinov julisti 14. huhtikuuta 2014 aloittavansa terrorismin vastaisen operaation Itä-Ukrainan laajentuneiden levottomuuksien päättämiseksi⁴. Nopeaksi tarkoitettu operaatio pitkittyi menestyksekkään alun jälkeen ja muuttui yksittäisten kohteiden takaisin valtaamisesta laajamittaiseksi sodankäynniksi. Hyvin edennyt operaatio kääntyi heinäkuun alun jälkeen tappiolliseksi, kun Venäjän, etenkin tykistöllä, tukemat separatistit onnistuivat kääntämään taistelun kulun edukseen⁵. Helmikuussa 2015 solmittuun Minskin toiseen tulitaukosopimukseen mennessä venäläismiesten kapinallisten hallussa oli suuri osa Kaakkois-Ukrainaa.

Kuva1. Ukrainan kriisin tilanne 11.7.2014 sekä 21.2.2015⁶

Ukraina ja länsimaat ovat syyttäneet Venäjää kriisin lietsomisesta, kapinallisten aseellisesta tukemisesta sekä suoranaista osallisuudesta sotatoimiin. Venäjä onnistui kuitenkin pitkään salaamaan osallisuutensa toimiin Itä-Ukrainassa kieltämällä julkisuudessa poikkeavat toimin-

⁴ The Telegraph, Ukraine Launches 'anti terrorist operation' in the east, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/ukraine/10767005/Ukraine-launches-anti-terrorist-operation-in-the-east.html>, 16.2.2017.

⁵ Bellingcat: Origin of Artillery Attacks on Ukrainian Military Positions in Eastern Ukraine between 14 July 2014 and 8 August 2014, https://www.bellingcat.com/wp-content/uploads/2016/02/bellingcat_-_origin_of_artillery_attacks_02-12-15_final1.pdf, 26.10.2016.

⁶ National Security and Defence Council of Ukraine, http://www.rnbo.gov.ua/files/2014/RNBO_map_11_07_eng.jpg, 12.2.2017 ja Eurasian Geopolitics, <https://eurasiangeopolitics.files.wordpress.com/2015/04/ato2-21-15.jpg>, 12.2.2017.

tansa alueella tai sen lähetyillä⁷, perustelemalla sitä harjoitustoiminnalla tai uutisoimalla vapaaehtoisista Ukrainaan lähteneistä taistelijoista⁸. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää miten Venäjä on tukenut separatisteja sekä miten tuki on vaikuttanut separatistien käyttämään taktiikkaan ja taistelutekniikkaan Itä-Ukrainassa.

1.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimustehtävä on selvittää miten Venäjä on tukenut separatistien taistelua ja miten tuki on muuttanut Itä-Ukrainan separatistien taktiikkaa ja taistelutekniikkaa. Tutkimusaihe on johdettu alun perin Maavoimien esittämästä tutkimustehtävästä, taktiset ja taistelutekniset havainnot Ukraina operaatiosta, jotta aihealueen laajuus olisi paremmin hallittavissa. Tutkimusta voidaan pitää perusteltuna, sillä aihetta ei ole tutkittu aiemmin Suomessa. Lisäksi tiedot venäläisten joukkojen toimista Itä-Ukrainassa ovat hajanaisia ja tarkkaa tietoa taistelu- ja tukitoiminnasta on vaikeata saada tekemättä perusteellisempaa tutkimusta. Tämä johtuu valheellisen joukkojen liikkeisiin ja toimintaan liittyvän tiedon suuresta määrästä kyseisen kriisin aikana, josta mainitaan myös edellisen alaluvun lopussa. Tunnuksettomien joukkojen käyttö, asia joka nousee usein esiin Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön tarkkailijoiden raporteissa Ukrainasta, on osaltaan vaikeuttanut tietojen oikeellisuuden selvittämistä.

Tutkimuksen pääkysymys on: Miten separatistien taktiikka ja taistelutekniikka ovat muuttaneet Venäjän tuen myötä Ukrainan kriisissä?

Päätutkimuskysymyksen tueksi olen asettanut seuraavat alatutkimuskysymykset:

1. Mitkä ovat taktiikan ja taistelutekniikan peruselementit?
2. Miten kriisin taustat ovat vaikuttaneet separatistien taistelukyvyyn muodostumiseen?
3. Miten separatistit taistelivat ennen Venäjän tukitoimia?
4. Miten separatistit taistelivat Venäjän aloitettua taisteluiden tukemisen?

⁷ The Guardian, Satellite Images reveal Russian military buildup on Ukraine's border, <https://www.theguardian.com/world/2014/apr/10/satellite-images-russian-military-ukraine-border>, 5.3.2017.

⁸ Russia Today, Only Russian Volunteer fighting with anti-Kiev forces, Donetsk Republic leader, <https://www.rt.com/news/183308-russian-volunteers-ukraine-fighting/>, 5.3.2017.

1.2 Tutkimustilanne

Ukrainan kriisi on tutkimuskohteena ajankohtainen, sillä sen luonne on hyvin poikkeuksellinen. Sisällissotia Euroopassa on nähty ennenkin, samoin Venäjän toteuttamia konventionaalisia sotatoimia. Ukrainassa konflikti on jäänyt normaaliolojen ja poikkeusolojen väliin, eikä sotatilaa ole varsinaisesti julistettu. Venäjän merkitys koko kriisin syntyyn ja kehitykseen on merkittävä, mutta totutusta poiketen Venäjä on tavanomaisen sodankäynnin sijaan tukenut alueella toimivia separatisteja ja toteuttanut omat operaationsa mahdollisimman salatuksi.

Kriisiin johtaneita syitä on tutkittu ja yhä käynnissä olevan konfliktin aikaisista taistelutoimista on tutkimuksen teon aikana ilmestynyt aiheita käsitteleviä tutkimuksia myös Suomessa. Lauri Kiiänlinna ja Pertti Inkinen ovat käsitelleet Venäjän toimia Ukrainassa 2014–2015 Pasi Kesselin toimittamassa teoksessa *Venäjän asevoimat muutoksessa – kohti 2030-lukua*. Artikkelikäsittely kattavasti Venäjän toimia ja toiminnan perusteita⁹. Lisäksi Maavoimien tutkimuslaitos on julkaissut Ilovaikin taisteluun¹⁰ sekä Donetskin lentokentän taisteluun¹¹ liittyvät katsaukset. Ulkomaisista tutkimuksista voidaan nostaa esille Phillip Karberin käsikirjoitusvaiheessa oleva tutkimus¹². Sen arvoa kuitenkin laskee lähteiden vähäisyys ja viittaukset keskusteluihin, joita ei voi varmentaa. Venäjän osallisuus tapahtumiin lisää tutkittavan aiheen merkittävyyttä. Venäjä on pyrkinyt Neuvostoliiton romahtamisesta lähtien uudistamaan alenustilassa ollutta armeijaansa sekä palauttamaan valtapoliittisen asemansa. Rakenteellisten muutosten ja kaluston uusimisen lisäksi Venäjä on päivittänyt sotilasdoktriiniaan, mikä näkyy erityisen hyvin Ukrainan kriisissä käytettävien keinojen laajana skaalana. Tästä syystä kaikki taistelutoimet, joihin Venäjä on Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen osallistunut, ovat tutkimuskohteina mielenkiintoisia.

Olemassa oleva Ukrainaan liittyvä tutkimus painottuu strategiseen tasoon. Tapahtumien tuoreudesta johtuen, on ymmärrettävää että Ukrainan sodan aikana käydyistä taisteluista on jul-

⁹ Kesseli, Pasi (toim.), *Venäjän asevoimat muutoksessa – kohti 2030-lukua*, Maanpuolustuskorkeakoulu, 2016, http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/124407/Ven%202030%20lukua%202035_verkkoversio.pdf?sequence=2, 23.3.2017.

¹⁰ Maavoimien tutkimuskeskus, *Havaintoja Ukrainan sodasta – Ilovaikin kattila*, Maasotakoulu, 2016, http://puolustusvoimat.fi/documents/1951253/4047542/MAAVTKESK_Katsaus_Ilovaisk_2016.pdf/a0c74a16-90de-44d8-8a38-f33c903a8def, 23.3.2017.

¹¹ Maavoimien tutkimuskeskus, *Havaintoja Ukrainan sodasta – Donetskin lentoasema*, Maasotakoulu, 2016, http://puolustusvoimat.fi/documents/1951253/4047542/MAAVTKESK_Katsaus_Donetskin+lentoasema+2016.pdf/f4818c1a-cba3-433f-82ca-f0fb51b5ab3e, 23.3.2017.

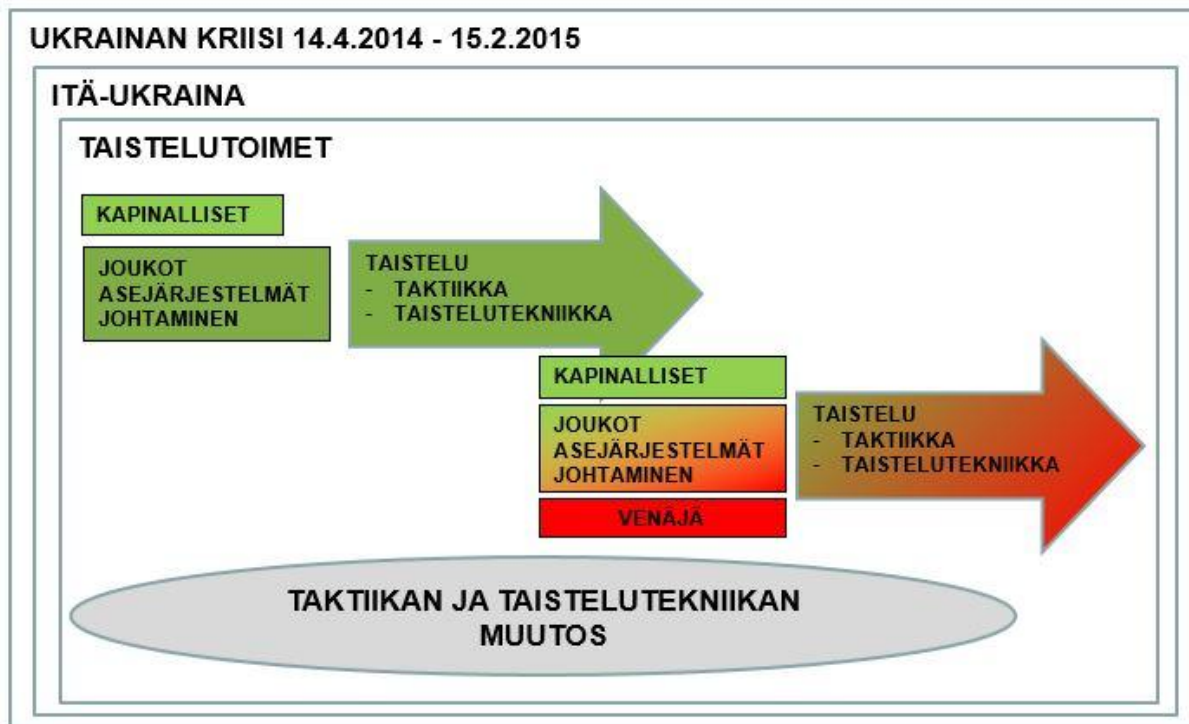
¹² Karber, Phillip A, Dr.: *“Lessons Learned” from the Russo-Ukrainian War, Personal Observations*, The Potomac Foundation, Draft, 2015.

kaistu rajallisesti kirjallisuutta sekä taktisen tason tutkimuksia. Aiheesta löytyy jonkin verran ukrainan- ja venäjänkielisiä teoksia, mutta näitä ei ole tutkimuksessa käsitelty. Ukrainan konfliktin poliittisista vaikutuksista ja kriisin syntyyn vaikuttaneista tekijöistä on kirjoitettu hyvin runsaasti. Konfliktin etenemistä seurattiin julkisuudessa hyvin laajasti niin länsimaisessa kuin itämaisissä mediassa, sosiaalista mediaa unohtamatta. Tiedon määrästä riippumatta taisteluista julkaistujen tietojen todenperäisyys on ollut hyvin kyseenalaista, sillä konfliktin maailmanpoliittisesta aspektista johtuen informaatioidankäynti on ollut suuressa roolissa. Lehtiartikkeleita, raportteja, internetlähteitä ja sosiaalista mediaa yhdistelemällä voidaan kuitenkin saada koottua tietoa tapahtumista.

Ottaen huomioon konfliktin luonteen, taisteluiden osapuolet sekä tutkimuksen tilauksen, voidaan tutkimusta pitää tarpeellisena. Aihetta koskevaa sotatieteellistä tutkimusta on julkaistu tutkimustyön aikana, mutta se on edelleen määrällisesti rajallista. Vastaavan tyyppistä tarkastelua on suoritettu vuoden 2008 Georgian sodasta, mutta tätä ei voida käyttää suorasti vertailukohtana, johtuen Georgian ja Ukrainan sotien välisten luonteiden eroista. Siinä missä Georgian sota voidaan pitää hyvin konventionaalisenä sotilasoperaationa, Ukrainan sodassa Venäjä on pyrkinyt käymään sota hajautetusti, tukemalla paikallisia joukkoja, ja salaamaan omat suorat toimensa pysytelläkseen näennäisesti erossa tapahtumista.

1.3 Viitekehys ja näkökulma

Tutkimuksen kohteena olivat separatistien taistelutoimet Ukrainan kriisin ensimmäisen vuoden aikana, joita tarkastellaan taktiikan ja taistelutekniikan näkökulmasta. Taistelutapahtumien kulkua analysoitiin ja tulkittiin joukkojen sekä asejärjestelmien käytöstä tehtyjen havaintojen perusteella. Tulkinnan tavoitteena oli muodostaa käsitys käytetystä taktiikasta ja taistelutekniikasta sekä niiden vaikutuksesta tilanteen kehittymiseen. Viitekehys on esitetty seuraavalla sivulla olevassa kuvassa 2.

Kuva2. Tutkimuksen viitekehys

Mika Huttunen on Maanpuolustuskorkeakoulun Taktiikan laitoksen tutkimustyössään *Monimutkainen taktiikkaan* pyrkinyt selvittämään taktiikan teoreettista viitekehystä sekä peruskäsitteistöä ja sitä on pyritty hyödyntämään tässä tutkimuksessa¹³. Tutkimuksen kannalta oleellisia tekijöitä ovat termit taktiikka ja taistelutekniikka sekä taistelulajit ja taistelun elementit. Etenkin taistelun käsitteet ovat olleet oleellinen osa lähdeaineiston analysointia ja tulkintaa. Käsitteitä käytetään tutkimuksessa yleisluontoisesti, eikä tarkoitus ole vertailla esimerkiksi yhdysvaltalaisen ja venäläisen käsitteistön eroa.

Taktiikka on Mika Huttusen mukaan tehtävän toteuttamiseen asetettujen resurssien ja keinojen optimaalista suunnittelua ja sovellettua käyttöä päämäärien saavuttamiseksi taistelussa. Lisäksi todetaan, että taktiikka edellyttää taisteluun liittyvien keinojen tuntemista ja taitoa soveltaa niitä.¹⁴ Tässä tutkimuksessa keskitytään tarkastelemaan taistelutapahtumia eli taktiikan keinojen käytäntöönpanoa. Keinot Huttunen on jaotellut neljään osa-alueeseen, jotka ovat taistelulajit, sodankäynnin perusperiaatteet, taistelumenetelmät sekä taistelun elementit¹⁵.

¹³ Huttunen, Mika *Monimutkainen taktiikkaan*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Edita Prima Oy, Helsinki 2005.

¹⁴ Sama, s. 295.

¹⁵ Sama, s. 199.

Keinoista sodankäynnin peruseriaatteet keskittyvät enemmän teoreettiseen tasoon, joka toimii ohjaavana voimana komentajan toiminnassa.¹⁶ Tästä syystä sodankäynnin peruseriaatteita käsitellään tutkimuksessa vain tarvittavilta osin.

Yleisesti käytetyt taistelulajit ovat hyökkäys, puolustus ja viivytys, joilla kuvataan yksittäisen taistelun tai taisteluvaiheen yleisiä toiminnallisia tavoitteita. Tämän lisäksi puhutaan taistelun elementeistä, joilla kuvataan yksittäistä tai yhteisvaikutuksellista toimintaa. Perinteisesti taistelun elementtejä ovat olleet tuli, liike ja suoja. Käsitteet ovat kuvanneet tehokkaasti fyysisiä sodankäynnin toimia. Teknologioiden ja yhteiskuntien kehittymisen myötä, ovat taistelun erilulluvuuksien merkitykset kasvaneet. Laajentuneiden keinovalikoimien takia myös elementtien käsitteitä on haluttu muuttaa vastaamaan paremmin nykytilannetta. Taistelun elementtejä kuvataan nykyään käsitteillä vaikuttaminen, liike ja turvallisuus. Näin mahdollistetaan esimerkiksi elektronisten tai psykologisten keinojen käsittely sodankäynnin osana.¹⁷ Tässä tutkimuksessa käytetään jälkimmäisiä, perinteisten termien johdannaisia, joita Mika Huttunen on kehittänyt edellä mainitussa työssään *Näkökulmia taktiikkaan*. Huttunen on perustellut vaikuttamisen käyttöä sillä, että tuli ja tulenkäyttö eivät sisällytä esimerkiksi elektronista ja psykologista vaikuttamista. Samasta syystä hän on korvannut suojan käsitteellä turvallisuus. Vaikka suoja riittäisikin käsittelemään tutkimuksessa käytetyt oman toiminnan turvaamisen keinot, pidän perusteltuna käsitteen turvallisuus käyttöä, kuvaamaan toiminnan tavoitetta.

Tutkimuksen keskiössä ovat taistelumenetelmät, jotka käsitetään niiksi konkreettisiksi keinoiksi, joita organisaatio käyttää varsinaisissa taisteluissa¹⁸. Taistelutekniikka voidaan pitää osana taistelumenetelmiä, sillä se kuvaa yleensä komppanian ja sitä pienempien yksiköiden toimintaa¹⁹.

1.4 Rajaukset sekä keskeiset käsitteet

Tutkimuksessa keskitytään tarkastelemaan taktisia ja taisteluteknisiä toimia. Myös Kriisiin johtaneita syitä sekä taustatekijöitä tarkastellaan tutkimuksessa. Kriisin taustatekijöiden tarkastelun tarve nousi tutkimukseen perehtymisen aikana. Näiden tekijöiden käsittely on perus-

¹⁶ Sama, s. 100.

¹⁷ Sama, s. 74–89.

¹⁸ Sama, s. 199.

¹⁹ Huttunen, Mika ja Meteri, Jussi, *Ajatuksia operatiotaidon ja taktiikan laadullisesta tutkimuksesta*, Edita Prima Oy, Helsinki 2008, s. 14.

teltua, jotta voidaan ymmärtää miten separatistien taistelukyky on muodostunut ja miksi separatistit ovat saaneet niin huomattavaa tukea Venäjältä. Kevään 2014 Krimin valtaaminen jätetään tutkimuksen ulkopuolelle. Vaikka Krimin valtaamisella on suoria ja epäsuoria vaikutuksia Itä-ukrainan tapahtumiin, kyseessä on erillinen, selkeästi venäläisten joukkojen toteuttama operaatio. Ukrainan sota on selkeästi jakautunut ajanjaksoihin, joissa kriisin alun jälkeen taisteluiden luonne on muuttunut tai tauonnut. Tutkittava ajanjakso alkaa operaation aloittamisesta 14.4.2014 päättyen Minskin toisen tulitaukosopimuksen jälkeisiin päiviin 18.2.2015, jolloin separatistit valtasivat Debaltseven alueen tulitauon alkamisen jälkeen. Ajallinen rajausta perustuu tilanteen eskaloitumiseen kyseisenä aikana, jonka lisäksi venäläisten joukkojen osallisuus toimiin Itä-Ukrainassa on laskettu alkaneen heinäkuussa 2014. Koska tutkimuksen teon aikana viimeisimpien taisteluiden osalta ei ollut löydettävissä luotettavaa tietoa, ajallinen rajausta ja sen jälkeisten taisteluiden pois jättäminen on perusteltua. Alueellinen rajausta käsiteltävien taisteluiden osalta on tehty koskemaan Itä-Ukrainaa, tarkemmin Ukrainan ja Venäjän vastaisen rajan, Luhanskin, Donetskin sekä Mariupolin välistä aluetta. Alueellinen rajausta perustuu separatistien haltuunsa saamaan alueeseen Minskin toisen tulitaukosopimukseen mennessä. Venäläisten joukkojen osalta käsitellään myös Venäjällä olevia, Ukrainan rajan tuntumaan sijoitettuja joukkoja. Tämä on perusteltua siksi, että venäläisten joukkojen toimintaa Itä-Ukrainassa on lähteiden mukaan toteutettu näistä tukikohdista käsin. Tutkimus rajataan lisäksi koskemaan maaoperaatiota tukitoimineen.

Tutkimuksen keskeisimmät käsitteet ja lyhenteet on kuvattu seuraavaksi:

Asymmetrisellä sodankäynnillä tarkoitetaan sotaa, jossa osapuolet eroavat toisistaan esimerkiksi voimasuhteissa tai osapuolet pyrkivät välttämään symmetristä, joukko vastaan joukko, tyyppistä taistelua. Asymmetrinen taistelu pyrkii hyödyntämään yllätystä, jolloin heikommalla voimalla kyetään lyömään vahvempi vihollinen.²⁰

Ukrainan kriisillä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa vuoden 2013 lopussa puhjenneiden levottomuuksien seurauksena syntyneitä tilannetta Ukrainassa.

Terrorismin vastaisella operaatiolla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa Ukrainan hallituksen sotilaallisia toimia Itä-Ukrainan alueella, jotka alkoivat 14. maaliskuuta 2014. Vaikka halli-

²⁰ Santaharju, Kalle, *Asymmetrinen sodankäynti*, Maanpuolustuskorkeakoulu, 2007, <http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/74423/SM371.pdf?sequence=1>, 11.4.2017.

tuksen toimia voisi pitää puhtaasti sotilaallisena, on kyseinen termi ollut yleisessä käytössä julkisuudessa.²¹

Separatisteilla tarkoitetaan Itä-Ukrainan alueella toimivia venäläismielisiä joukkoja, jotka toimivat Ukrainan hallituksen joukkoja vastaan, pyrkimyksenä irrottaa osia Itä-Ukrainasta omaksi valtioksi tai vaihtoehtoisesti liittää osat Venäjään.

Donetskin kansantasavallalla (DNR) tarkoitetaan Donetskin alueella toimivien aseellisten separatistien johtamaa aluetta, joka ajaa alueellista autonomiaa tai mahdollista liittymistä venäjään²².

Luhanskin kansantasavallalla (LNR) tarkoitetaan Luhanskin alueella toimivien aseellisten separatistien johtamaa aluetta, joka ajaa alueellista autonomiaa tai mahdollista liittymistä venäjään²³.

SBU:lla (Security Service of Ukraine) tarkoitetaan Ukrainassa perustettua turvallisuuspalvelua, joka perustui Neuvostovallan aikana toimineen KGB:n jäänteisiin²⁴.

Sektoreilla tarkoitetaan Itä-Ukrainan terrorismin vastaisen operaation alueita, joita on tutkimuksen teon aikana ollut yhteensä viisi kappaletta²⁵.

²¹ The Telegraph, Ukraine Launches 'anti terrorist operation' in the east, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/ukraine/10767005/Ukraine-launches-anti-terrorist-operation-in-the-east.html>, 16.2.2017.

²² Wikipedia, https://fi.wikipedia.org/wiki/Donetskin_kansantasavalta, 11.4.2017.

²³ Wikipedia, https://fi.wikipedia.org/wiki/Luhanskin_kansantasavalta, 11.4.2017.

²⁴ Ramm Alexey ja Nikolsky, Alexey, *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine*, Howard, Colby ja Ruslan, Pukhov (toim.), s. 268–269.

²⁵ Inform Napalm, 2015, <https://napalm.natocdn.work/2015/01/karta-polnayacc.jpg> ja depo.ua, http://www.depo.ua/static/files/gallery_uploads/images/%D0%9C%D1%96%D0%BD%D0%BE%D0%B1%D1%8C%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%B8.jpg, 11.4.2017.

1.5 Tutkimusraportin rakenne ja lähteet

Maanpuolustuskorkeakoulun Taktiikan laitoksen opinnäytetöiden ohjaajan oppaassa käsitellään operaatiotaidon ja taktiikan tutkimusta. Kirjassa todetaan, että operaatiotaidon ja taktiikan tutkimuksessa käsitellään sotajoukkojen organisaatioita ja resursseja sekä käyttöä ja käyttöperiaatteita. Olosuhteiden ja ihmisten todetaan myös vaikuttavan joukkojen käyttöön²⁶. Vaikka tutkimuksessa keskitytään selvittämään menneitä tapahtumia, on olosuhteiden ja resurssien vaikutus käytettyyn taktiikkaan otettava huomioon. Tutkimusraportin rakenne on laadittu siten, että se tukee edellä mainittujen tekijöiden selvittämistä.

Tutkimus muodostuu neljästä luvusta. Ensimmäisessä luvussa (johdanto) perehdytään tutkimuksen aihealueeseen, esitellään tutkimuksen perusteet ja käytettävät tutkimusmenetelmät. Luvussa kaksi (Ukrainan kriisi) käsitellään taustekijöitä, toimintaympäristöä, tilannetta, joukkoja sekä mahdollisia tavoitteita, jotka ovat vaikuttaneet käytettävään taktiikkaan. Kolmannessa luvussa (Itä-Ukrainan taistelutapahtumat) perehdytään taistelutapahtumiin ja esitellään taistelutekniset ja taktiset havainnot. Tutkija muodostaa niiden perusteella arvioita käytetyistä taisteluteknisistä ja taktisista periaatteista. Luvussa neljä (yhdistelmä) tutkija suorittaa pohdintaa ja esittelee havaintonsa saatujen tulosten perusteella. Viimeisessä luvussa käsitellään myös mahdolliset jatkotutkimusaiheet sekä arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta.

Lähdeaineiston luotettavuuden varmistaminen oli tutkimuksessa korostetussa asemassa. Lähteiden luotettavuutta on tutkimuksessa käsitelty käytettäessä niitä ensimmäisen kerran. Lähteiden tietoja arvioidaan ja vertaillaan keskenään läpi koko tutkimusprosessin. Ukrainan sotaa on hämärtänyt laaja-alainen informaatiovaikuttaminen. Tästä johtuen luotettavan venäläisen aineiston löytäminen on ollut vaikeaa, ja tutkija on joutunut keskittymään lähinnä länsimaiseen lähdeaineistoon. Tämä näkyy lähdeaineiston kapeutena. Luotettavuuden parantamiseksi tietojen oikeellisuus on pyritty varmentamaan vertailemalla eri lähteiden tietoja keskenään.

Kirjallisuutta hyödynnettiin konfliktin taustojen selvittämiseen. Poliittisia taustoja, Ukrainan puolustusvoimien kehittymistä sekä Venäjän asevoimien nykytilaa kartoitettiin julkaisuista. Vuonna 2015 julkaistun Taraz Kuzion julkaiseman *Ukraine, Democratization, Corruption and the New Russian Imperialism* teos luo kattavat kuvan Ukrainan kansallisesta ja sotilaalli-

²⁶ *Taktiikan laitoksen opinnäytetöiden ohjaajan opas*, Edita Prima Oy, Helsinki, 2009, s. 12.

sesta kehittymisestä 1900-luvun alusta aina sodan alkuehteen²⁷. Teos on viitteistetty selkeästi ja tiedon alkuperä on helppo selvittää. Vertailtaessa tietoa muihin lähteisiin, voidaan tietoja pitää luotettavina, ainakin siitä näkökulmasta, että eroja ei juuri ole. Colby Howardin ja Ruslan Pukhovin julkaisema teos *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis In Ukraine*, antaa kattavaa tietoa Ukrainan joukoista sekä tilanteen kehittymisestä ja sivuaa myös Venäläisten ja separatistien toimia²⁸. Kuten Kuzion teos, myös Howardin ja Pukhovin julkaisema kirja on viitteistetty selkeästi ja tiedot on helppo tarkistaa. Tietoa löytyy myös runsaasti internetlähteistä. Venäjän asevoimien kehityksestä löytyy hyvin paljon tutkimuksia, kirjallisuutta sekä raportteja. Myös venäläisten Ukrainan kriisiä edeltävistä sotaharjoituksista on löydettävissä kattavia kuvauksia.

Venäjän asevoimien toimintaperiaatteita lähestyttiin tutkimalla sen aikaisempaa toimintaa Georgiassa sekä vuonna 2013 järjestetyssä Zapad harjoituksessa. Venäjän maavoimien taktiikkaa Georgiassa on tutkittu Petteri Määtän toimesta²⁹ ja Zapad harjoituksesta löytyy muun muassa Pauli Järvenpään raportti *Zapad-2103 A View From Helsinki*³⁰. Myös Venäjän vuoden 2014 sotilasdoktriinista on löydettävissä käännösversio, joka auttaa taustatietojen kartoittamisessa³¹. Venäjän Ukrainassa toimivien joukkojen kartoittamisessa auttaa Igor Sutyaginin raportti *Russian Forces in Ukraine*³², josta löytyy listattuna mahdolliset toimintaan osallistuneet joukot sekä havaintoja toiminnasta.

Varsinaisen aseellisen konfliktin kehityksestä kerättiin tietoa lehtiartikkeleista ja raporteista. Aikajanan tapahtumien kululle tarjosi Heikki Heiskasen Ylen sivuilta löytyvä artikkeli *Väkivallan lyhyt historia - näin Ukrainan kriisi syveni*. Tapahtumien tarkempaan selvittämiseen käytetään apuna Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (Etyj) tarkkailijaryhmien lähes päivittäin julkaisemia raportteja³³ sekä muita lähteitä kuten tutkivan journalismin verkkoyhteisö Bellingcatia, joka on tehnyt kattavan selvityksen muun muassa epäsuorantulen yksiköi-

²⁷ Taras Kuzio, *Ukraine, Democratization, Corruption, and the New Russian Imperialism*, Praeger, An Imprint of ABC-CLIO, LLC, Santa Barbara, 2015.

²⁸ Howard, Colby ja Ruslan, Pukhov, *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine, Second Edition*, Centre for Analysis of Strategies and Technologies (CAST), Moscow, 2015.

²⁹ Määttä, Pekka, *Venäjän maavoimien taktiikka Georgian sodassa*, Taktiikan laitos, 2012.

³⁰ Järvenpää, Pauli, *Zapad-2013 A View From Helsinki*, The Jamestown Foundation, Washington, 2014, https://jamestown.org/wp-content/uploads/2014/08/Zapad_2013_View_From_Helsinki_-_Full.pdf, 26.3.2017.

³¹ Yle, *Venäjän federaation sotilasdoktriini(2014)*, käännösversio, 2014, <http://erikoiset.kioski.yle.fi/files/sotilasdoktriini2014.pdf>, 26.3.2017.

³² Sutyagin, Igor, *Russian Forces in Ukraine*, Royal United Services Institute for Defence and Security Studies Whitehall, London, 2015, https://rusi.org/sites/default/files/201503_bp_russian_forces_in_ukraine.pdf, 8.12.2015.

³³ OSCE Special Monitoring Mission to Ukraine: Daily and spot reports from the Special Monitoring Mission to Ukraine, 14.4.2014 – 21.5.2015, <http://www.osce.org/ukraine-smm/reports>, 10.4.2017.

den käytöstä Ukrainan raja-alueilla³⁴. Myös Sotilasaikakausilehdessä julkaistuja Ukrainaa koskevia kirjoituksia on käytetty aiheen tutkimisessa.

Eri lähteistä kerätyn tiedon avulla selvitettiin joukkojen liikkeeseen ja toimintaan sekä taisteluiden kulkuun liittyvää kuvailevaa tietoa sekä joukkojen määrään, tappioihin ja aseistukseen liittyvää tilastoitavaa tietoa. Aineistosta riippuen saatiin valmiita aikajanoja sekä joukkojen liikkeitä kuvaavia karttakuvia. Kaikki edellä mainitut lähteet tukevat tutkimuksen tavoitetta, mutta edellyttävät tarkkaa lähdekritiikkiä, kuten edellä on mainittu.

1.6 Tutkimusmenetelmät

Tutkimus on operaatiotaidon ja taktiikan perustutkimus, jolla on tarkoitus kartoittaa Ukrainan sotaan liittyviä taistelutapahtumia. Perustutkimuksen tarkoituksena on kerätä tutkittavasta ilmiöstä tietoa.³⁵ Kartoittavan tutkimuksen tarkoituksena on selvittää edellä olevia vähän tunnettuja ilmiöitä sekä löytää ilmiöihin uusia näkökulmia ja/tai hypoteeseja.³⁶ Tutkimustehtävän ja aiheen rajallisen taktiikan ja operaatiotaidon tutkimustiedon valossa, tutkija pitää valittuja tutkimustapoja perusteltuina.

Tutkimusstrategiaksi on valittu laadullinen tutkimus. Laadullisen eli kvalitatiivisen lähestymistavan valinta on perusteltua, koska tutkimuksen tarkoituksena on selvittää ja antaa looginen kuvaus ilmiöstä. Taisteluita tarkasteltaessa on otettava huomioon yksilön vaikutus toimintaan sekä sodan kaksipuolisuus eli vuorovaikutussuhde, jossa taistelun osapuolten tekemät ratkaisut heijastuvat ja vaikuttavat toisiinsa.³⁷

Tutkimusotteeltaan tutkimus on hermeneuttinen. Hermeneuttinen tapa korostaa ilmiön kokonaismerkityksen ymmärtämistä sekä ilmiön tarkastelua vuoroin yksityiskohtien ja vuoroin kokonaisuuksien kannalta. Valittu lähestymistapa on sidoksissa tutkijan ymmärrykseen ilmiöstä, joka kehittyy läpi tutkimusprosessin uuden tiedon muokatessa aiempaa käsitystä.³⁸ Taistelutapahtumia tai taktiikkaa tutkittaessa yksityiskohtien ja kokonaisuuden tarkastelu on hyvin tärkeää. Strategia määrittelee operatiiviset tavoitteet, jotka ohjaavat käytettävää taktiikkaa.

³⁴ Bellingcat, Russias Path(s) to War, A Bellingcat Investigation, 2015, https://www.bellingcat.com/wp-content/uploads/2015/09/russia_s_path_s_to_war.pdf, 23.3.2017.

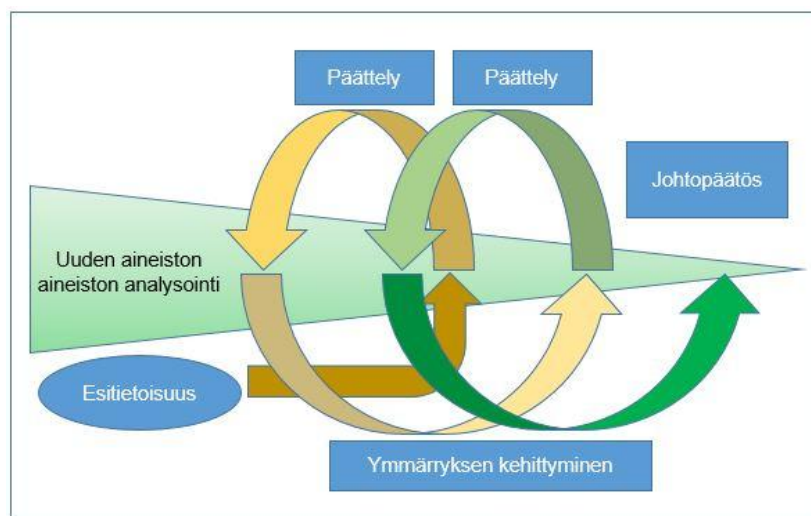
³⁵ Huttunen, Mika, *Ajatuksia operaatiotaidon ja taktiikan laadullisesta tutkimuksesta*, s. 16.

³⁶ Hirsjärvi, Sirkka, *Tutki ja Kirjoita*, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä, 2004, s. 129.

³⁷ Huttunen, Mika, *Ajatuksia operaatiotaidon ja taktiikan laadullisesta tutkimuksesta*, 2008, s. 7.

³⁸ Sama, s. 26.

Taktiikan onnistuminen taas heijastuu operatiiviseen suunnitteluun ja voi vaikuttaa valittuun strategiaan.³⁹ Hermeneuttinen lähestymistapa on siis tarpeellinen strategian ja taktiikan vuorovaikutussuhteen takia. Lisäksi tutkimuskohteeseen liittyvistä tekijöistä johtuen, tutkimusprosessin aikana saattaa tulla ilmi sellaisia uusia asioita, jotka voivat muuttaa käsitystä tutkitavasta ilmiöstä. Mikäli uutta tietoa ilmenee, tulee tulkintaa ja päättelyä kyetä uudistamaan hermeneuttisen jatkumon periaatteen mukaisesti. Hermeneuttista tapaa kuvataankin usein syklinä, jossa ilmiöstä olevasta esitiedosta tehtyjen johtopäätösten jälkeen uusi ulkoinen tieto ohjaa tutkijaa. Hermeneuttinen malli on kuvattu alla olevassa kuvassa.

Kuva3. Tutkimuksen analysointi ja eteneminen, hermeneuttinen malli.

Tutkimus perustuu aineistolähtöiseen sisällönanalyysiin ja tarkoituksena on muodostaa ilmiöstä tiivistetty kuvaus⁴⁰. Tutkimus toteutettiin kolmessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa tutkija perehtyi taktiikan käsitteistöön sekä Ukrainan sotaan johtaneisiin syihin, alueelliseen poliittiseen ja sotilaalliseen tilanteeseen sekä sodan yleisiin piirteisiin. Ensimmäisen vaiheen tarkoituksena oli perehdyttää tutkija tutkittavaan aiheeseen ja luoda esitietoisuuden aste, joka mahdollistaa tutkimuksen toteuttamisen, ja ohjaa hypoteettis-deduktiivista päättelyä. Toisessa vaiheessa kerättiin tarkennettu lähdeaineisto ja suoritettiin aineiston analysointia. Kolmannessa vaiheessa analyysin pohjalta tehtyjen johtopäätösten perusteella tutkija vastasi tutkimuskysymykseen. Vaiheet kaksi ja kolme toistuivat läpi tutkimuksen hermeneuttisen syklin periaatteella.

³⁹ Huttunen, Mika, *Näkökulmia taktiikkaan, Taktiikan käsite ja taktiikan keinot tulkinnan kohteena*, Edita Prima Oy, Helsinki 2005, s. 35.

⁴⁰ Huttunen, Mika, *Ajatuksia operaatiotaidon ja taktiikan laadullisesta tutkimuksesta*, 2008, s. 55.

Aineiston analysointi aloitettiin tutustumalla lähdeaineistoon. Kerätystä aineistosta jätettiin tämän jälkeen pois ne lähteet, joita tutkija ei pitänyt oleellisena tutkimuksen kannalta. Ukrainan kriisin taistelutapahtumia käsittelevän aineiston analysointi toteutettiin jakamalla löydetyt havainnot toiminnallisesti taktisiin ja taisteluteknisiin havaintoihin sekä edelleen taistelun elementtien mukaan turvallisuuteen, vaikuttamiseen tai liikkeeseen. Tiedot luetteloidiin tietokoneella Microsoft Excel-ohjelmalla, joka mahdollisti jatkokäsittelyn raporttia laadittaessa.

Tutkimuksessa käytetty analyysi perustuu hypoteettis-deduktiiviseen menetelmään. Taktiikkaan käsitteenä liittyy vahva tulkinnanvaraisuus, joka käy ilmi Mika Huttusen työssä *Näkökulmia taktiikkaan, Taktiikan käsite ja taktiikan keinot tulkinnan kohteena*⁴¹. Taistelutapahtumiin liittyvään päätöksentekoon vaikuttava inhimillinen osatekijä sekä tapahtumien epätäydellinen kuvaus edellyttävät tutkijalta syy-seuraussuhteiden etsimistä ja loogista päättelyä.

Tutkimuksen tulokset muodostuvat tutkijan tekemistä päätelmistä. Vaiheen kaksi tulos esitellään vaiheittain, luvun kolme alalukujen päätteeksi. Näiden tulosten pohjalta tutkija esittää johtopäätöksensä luvussa neljä.

⁴¹ Huttunen, Mika, *Näkökulmia taktiikkaan, Taktiikan käsite ja taktiikan keinot tulkinnan kohteena*, 2005.

2 UKRAINAN KRIISI

Sodankäynti pidetään politiikan jatkeena, jossa poliittisen tavoitteen saavuttamiseen käytetään sotilaallisia keinoja⁴². Konventionaalisessa sodassa, jollaisena esimerkiksi Georgian sota voidaan nähdä, toiminnan painopiste on ollut puhtaasti sotilaallisen voiman käytössä. Itä-Ukrainan taisteluita on leimannut, asymmetrisen sodankäynnin keinojen laaja-alainen käyttö, sitä seuranneet konventionaaliset taistelutoimet sekä informaatiovaikuttaminen. Tässä luvussa käsitellään ensin Ukrainan geopoliittisia erityispiirteitä, Ukrainan historian ja poliittisen kehityksen merkitystä kriisin syntyyn sekä tapahtumien kulkua terrorismin vastaisen operaation aloittamisesta keväällä 2014 aina helmikuun 21. päivän tapahtumiin vuonna 2015. Tämä on tärkeää, jotta voidaan ymmärtää separatistien ja Venäjän eriateisten keinovalikoimien käyttöä. Luvun viimeiset kappaleet käsittelevät Ukrainan asevoimia ja turvallisuusorganisaatioita sekä separatistien organisaatiota. Kappaleiden tarkoitus on luoda perusteet taistelutoimien taktiselle tarkastelulle luvussa kolme.

2.1 Ukrainan geopoliittiset erikoispiirteet

Ukraina on Venäjän kannalta geopoliittisesti tärkeä alue. Ukrainassa sijaitsee merkittävä määrä Venäjän asevoimien kannalta tärkeää teollisuutta, alueen läpi kulkee yksi Eurooppaan johtavista kaasutoimituksen pääreiteistä ja Mustanmeren laivaston tukikohta sijaitsee Krimin niemimaalla.⁴³ Ukraina on edellä mainituista syistä johtuen venäläisen etupiirijattelun kannalta merkittävä alue. Geopoliittista merkitystä on korostanut Ukrainan siirtyminen poliittisesti kohti länsimaista demokratiaa ja Eurooppaa, sekä kriisiä edeltänyt pyrkimys Naton jäseneksi.

Ukrainan geopoliittinen merkitys Venäjän asemaan Mustallamerellä on ymmärrettävissä tarkasteltaessa karttaa. Ukraina sijaitsee Mustanmeren pohjoisrannalla. Rantaviiva ylettyy Mustanmeren luoteiskulmasta läpi pohjoisen rannikon Mustanmeren koilliskulmaan. Siellä sijaitseva Asovanmeri on pieni merialue, jota rajoittaa Krimin niemimaa. Tarkasteltaessa Mustanmeren aluetta, voidaan todeta, että Venäjän alue rajoittuu Mustanmeren itärannalle, josta

⁴² Carl Von Clausewitz, Sodankäynnistä, Art House, Helsinki, 1998.

⁴³ Sutyagin, Igor ja Clarke, Michael, Ukraine Military Disposition, The Military Ticks Up while the Clock Ticks Down, Royal United Services Institute for Defence and Security Studies, Whitehall, London, 2014, https://rusi.org/system/files/UKRANIAMILITARYDISPOSITIONS_RUSIBRIEFING.pdf, 24.2.2017.

puolet rajoittuu Asovanmeren alueelle. Ukrainan mahdollinen siirtyminen Naton jäsenvaltioksi, olisi merkinnyt Venäjälle merkittäviä ongelmia Mustanmeren laivaston kannalta sekä isoa voimasuhteiden muutosta Mustallamerellä, joka on verrattavissa Itämeren tilanteeseen. Baltian maiden liittyminen Natoon on muodostanut Itämerestä Naton hallitseman sisävesialueen, jossa Venäjän rantaviiva on rajoittunut Suomenlahden pohjukkaan sekä kapeaan alueeseen Kaliningradin edustalla.

Kuva4. Ukrainan kartta, jossa Krim on vielä osana Ukrainaa.⁴⁴

Etupiirijattelun näkökulmasta Naton laajentuminen Ukrainaan olisi ylettänyt Naton otteen Valko-Venäjää lukuun ottamatta Suomenlahdelta aina Mustallemerelle.

Ukrainassa sijaitsee myös muutama Venäjän sotateollisuuden kannalta merkittävä tekijä. Ukrainan Harkovassa on suunniteltu ja rakennettu mannertenvälisten TOPOL- M-ohjusten ohjaus- ja suunnittelujärjestelmät. Viidennes Venäjän ydinvoiman ja ydinaseiden tarvitsemasta uraanista tulee Dnipropetrovskin alueelta. Zaporizzjassa valmistetaan asevoimien helikoptereiden päämoottorit. Mykolajivissa tuotetaan merivoimien käyttämiä kaasuturbiineita ja vaihteistoja.⁴⁵

⁴⁴ Wikipedia, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ukrainan_kartta.png, 12.2.2017.

⁴⁵ Ollila, Kauko, Tekniikka & Talous, Näillä pakkakunnilla Ukraina tuottaa Venäjälle sotavarusteita, <http://www.tekniikkatalous.fi/innovaatiot/2014-11-14/N%C3%A4ill%C3%A4-paikkakunnilla-Ukraina-tuottaa-Ven%C3%A4j%C3%A4lle-sotavarusteita-3250941.html>, 12.2.2017.

Vaikka alueella onkin suuri merkitys Venäjälle, on Venäjän toiminta ollut täysin erilaista verrattuna sen suoraan toimintaan Georgiassa 2008. Yksi selitys salailulle voi olla ydinsulkusopimukseen liittyvät turvatakuut. Neuvostoliiton hajottua 1991 Ukrainan haltuun jäi alueelle sijoitettuja ydinaseita. Vuonna 1994 Ukraina solmi ydinaseita koskevan ydinsulkusopimuksen, jonka mukaan Ukraina luovuttaa ydinaseet Venäjälle. Vastineeksi Yhdysvallat, Venäjä ja Iso-Britannia antoivat turvatakuun, jonka mukaan valtiot tunnustavat Ukrainan itsenäisyyden ja valtion olemassa olevat rajat, eivätkä käyttäisi taloudellisia tai sotilaallisia keinoja Ukrainaa vastaan, elleivät itse joutuisi Ukrainan toimesta uhatuksi.⁴⁶

2.2 Ukrainan historiasta ja valtopolitiikasta

Ukraina on kamppailut Venäjän ja Euroopan välillä aina 1600-luvun alusta lähtien. Ukrainan kansallista ja poliittista kehitystä 1900-luvulla voidaan kuvata seitsemällä vaiheella, jossa neuvosto-/venäläismieliset ja kansallis-/eurooppalaismieliset kehityssuuntaukset ovat vuorotelleet.⁴⁷ Vaiheet on kuvattu taulukossa yksi.

Vaihe	Suuntaus	Ajanjakso
1	Kansallinen/Eurooppalainen	1920-luku
2	Neuvostomielinen	1930-luvulta vuoteen 1953
3	Kansallinen/Eurooppalainen	1950-luvulta vuoteen 1971
4	Neuvostomielinen	1972 - 1989
5	Kansallinen/Eurooppalainen	1990 – 2010
6	Neuvostomielinen	2010 – 2014
7	Kansallinen/Eurooppalainen	2014 -

Taulukko 1. Ukrainan seitsemän kansallisen ja poliittisen kehityksen vaihetta⁴⁸.

Yllä olevien vaiheiden merkitystä 1990-luvun sekä 2000-luvun Ukrainaan ei pidä vähätellä. Rikkinainen historia on estänyt Ukrainan kansan yhtenäistymisen ja luonut epävakaa poliittisen järjestelmän, jossa henkilösuhteilla on suuri merkitys. Ukrainassa on suuria alueellisia eroja niin kielellisesti kuin poliittisesti. Itä- ja Etelä-Ukrainassa venäjänkielen osuus on huo-

⁴⁶ UN General Assembly Security Council, *Ydinsulkusopimuksen asiakirja A/49/756*, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N94/507/64/PDF/N9450764.pdf?OpenElement>, 12.2.2017.

⁴⁷ Kuzio, Taras, *Ukraine, Democratization, Corruption, and the New Russian Imperialism*, s. 8.

⁴⁸ Sama, s.8.

mattavasti suurempi kuin muualla. Tällä alueella venäjää äidinkielenään puhuvien osuus on yli 25 % ja alueellisesti Krimin niemimaalla ja Donetskin alueella osuuden ollen jopa 75 %. Sama alueellinen jakautuminen oli havaittavissa vielä vuonna 2010 järjestetyissä presidentin vaaleissa, jossa venäläismielinen Viktor Janukovits sai maan etelä- ja itä-osien äänistä yli 50 %.⁴⁹

2.3 Ukrainan valtapoliittinen kehitys 1990-luvulta alkaen

Poliittisten päättäjien ja taloudellisen eliitin yhteistoiminta on määrittänyt Ukrainan poliittisen kehityksen kulkua. Tämä tulee selvästi ilmi Taraz Kuzion kirjassa *Ukraine, Democratization, Corruption, and the New Russian Imperialism*⁵⁰. Poliitikkojen lähestymistapa päätöksentekoon perustui usein enemmän oman edun tavoitteluun kuin kansalliseen tarpeeseen. Tämän lisäksi turvallisuusjoukkojen lojaliteetti valtaapitäviä kohtaan, tapa joka periytyy Neuvostoliiton ajoilta, on luonut omat erityispiirteensä tapahtumien kulkuun Ukrainassa.

Neuvostoliiton romahtamisen loppuvaiheilla venäläinen eliitti alkoi siirtää kansallista omaisuutta yksityiseksi. Ukrainassa kehitys johti siihen, että 1990-luvulla omaisuuden yksityistämällä rikastuneet oligarkit perustivat Ukrainassa uusia puolueita ajamaan omia etujaan.

Presidentti Kutshman aikana käynnistettiin uudistuksia taloudellisen tilanteen korjaamiseksi, mutta konkreettiset toimet jäivät toteutumatta ja kautta värittäivät epäselvyydet ja korruptio⁵¹.

Kutshma yritti 2000-luvun alussa muuttaa perustuslakia siten, että se antaisi presidentille mahdollisimman paljon valtaa, mutta vaihtoi mielipidettä parlamentaarisen järjestelmän kannalle juuri ennen tulevia vaaleja. Tämän oli tarkoitus estää mahdollisen oppositiosta valittavan presidentin pääsy todelliseen valtaan. Vuonna 2004 järjestetyt vaalit nousivatkin yhdeksi 2000-luvun kulminaatiopisteeksi. Äänestystuloksen järjestämisestä löydettiin todisteita. Äänestysprosentti kasvoi 79 %:sta 97 %:n ja Justshenkon voitto kääntyi tappioksi Janukovitsin 3 %:n voittomarginaalin erolla. Kampanjan aikana Justshenkon kärsi lisäksi dioksiinimyrkytyksestä, joka ilmeni hänen ruokailtuaan vanhempien SBU upseerien kanssa. Vaalivilpin paljastuttua Ukrainassa käynnistyi Oranssina vallankumouksena tunnettu liike, jossa kansalaiset

⁴⁹ CNN, A divided Ukraine, <http://edition.cnn.com/interactive/2014/02/world/ukraine-divided/>, 12.2.2017.

⁵⁰ Kuzio, Taras, *Ukraine, Democratization, Corruption, and the New Russian Imperialism*, Praeger, 2015.

⁵¹ Ramani, Samuel, From Disgraced President to Ukraine's Lead Diplomat: The Unlikely Redemption of Leonid Kuchma, The Huffington Post, 2015, http://www.huffingtonpost.com/samuel-ramani/from-disgraced-president-b_8130424.html, 30.3.2017.

masinoivat sarjan protesteja aina uusintavaalien järjestämiseen asti tammikuussa 2005. Vaalit uusittiin tiukan kansainvälisen valvonnan alla tammikuussa 2005, jolloin voittajaksi julistettiin selvällä erolla Viktor Justshenkon. Kutshman tapaus tuo esille Neuvostoliiton aikaiset toimintamallit sekä sen, kuinka pitkälle valtaapitävät olivat valmiita menemään pysyäkseen asemassaan.⁵²

Kuva5. Oranssin vallankumouksen alku⁵³

Oranssin vallankumouksen myötä poliittinen koalitio oli Ukrainassa laaja-alaisempaa kuin aiemmin ja tämä mahdollisti kansan vahvan tuen. Justshenkon ei kuitenkaan tuonut mukanaan haluttua muutosta. Koalitio ei kyennyt pääsemään poliittiseen yhteisymmärrykseen talouden tarvitsemista uudistuksista, yksityistämisestä eikä Naton jäsenyydestä. Justshenkon ei myöskään puuttunut oligarkien toimintaan ja sotkeutui itsekin korruptioon. Ukrainan poliittinen alamäki jatkui parlamentin hajotessa uudelleen 2007. Oranssin vallankumouksen myötä odotettu muutos ei tapahtunut ja tämä heijastui vuonna 2010 järjestetyissä presidentin vaaleissa. Vaalivilpistä syytetty Viktor Janukovits valittiin Ukrainan neljänneksi presidentiksi.⁵⁴

Janukovitsin kausi oli takaisku Ukrainan orastavalle demokratialle. Jo keväällä 2010 kansallinen sananvapautta edustanut komissio lakkautettiin. Sensuurin valvonta keskitettiin presidentinhallinnolle ja television poliittisen sisällön sensurointi kasvoi. Poliittinen peli koveni ja johti muun muassa Julia Timoshenkon tuomitsemiseen 2011 maanpetturuudesta. Tähän mennessä valtaapitäviä ei perinteisesti ollut saatettu velvollisiksi teoistaan. Tämä saattoi johtaa myöhemmin Janukovitsin päätökseen tukeutua koviin otteisiin vuoden 2013 lopulla puhjen-

⁵² Sama, s. 59–75.

⁵³ Wikipedia, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Morning_first_day_of_Orange_Revolution.jpg.

⁵⁴ Kuzio, Taras, *Ukraine, Democratization, Corruption, and the New Russian Imperialism*, s. 77-93.

neissa levottomuuksissa. Vaalivilppiä ja keinottelua oli jälleen havaittavissa marraskuussa 2010 järjestetyissä paikallisvaaleissa sekä 2012 parlamenttivaaleissa. Janukovitsin kieltäytyminen Euroopan yhteistyösopimuksesta johti 2013 mielenosoituksiin, jotka laajenivat mielenosoittajia kohtaan suoritettujen väkivaltaisuuksien johdosta. Vuonna 2013 Venäjä oli kiristänyt otettaan uhkaamalla Ukrainaa taloudellisilla pakotteilla, mikäli Euroopan yhteistyösopimusta ei peruta. Euromaidan nimellä tunnettu kansannousu kulminoitui helmikuussa 2014 poliisin ammuttua väkijoukkoon. Puhjenneet väkivaltaisuuudet jatkuivat seuraavina päivinä. Tapahtumien seurauksena Janukovits erotettiin parlamentin äänestyksellä Presidentin virasta ja hän pakeni Venäjälle, jossa hän esitti pyynnön Venäjän väliintulosta Ukrainan kriisiin. Samaan aikaan Venäjä aloitti Krimin valtauksen johtaneet toimenpiteet.⁵⁵ Vaikka Krimin operaatio voidaan nähdä erillisenä toimena suhteessa Itä-Ukrainan konfliktiin, sillä on ollut heijastevaikutuksia etenkin Ukrainan armeija suorituskykyyn. Esimerkiksi Ilmavoimat menetti useita tukikohtia sekä huomattavasti materiaalia Krimin valtaamisen johdosta.⁵⁶

Myös kirjallisuuden saralla voidaan tehdä mielenkiintoinen havainto. Janukovitsin presidenttiyden aikana ilmestyi Venäjällä tulevien Donetskin separatistijohtajien kirjoittamia teoksia. Niissä kuvattiin muun muassa Ukrainassa tapahtuvaa fasistien kansannousua, jonka seurauksena syntyneen sisällissodan leviämistä venäläiset joukot lähtevät estämään.⁵⁷ Lisäksi vuoden 2010 vaalien alla Janukovitsin tukijoiden käynnistämä puolisotilaallinen koulutus jatkui vaalivoitosta huolimatta. Samaan aikaan Ukrainassa perustettiin yhä useampia venäläismielisiä järjestöjä. Armeijan rahoitusta laskettiin, Naton PfP yhteistyötä supistettiin eikä venäläismielisiä ääriryhmiä enää valvottu turvallisuusjoukkojen toimesta. Mielenosoitusten puhjettua Janukovitsin oli tarkoitus ilmoittaa Kharkivissa uuden autonomisen alueen, Novorossijan perustamisesta. Tämä kuitenkin epäonnistui, mikä johti Janukovitsin pakoon maasta.⁵⁸

⁵⁵ Sama, s. 93–108.

⁵⁶ Jane's, Ukraine – Air Force, <https://janes.ihs.com/Janes/Display/1767032>, 16.3.2017.

⁵⁷ Kuzio, Taras, Ukraine, Democratization, Corruption, and the New Russian Imperialism, s. 100–109. ja Young, Cathy, The Scifi Writer's War, Slate, 2014,

http://www.slate.com/articles/news_and_politics/politics/2014/07/science_fiction_writers_predicted_ukraine_conflict_now_they_re_fighting.html, 11.3.2017.

⁵⁸ Kuzio, Taras, Ukraine, Democratization, Corruption, and the New Russian Imperialism, s. 100–109.

2.4 Ukrainan armeija

Kriisin puhkeaminen Itä-Ukrainassa on skenaario, johon Neuvostoliitolta asevoimansa perinyt Ukraina ei ollut valmistautunut. Igor Sutyagin ja Michael Clarke ovat RUSI:n raportissaan *Ukraine Military Disposition, The Military Ticks Up while the Clock Ticks Down* käsitelleet Ukrainan maajoukkojen kykyä vastata mahdollisiin Venäjän joukkojen keskittämisestä muodostuviin uhkakuviin⁵⁹. Raportissa tarkastellaan vuoden 2014 maalis- ja huhtikuun aikaista tilannetta ja neljää vaihtoehtoista tilanteen kehitystä. Raportissa todetaan Ukrainan joukkojen olevan varustetasoltaan heikot ja arvioidaan, että vahvuudeltaan noin 70 000:n sotilaan (maavoimat) liikekannallepano olisi hankalaa. Liikekannallepanon yhtenä ongelmana todetaan tukikohtien painottuminen Ukrainan länsi- ja keskiosaan. Joukkojen painottuminen Dnepr joen länsipuolelle ja täten konfliktin keskellä olevan alueen ulkopuolelle on nähtävissä raportissa julkaistusta karttakuvasta. Sama kuva on nähtävissä alapuolella kuvassa 8.

Kuva6. Ukrainan maajoukkojen sijainti maaliskuussa 2013⁶⁰.

⁵⁹ Sutyagin, Igor ja Clarke, Michael, *Ukraine Military Disposition, The Military Ticks Up while the Clock Ticks Down*, https://rusi.org/system/files/UKRANIANMILITARYDISPOSITIONS_RUSIBRIEFING.pdf, 24.2.2017.

⁶⁰ Sama, s. 4.

Neuvostoliiton hajottua Ukrainalle jäänyt sotilaallinen voima ei ollut sanan varsinaisessa merkityksessä armeija. Alueelle oli keskitetty suuri määrä kalustoa, jolla pyrittiin varustamaan toisen portaan joukot mahdollisen kriisin syttyessä, mutta se ei ollut täysin määrävahvuinen⁶¹. Lisäksi se toimi suoraan Moskovan alaisuudessa eikä sillä ollut keskitettyä komento-organisaatiota⁶². Joukkojen pääasiallinen tehtävä oli hyökätä länteen, joten sitä ei koskaan suunniteltu puolustamaan Ukrainaa, ja tämä näkyy mahdollisesti myös tukikohtien sijoittelussa. Ukraina pyrki uudistamaan puolustusvoimiaan ja vähensi sotilaitensa määrän neljännekseen alkuperäisestä. Lukumäärällisesti 200 000:n sotilaan muodostama Ukrainan armeija oli edelleen yksi suurimmista Euroopan mittakaavassa. Koulutustasoltaan joukot olivat kuitenkin heikkoja, sillä varusmiehet olivat pääasiassa köyhiä ja vähemmän koulutettuja. Myös upseeriden koulutustasoa on moitittu ja etenkin vanhemman upseeriston taidot ovat joutuneet kyseenalaiseen valoon Ukrainan vaihdettua puolustusministeriään neljästi vuonna 2014.⁶³

Ukrainan armeijan kehitykseen vaikutti myös yhteistyö länsimaiden kanssa. Ukraina on tehnyt yhteistyötä Naton kanssa jo vuodesta 1997 alkaen. Vuonna 2002 Ukraina julisti Nato-jäsenyyden olevan yksi sen pitkän ajan tavoitteista, tämä kuitenkin peruttiin 2004 samana päivänä, kun silloinen presidentti Kutsma tapasi Putinin Jaltassa⁶⁴. Länsimaisen ajatuskulttuurin omaksumisen ja vahvuuden leikkauksien ohella, suuremmat muutokset ja uudistukset jäivät kuitenkin tekemättä taloudellisista syistä johtuen. Suurin osa budjetista kului lähinnä hallinnollisiin kuluihin⁶⁵. Yksi merkittävä muutos tapahtui vielä ennen kriisin alkua, kun Ukraina päätti lakkauttaa varusmiesten kutsunnat 2013. Sodan alkaessa Ukrainan armeijan palveluksessa oli noin 130 000 henkilöä. Ammattisotilaita oli vähän ja pääosan muodostivat vapaaehtoiset joukot⁶⁶.

Kriisin alkuvaiheessa noin 70 000:n henkilön muodostaman maavoimien heikkoa tilaa kuvaa hyvin se, että osalla mekanisoiduista yksiköistä ei ollut kesäkuun 2014 alussa ainuttakaan toimivaa miehistönkuljetukseen soveltuvaa panssaroitua ajoneuvoa. Esimerkiksi 72. itsenäisen mekanisoidun prikaatin yhdellä pataljoonalla oli 300 henkilöä ja vain kahdeksan taistelu-

⁶¹ Denisentsev, Sergey, *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine*, Howard, Colby ja Ruslan, Pukhov (toim.), s. 26.

⁶² Sherr, James, *Ukraine's Defence Reform: An Update*, Conflict Studies Research Centre, Surrey, Iso-Britannia, 2002, https://www.files.ethz.ch/isn/97467/02_Jul_3.pdf, 6.3.2017.

⁶³ Kuzio, Taras, *Ukraine, Democratization, Corruption, and the New Russian Imperialism*, 2015, s. 465.

⁶⁴ Socor, Vladimir, *Ukraine Re-phrases Nato Goal*, The Jamestown Foundation, 2004, <https://jamestown.org/program/ukraine-rephrases-nato-goal/>, 5.3.2017.

⁶⁵ Kuzio, Taras, *Ukraine, Democratization, Corruption, and the New Russian Imperialism*, 2015, s. 467.

⁶⁶ Sutinen, Teija, *Sotilasiantuntijat: Ukrainan armeijasta ei ole vastusta Venäjälle*, Helsingin Sanomat, 2.3.2014, <http://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002713743.html>, 5.3.2017.

ajoneuvoa.⁶⁷ Ajoneuvojen ohella varusteista ja aseista oli pulaa. Ukraina nosti kriisin aikana armeijansa vahvuutta yli 200 000:een henkilöön useassa erässä, joista ensimmäinen oli toteutettu jo maaliskuussa 2014. Toisen käskytyserän yhteydessä toukokuussa, hallitus valtuutti armeijan pakkolunastamaan siviilijoneuvoja parantaakseen kalustotilannetta. Kolmas erä kutsuttiin palvelukseen heinäkuun lopulla ja elokuun aikana armeijan käytössä olleet yksiköt lähes saavuttivat suunnitellut sodanajan vahvuudet. Neljäs kutsunta aloitettiin vielä ennen vuoden loppua⁶⁸. Vaikka sotilaiden lukumäärää saatiin nostettua tarpeen mukaisesti, heikko koulutustaso aiheutti ongelmia. Etenkin ensimmäisessä ja toisessa erässä kutsuttujen joukossa oli henkilöitä, jotka eivät olleet aiemmin palvelleet armeijassa. Lisäksi Ukrainan hallituksen päätös ottaa alueelliset puolustuspataljoonat käyttöön aiheutti henkilöstö- ja varustepulaa armeijan omissa yksiköissä⁶⁹.

Vuoden 2015 aikainen kokoonpano on esitetty taulukossa 2. Ukrainan joukot muodostivat itäisen ja läntisen osaston. Itäinen oli vastuussa terrorismin vastaisesta operaatiosta⁷⁰.

OSASTO	ITÄINEN	LÄNTINEN
	1. Panssarivaunuprikaati	14. Mekanisoituprikaati
	17. Panssarivaunuprikaati	24. Mekanisoituprikaati
	28. Mekanisoituprikaati	59. Moottoroitu jalkaväkiprikaati
	53. Mekanisoituprikaati	128. Vuoristoprikaati
	54. Mekanisoituprikaati	10. Vuoristojalkaväkirykmentti
	92. Mekanisoituprikaati	43. Tykistörikaati
	93. Mekanisoituprikaati	44. Tykistörikaati
	57. Moottoroitu jalkaväkiprikaati	15. Tykistörykmentti
	58. Moottoroitu jalkaväkiprikaati	7. Maavoimien lennosto
	40. Tykistörikaati	8. Erikoistoimintarykmentti
	55. Tykistörikaati	54. Tiedustelupataljoona
	107. Tykistörykmentti	Presidentin rykmentti
	1039. Ilmantorjuntaohjus rykmentti	
	11. Maavoimien lennosto	
	3. Erikoistoimintarykmentti	
	74. Tiedustelupataljoona	
	129. Tiedustelupataljoona	

Taulukko 2. Ukrainan muodostamat joukot 2015.

Ukrainan armeijan suorituskyky on ollut vahva vain paperilla. Se on kärsinyt taisteluiden alettua materiaalisista puutteista etenkin kuljetuskyvyn osalta, mitä on pahentanut ilmavoimien

⁶⁷ Ramm Alexey ja Nikolsky, Alexey, *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine*, Howard, Colby ja Ruslan, Pukhov (toim.), s. 254.

⁶⁸ Sama, s. 255–264.

⁶⁹ Sama, s. 257.

⁷⁰ Sama, s. 251–252.

heikko tilanne⁷¹. Lisäksi henkilöstön määrä rajoitti toimintamahdollisuuksia etenkin operaation alkuvaiheessa. Yksi suurimmista ongelmista lienee kuitenkin ollut heikko osaamistaso miehistön sekä upseeriston taholla. Tilanne on kuitenkin parantunut huomattavasti Minskin toiseen tulitaukosopimukseen mennessä, Ukrainan organisoitua joukkonsa uudelleen.

2.5 Itä-Ukrainan aseelliset separatistiryhmittymät

Krimin niemimaan valtaus toimi sytykkeenä Itä-Ukrainan separatistisille pyrkimyksille. Venäjämönteinen separatistinen liikehdintä alkoi venäjänkielisellä Donetskin alueella, jossa irtautumista Ukrainasta kannatti noin 30 % väestöstä⁷². Alueella toimi useita aseellisia ryhmittymiä, eivätkä separatistit muodostaneet täysin yhtenäistä joukkoa. Tämä käy ilmi vielä syyskuussa 2014 laaditusta Etyjin tarkkailijaryhmän raportista, jossa mainitaan neljän eri separatistiryhmän aseellisesta välienselvittelystä⁷³. Protestit, tilapäiset barrikadit ja rakennusten valtauksat sujuivat aluksi maltillisesti. Hallitus kykeni vakauttamaan tilanteen maan kaakkoisosassa nimittämällä alueelle kuvernöörejä, jotka olivat lojaaleja hallitukselle, sekä siirtämällä alueelle uusia poliisi- ja turvallisuuspäälliköitä. Donbassin (Donetsk ja Luhansk) alueella ja Kharkivin alueella separatistien toimintaa ei kuitenkaan kyetty rajoittamaan. 6. huhtikuuta puhjenneiden mielenositusten aikana separatistit valtasivat virastotaloja, joihin lukeutui kuvernöörien toimistoja, turvallisuuspalvelu SBU:n toimisto Luhanskissa sekä syyttäjän toimisto Mariupolissa⁷⁴. Seuraavana päivänä Donetskin alueella toimivat ryhmät julistautuivat itsenäiseksi kansantasavallaksi. Tilanne kiristyi entisestään separatistien vallattua aseellisesti Slovianskin kaupungin poliisiaseman ja SBU:n toimitilat sekä myöhemmin samana iltana Krematorskin poliisiaseman. Turvallisuusjoukkojen oli tarkoitus ratkaista Slovianskin tilanne, mutta operaatio epäonnistui pahasti. Kun tilanne ei rauhoittunut, Ukrainan väliaikainen presidentti Oleksandr Turtshinov julisti 14. huhtikuuta 2014 aloittavansa terrorismin vastaisen operaation Itä-Ukrainan laajentuneiden levottomuuksien päättämiseksi. Operaation alku ei sujunut erittäin mairittelevasti, sillä Kramatorskissa kapinallisten haltuun jäi huomattava määrä kalustoa, sotilaiden jouduttua aseistettujen kapinallisten piirittämäksi.⁷⁵ Sotatilaa tai poikkeustilaa ei ollut julistettu eikä sotilaiden voimankäytölle ollut perusteita. Vaikuttaa siltä, että

⁷¹ Jane's, Ukraine – Air Force, <https://janes.ihs.com/Janes/Display/1767032>, 16.3.2017.

⁷² Kuzio, Taras Ukraine, Democratization, Corruption, and the New Russian Imperialism, s. 109.

⁷³ OSCE, Latest from the Special Monitoring Mission to Ukraine, 2014., <http://www.osce.org/ukraine-smm/123528>, 5.3.2017.

⁷⁴ Lavrov, Anton, *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine*, Howard, Colby ja Ruslan, Pukhov (toim.), s. 202–203.

⁷⁵ Sama, s. 203–206.

toimintaohjeita ei myöskään ollut annettu riittävän tarkasti, jonka johdosta saattue kyettiin pysäyttämään siviilijoukkoilla tehdyn tiesulun ansiosta. Jatkossa vastaavissa tilanteissa toimittiin toisin.

Separatistien toiminta kiihtyi huhtikuun loppua kohti. Ukrainan hallitus jatkoi myös operaatiotaan, mutta joutui keskeyttämään laajan hyökkäyksellisen toimintansa Venäjän aloitettua sotaharjoitukset Ukrainan vastaisella rajalla 24. huhtikuuta⁷⁶. Venäjän aggressiivinen toiminta pakotti Ukrainan vahvistamaan joukkoja rajalla, jolloin hyökkäyksen sijaan kyettiin keskittymään vain yksittäisten kohteiden takaisin valtaamiseen⁷⁷. Venäjä perusteli huhtikuusia toimiaan vastavedoksi Naton Itä-Euroopassa järjestämiin harjoituksiin sekä Ukrainan sotilasvoiman keskittymään maan itäisissä osissa⁷⁸. Toimet voi kuitenkin nähdä sotilaallisena painostuksena, jonka pyrkimyksenä oli viivyttää Ukrainan hallituksen operaation etenemistä.

Luhanskin alue julistautui itsenäiseksi kansantasavallaksi 27. huhtikuuta. Kaupungin varsinainen valtaus tapahtui 29. päivä, jolloin aseistetut separatistit valtasivat virastotaloja, poliisi-aseman sekä paikallisen televisiotornin⁷⁹. Hallitus jatkoi operaatiotaan ja muun muassa piiritti Slovianskin kaupungin. Jo toukokuun 12. päivänä Donetskin ja Luhanskin kansantasavallat ilmoittivat muodostavansa yhdessä uuden valtion, Novorossijan eli Uuden Venäjän⁸⁰.

Aseellisten ryhmittymien koko kasvoi suhteellisen nopeasti. Slovianskin valtaamiseen osallistui 52 henkinen ryhmä, mutta siirtyessään pois Ukrainan hyökkäyksen alta heinäkuussa taistelevien joukkojen vahvuus oli jo noin 2 000 henkilöä. Ottaen huomioon myös muut separatistijoukot, vahvuus on ollut noin 5 000. Elokuuhun mennessä Donetskin alueella oli arvioiltaan 19 000–23 000:een taistelijaa.⁸¹ Minskin toisen tulitaukosopimuksen aikoihin, marraskuussa 2015 arviot separatistitaistelijoiden määrästä liikkuvat 30 000–35 000:n välillä⁸².

⁷⁶ Vasovic, Aleksandar ja Anishchuk, Alexei, Ukraine forces kill up to five rebels, Russia starts drill near border, Reuters, <http://www.reuters.com/article/us-ukraine-crisis-idUSBREA3L11A20140424>, 21.2.2017.

⁷⁷ Lavrov, Anton, *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine*, Howard, Colby ja Ruslan, Pukhov (toim.), s. 206.

⁷⁸ Vasovic, Aleksandar, Ukraine forces kill up to five rebels, Russia starts drill near border, <http://www.reuters.com/article/us-ukraine-crisis-idUSBREA3L11A2014042>, 21.2.2017.

⁷⁹ Similä, Ville ja Junkkari, Marko Kapinalliset valtasivat jälleen kaupungin, Helsingin Sanomat, <http://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002727540.html>, 21.2.2017.

⁸⁰ Ahtokivi, Ilkka, *Ukrainaan syntyi uusi valtio- ”Uusi Venäjä”*, http://www.verkkouutiset.fi/ulkomaat/ukraina_uusivenaja-21004, 8.12.2015.

⁸¹ Lavrov, Anton, *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine*, Howard, Colby ja Ruslan, Pukhov (toim.), s. 203–223.

⁸² Clark, Wesley K., *Briefing from Ukraine’s Front Lines*, Atlantic Council, Washington, 2015, <http://www.atlanticcouncil.org/publications/articles/briefing-from-ukraine-s-front-lines>, 5.3.2017.

Joukot saivat myös nopeasti raskasta aseistusta haltuunsa. Osa saatiin kaapattua ukrainalaisilta joukoilta, kuten aikaisemmin on mainittu. Varusteita, aseita ja ampumatarvikkeita virtasi kuitenkin myös rajojen ulkopuolelta. Tunnetuin tapaus lienee Venäjältä toimitettu Buk-ilmantorjuntaohjusjärjestelmä, joka on liitetty Malesian Airlinesin alas ampumiseen⁸³. Vuoden 2014 aikana on tehty esimerkiksi havaintoja BMP-2 ajoneuvokalustosta⁸⁴ sekä 2S19 telahaupitsista⁸⁵. Alkuvuodesta 2015 Etyjin tarkkailijaryhmä raportoi uudesta venäläisvalmisteisesta vastatykistötuotokasta⁸⁶. Jonathan Ferguson ja N.R. Jenzen-Jones julkaisivat marraskuussa 2014 tutkimuksen *Raising Red Flags: An Examination of Arms Munitions in the Ongoing Conflict in Ukraine*, jossa käsiteltiin Ukrainan sodassa käytettävää aseistusta ja ampumatarvikkeita. Tutkimuksessa oli käytetty laajaa lähdemateriaalia ja tiedot ovat helposti tarkistettavissa. Tutkimuksessa ei kyetty selvittämään Venäjän valtion roolia mahdollisena separatistien materiaalin toimittajana, mikä saattaa johtua julkaisuajankohdasta. Siitä käy kuitenkin ilmi, että separatistien käytössä oli suuri määrä venäläistä alkuperää olevaa kalustoa, jota ei tiettävästi ole Ukrainan joukkojen käytössä⁸⁷.

Separatistien osalta toiminta kehittyi siis melko nopeasti verrattuna Ukrainan armeijaan. Osittain tämä saattaa selittyä separatistien avoimella rekrytointipolitiikalla, jolla se haki sotilaskoulutuksen saaneita erityisosaajia⁸⁸. Lisäksi separatistit ilmeisesti pakottivat paikallisia joko osallistumaan linnoitustöihin tai liittymään aseellisiin ryhmiin⁸⁹. Myös Ukrainassa venäläismielisten jo vuonna 2010 aloittama puolisoitilaallinen koulutus on voinut edesauttaa separatistien toimien käynnistämistä. Ulkopuolisen avun merkitys ei kuitenkaan jää epäselväksi. Tämän osoittaa kalustollisen ja koulutuksellisen tilanteen kehitys heinä-elokuunvaihteessa 2014. Tätä käsitellään tarkemmin seuraavassa luvussa. Vapaaehtoisten sekä venäläisten avustuksella separatistit onnistuivat varustamaan joukot raskaalla aseistuksella, kouluttamaan niiden käytön ja estämään hallituksen joukkojen operaation loppuun saattamisen.

⁸³ Bellingcat, Tracking the Vehicle that Transported the MF17 Buk, Nathan Patin, 2015, <https://www.bellingcat.com/news/uk-and-europe/2015/06/30/low-loader/>, 5.3.2017.

⁸⁴ Bellingcat, The Avalanche that Went from Russia to Ukraine, 2015, <https://www.bellingcat.com/news/uk-and-europe/2015/05/31/avalanche/>, 5.3.2017.

⁸⁵ Czuperski, Maksymilian, Herbst, John, Higgins, Eliot, Polyakova, Alina ja Wilson, Damon, Atlantic Council, Hiding in Plain Sight, Putin's War in Ukraine, 2015, http://www.atlanticcouncil.org/images/publications/Hiding_in_Plain_Sight/HPS_English.pdf, s. 8, 11.3.2017.

⁸⁶ OSCE, Latest from the Special Monitoring Mission to Ukraine, 2014, <http://www.osce.org/ukraine-smm/135211>, 5.3.2017.

⁸⁷ ARES, Raising Red Flags: An Examination of Arms Munitions in the Ongoing Conflict in Ukraine, 2014, <http://armamentresearch.com/Uploads/Research%20Report%20No.%203%20-%20Raising%20Red%20Flags.pdf>, 5.3.2017.

⁸⁸ OSCE, Latest from the Special Monitoring Mission to Ukraine, 2014, <http://www.osce.org/ukraine-smm/119945>, 23.3.2017.

⁸⁹ OSCE, Latest from the Special Monitoring Mission to Ukraine, 2014, <http://www.osce.org/ukraine-smm/121389>, 23.3.2017.

2.6 Venäjän joukot Ukrainassa ja lähialueella

Krimin valtaamisen ohella, Venäjä siirsi joukkojaan harjoitusten varjolla Ukrainan rajan tuntumaan keväällä 2014. Duuma oli jo antanut luvan sotilaallisen voiman käytölle Ukrainan alueella 1.3.2014⁹⁰. Huhtikuussa 2014 Naton julkaistua satelliittikuvia venäläisjoukkojen keskittämisestä, arvioitiin Ukrainan vastaisella rajalla olevien joukkojen vahvuudeksi noin 40 000 sotilasta⁹¹. Mahdollisia havaintoja venäläisistä joukoista Ukrainassa alettiin tehdä kesä-heinäkuussa 2014, mutta aikaisimmat arviot etenkin erikoisjoukkojen käytöstä sijoittuvat huhti- ja toukokuun vaihteeseen. Bellingcatin raportissa *Russias Path(s) to War, A bellingscat Investigation* on esitetty todisteita Venäjän ja Ukrainan välisestä liikenteestä sekä Venäjältä Ukrainaan suuntautuneesta aseellisesta toiminnasta satelliittikuvien analysoinnin perusteella⁹². Arviot Ukrainassa toimivista venäläisten joukkojen lukumäärästä vaihtelevat. Elokuun aikana joukkoja on arvioitu olleen 3 500–6 000. Ukrainalaisten arvioiden mukaan vahvuus kasvoi jopa 10 000:een sotilaaseen joulukuuhun mennessä. Tämän jälkeen määrä laski nousten taas helmikuun loppua kohti noin 9 000:een sotilaaseen⁹³. Joukkojen lukumäärän vaihtelua selittää toiminnan muutos. Venäläiset ovat pyrkineet toimimaan taustalla antaen esimerkiksi huollollista ja logistista tukea sekä tulitukea tykistöyksiköillä. Esimerkiksi helmikuun lopulla, Minskin toisen tulitaukosopimuksen jälkeen, joukkoja siirrettiin jälleen taistelutehtäviin⁹⁴. Toisaalta kyse voi olla myös joukkojen huoltokierrosta.

Arvioita vuoden 2014 aikana taisteluihin osallistuneista venäläisistä yksiköistä on esitetty Bellingcatin ja Burkonewsin artikkeleissa sekä Atlantin neuvoston ja RUSI:n julkaisemissa raporteissa. Bellingcat on kyennyt tunnistamaan joitakin alueella toimineita joukkoja, kuten 200. moottoroidun jalkaväkiprikaatin⁹⁵. Bellingcatin tutkijat käyttivät apunaan sotilaiden sosiaalisessa mediassa julkaisemia kuvia ja paikkatietoja sekä muuta avointa tietoa. Burkonews on listannut Ukrainan rajalla havaittuja yksiköitä sekä taistelutoimiin osallistuneita joukkoja artikkelissaan *Units of the Russian Armed Forces Which Have Been Deployed to Fight in*

⁹⁰ BBC, Russian Parliament approves troop deployment in Ukraine, 2014, <http://www.bbc.com/news/world-europe-26400035>, 22.2.2017.

⁹¹ The Guardian, Satellite images reveal Russian military buildup on Ukraine's border, 2014, <https://www.theguardian.com/world/2014/apr/10/satellite-images-russian-military-ukraine-border>, 5.3.2017.

⁹² Bellingcat, Russias Path(s) to War, A Bellingscat Investigation, 2015, https://www.bellingscat.com/wp-content/uploads/2015/09/russia_s_path_s_to_war.pdf, 23.3.2017.

⁹³ Sutyagin, Igor, Russian Forces in Ukraine, https://rusi.org/sites/default/files/201503_bp_russian_forces_in_ukraine.pdf, s.4, 8.12.2015.

⁹⁴ Sama, s. 6–7.

⁹⁵ Bellingcat: Russia's 200th Motorized Infantry Brigade in the Donbass, 2016, <https://www.bellingscat.com/news/uk-and-europe/2016/01/16/russias-200th-motorized-infantry-brigade-in-the-donbass/>, 26.10.2016.

*Eastern Ukraine*⁹⁶. Atlantin neuvoston raportti *Hiding in Plain Sight, Putin's War in Ukraine* keskittyy esittämään todisteita ja perusteluita Venäjän toiminnasta Ukrainassa⁹⁷. RUSI:n (Royal United Services Institute for Defence and Security Studies) raportissa *Russian Forces in Ukraine*, Igor Sutyakin käsittelee Venäjän Ukrainassa käyttämiä yksiköitä sekä toimintaa⁹⁸. Arviot ajoittuvat elokuun 2014 tilanteesta aina Igor Sutyakinin raportin arvioon tilanteesta helmikuussa 2015. Tietojen luotettavuutta arvioitaessa on otettava huomioon, että kaikkien yksiköiden osalta ei lähteitä kyetty määrittämään. Lisäksi BurkoNews viittaa usein omiin aiempiin artikkeleihinsa. Arvioissa on kuitenkin huomattavasti samankaltaisuuksia yksiköiden osalta ja niissä todetaan venäläisten toimineen taisteluosastoissa. Taisteluosastolla tarkoitetaan pataljoonaa, joka on vahvistettu yleensä panssarivaununkompanialla sekä tykistö patterilla⁹⁹. Arvion venäläisistä yksiköistä on laadittu käyttäen runkona RUSI:n raporttia, sekä yhdistelemällä siihen tietoa muista lähteistä. Taulukossa kolme on arvio yksiköistä, joiden joukkoja on ollut osallisena elokuussa alkaneisiin sotatoimiin. Yksiköt eivät siis ole olleet kokonaisuudessaan toiminta-alueella.

TIEDUSTELUJOUKKOJA (alkaen 14.7.2014)	2.	Spetsnaz prikaati	
	10.	Spetsnaz prikaati	
	45.	Spetsnaz prikaati	(Maahanlasku)
	173.	Erillinen tiedustelukomppania	(Maahanlasku)
TAISTELUOSASTO KOKOONPANO	17.	Moottoroitu jalkaväkiprikaati	
	18.	Moottoroitu jalkaväkiprikaati	
	21.	Moottoroitu jalkaväkiprikaati	
	33.	Moottoroitu jalkaväkiprikaati	(Vuoristo)
	247.	Maahanlaskurykmentti	
	104.	Maahanlaskurykmentti	
	331.	Maahanlaskurykmentti	
	31.	Maahanlaskuprikaati	
	2.	Spetsnaz prikaati	

Taulukko 3. Venäjän tiedustelu- ja taisteluosastot elokuussa 2014¹⁰⁰.

⁹⁶ Burkonews, Units of the Russian Armed Forces Which Have Been Deployed to Fight in Eastern Ukraine, 2014, <https://burkonews.info/identification-units-russian-armed-forces-deployed-fight-eastern-ukraine/>, 5.3.2017.

⁹⁷ Czuperski, Maksymilian, *Hiding in Plain Sight, Putin's War in Ukraine*, 2015, http://www.atlanticcouncil.org/images/publications/Hiding_in_Plain_Sight/HPS_English.pdf, 5.3.2017.

⁹⁸ Sutyagin, Igor, *Russian Forces in Ukraine*, 2015, https://rusi.org/sites/default/files/201503_bp_russian_forces_in_ukraine.pdf, 8.12.2015.

⁹⁹ Sutyagin, Igor, *Royal United Services Institute for Defence and Security Studies Whitehall, London*, 2015, s.9, https://rusi.org/system/files/UKRANIANMILITARYDISPOSITIONS_RUSIBRIEFING.pdf, 5.3.2017.

¹⁰⁰ Sutyagin, Igor, *Russian Forces in Ukraine*, s. 2.

Taulukossa neljä on listattuna yksiköt, joilla on tai on ollut yksiköitä osallisina toimintaan Ukrainassa vuoden 2015 helmikuuhun mennessä.

JOUKKOTYYPPI	POHJOINEN TOIMINTA-ALUE		ETELÄINEN TOIMINTA-ALUE	
Moottoroitu jalkaväki	2.	Divisioonan osia	2.	Divisioonan osia
	8.	Prikaati	9.	Prikaati
	18.	Prikaati	138.	Prikaati
	19.	Prikaati		
	20.	Prikaati		
	23.	Prikaati		
	27.	Prikaati		
	28.	Prikaati		
	32.	Prikaati		
	33.	Prikaati		
	37.	Prikaati		
	136	Prikaati ¹⁰¹		
Maahanlaskujoukot	31.	Prikaati	11.	Prikaati
	104.	Rykmentti		
	217.	Rykmentti		
	137.	Rykmentti		
Spetsnaz	10.	Prikaati	45.	Rykmentti (maahanlasku)
	346.	Prikaati	561.	Pataljoona (laivasto)
	25.	Rykmentti	54.	Tiedustelukoulutuskeskus
		FSB		
Sisäministeriönjoukot		Erikoisjoukkodivisioona (ODON)		Erikoisjoukkodivisioona (ODON)
	107.	Prikaati		
Panssarivaunujoukot	5.	Prikaati	12.	Rykmentti (4.div)
	6.	Prikaati		
	13.	Rykmentti (4.div)		
Tykistö	1.	Ohjusrikaati	200.	Prikaati
	79.	Prikaati	268.	Prikaati
	232.	Prikaati	1140.	Rykmentti (76. ML. Div)
	288.	Prikaati		
	291.	Prikaati		
	385.	Prikaati		
	1065.	Rykmentti (98.ML. div)		
	573.	Tiedustelupataljoona		
	67.	Ilmantorjuntapatteristo		
Tukiosat	74.	SIGINT rykmentti	59.	Viestiprikaati
	78.	Huoltoprikaati	95.	Viestiprikaati
	7015.	Huoltotukikohta	31.	Pioneerirykmentti
	7016.	Huoltotukikohta		
	282.	Korjaustukikohta		
	29.	Rautatieprikaati		

Taulukko 4. Venäläisyksiköt joiden joukkoja on osallistunut taisteluihin¹⁰².

¹⁰¹ Bellingcat: Artillerymen of Russia's 136th Motorized Infantry Brigade in the Donbass, <https://www.bellingcat.com/news/uk-and-europe/2015/11/13/136-brigade-in-donbass/>, 26.10.2016.

¹⁰² Sutyagin, Igor, Russian Forces in Ukraine, s. 3.

Varmuudella voidaan todeta, että Venäjä on tukenut separatistien taistelua tukitoimin sekä lähettämällä yksiköitä taisteluvoimiin. Tämän lisäksi separatistit ovat saaneet suuren määrän aseistusta ja varusteita. Ilman näitä tukitoimia Ukraina olisi kyennyt lyömään separatistit syksyn 2014 aikana. Koulutuksellista tukea ei voida pois sulkea, sillä etenkin edistyneempien järjestelmien käyttö, kuten moderni vastatykistötuuska, vaatii käyttäjäkoulutusta.

2.7 Päätelmät

Venäjän tahto toteuttaa sotilasoperaatio Ukrainassa selittyy helposti edellä mainituista geopolittisista, sotilaspoliittisista sekä historiallisista syistä johtuen. Etenkin Ukrainan mahdollinen liittyminen Natoon ja suuntautuminen länteen on ollut Venäjälle ja Putinille merkittävä tekijä. Ydinsulkusopimus ja sen yhteydessä sovitut turvatakuut ovat asettaneet paineita toimien salaamiseksi sekä asymmetristen toimien käyttämiseksi. Toisaalta Ukrainassa käytetty toiminta on täysin uuden venäläisen sotilasdoktriinin mukaista¹⁰³. Näyttää siltä, että Venäjä on halunnut ensinnäkin varmistaa sotilastukikohtansa säilymisen Krimillä. Tämän lisäksi on haluttu estää Naton laajeneminen. Venäjän halu tai kyky täysinmittaiseen sodankäyntiin sekä riski konfliktin laajentumiseen Naton tai Euroopan unionin kanssa ovat kuitenkin ohjanneet toimintaa.

Tilanne ja olosuhteet huomioon ottaen Venäjälle on riittänyt Ukrainan kriisissä tilanteen jäädyttäminen tukemalla separatisteja vain tarvittavissa määrin. Toiminnan salaaminen on ollut merkittävässä asemassa ja tästäkin syystä symmetristen sotatoimien käytön rajoittaminen on ollut perusteltua. Näin ollen taistelutoimien pääasiallinen tavoite ei ole todennäköisesti ollut hyökkäyksellinen vaan lähinnä puolustuksellinen. Venäjä on keskittynyt tukemaan separatistien taistelua tukitoimin, käyttäen joukkojaan taistelussa vain tarvittaessa. On kuitenkin huomioitava, että Venäjällä on ollut kyky laajempaan symmetriseen sodankäyntiin, kun huomioidaan alueelle keskitettyjen joukkojen määrä. Venäjä on käyttänyt tätä pelotetta myös hyödykseen suorittamalla valmiusharjoituksia rajantuntumassa.

Separatistien toiminta oli kriisin alkuvaiheessa huonosti organisoitua. Vaikka Ukrainan armeijan suorituskyky oli alhainen, se onnistui aluksi etenemään Itä-Ukrainassa. Tämä muodostui ongelmaksi Venäjän kannalta. Venäjän tukemana separatistit saavuttivat uudelleen asemansa

¹⁰³ Sama, s. 1.

ja saivat suurimman osan Kaakkois-Ukrainasta haltuunsa. Olosuhteet ovat mahdollistaneet Venäjän toimien tehokkuuden. Ukrainan turvallisuuspalveluiden perimät neuvostoaikaiset toimintatavat, lisääntynyt yhteistyö venäläisten turvallisuuspalveluiden kanssa ennen kriisin puhkeamista sekä poliittinen epävakaus ja ohjailtavuus ovat mahdollistaneet Venäjän toimien valmistelun tarvittaessa jo ennen varsinaisen konfliktin syttymistä. Informaatiovaikuttaminen, jolla pyrittiin vaikuttamaan venäjänkieliseen väestönosaan Itä-Ukrainassa, ei ilmeisesti toiminut niin tehokkaasti kuin toivottiin, mutta aikaansai yhdessä Krimin valtaamisen kanssa riittävästi separatistista liikehdintää kriisin puhkeamiselle. Itä-Ukrainan alueilla saavutettu myönteisyys Venäjää kohtaan on saattanut osaltaan myös mahdollistaa toimien salaamisen vaikka viitteitä Venäjä vastaisuudestakin on. Lisäksi Ukrainan ja Venäjän asejärjestelmien yhteneväisyys on mahdollistanut separatistien tukemisen melko vapaasti, sillä käytetyn asejärjestelmän alkuperä on ollut vaikea todistaa.

3 ITÄ-UKRAINAN TAISTELUTAPAHTUMAT

3.1 Separatistien noususta hallituksen vastaiskuun

3.1.1 Taisteluiden kulku

Ukrainan separatistinen liikehdintä hankki jalansijaa ottamalla haltuun alueita maan itäosasta. Alueiden haltuunotto toteutettiin aluksi valtaamalla hallinnollisia rakennuksia ja turvallisuusviranomaisten toimipisteitä. Alueita, etenkin asutuskeskusten ympäristöjä, valvottiin perustamalla kulunvalvontapisteitä teiden varsille. Slovianskin valtaamista voidaan pitää ensimmäisenä aseellisesti toteutettu hyökkäyksellisenä toimena. Kaupunki on Itä-Ukrainan kannalta strategisesti merkittävä, sillä sen kautta kulkee merkittäviä tieyhteyksiä. Noin 50:n hengen aseistettu joukko valtasi Igor Girkinin johdolla Slovianskin kaupungin poliisiaseman ja SBU:n toimitilat, sekä myöhemmin samana iltana Krematorskin poliisiaseman. Noin kahdenkymmenen hengen vahvuinen ryhmä valtasi ensin poliisilaitoksen. Ryhmä muodosti tulituki-osaston, joka antoi suojatulta. Rakennus vallattiin käyttäen savu- ja paukkuvaloheitteitä. Joukko takavarikoi poliisilaitokselta kaikki aseet. Tämän jälkeen vallattiin turvallisuuspalvelu SBU:n tilat. Näin kyettiin estämään alueella toimivien turvallisuusviranomaisten mahdolliset vastatoimet sekä aseistamaan alueella olevia separatisteja. Ensimmäinen yritys kukistaa Slovianskissa oleva aseellinen ryhmä epäonnistui jo ennen kaupunkiin saapumista. SBU:n terrorismivastainenryhmä joutui tulituksen kohteeksi raivatessaan separatistien tiesulkua.¹⁰⁴

14. huhtikuuta 2014 Ukraina ilmoitti aloittavansa sotilaallisen terrorismin vastaisen operaation Itä-Ukrainan laajentuneiden levottomuuksien päättämiseksi. 16. päivä Kramatorskissa kapinallisten haltuun jäi kolme panssaroitua miehistönkuljetusajoneuvoa (BTR-D:), BMD-1, BMD-2, 120 millimetrin telatykki Nona-S sekä kuorma-autoja ja tarvikkeita. Paikalliset tukivat tien kaupunkiin edenneiltä joukoilta ja myöhemmin paikalle saapuneet aseelliset Girkinin kannattajat saivat joukot luopumaan aseistaan. Separatistit hyödynsivät sekavaa tilannetta, jossa aseellinen toiminta siviileitä vastaan ei tullut ukrainalaisille kyseeseen¹⁰⁵.

¹⁰⁴ Lavrov, Anton, *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine*, Howard, Colby ja Ruslan, Pukhov (toim.), s. 204–205.

¹⁰⁵ Sama, s. 206.

Kuva7. Ukrainan terrorismin vastaisen operaation alku¹⁰⁶.

Ukraina aloitti hyökkäysvalmistelut Slovianskiin perustamalla piirityskehän 24. huhtikuuta, mutta joutui luopumaan hyökkäyksestä Venäjän aloitettua sotaharjoitukset Ukrainan vastaisella rajalla. Seuraava yritys vallata Sloviansk tehtiin toukokuun 2. päivä. Tähän mennessä separatistit olivat saaneet kranaatinheittimien lisäksi haltuunsa olalta laukaistavia ilmantorjuntaohjuksia, joilla ammuttiin alas kaksi Ukrainan Mi-24 helikopteria. Tämän jälkeen ukrainalaisten taktiikka muuttui. Suoran hyökkäyksen sijaan valmistauduttiin vain piirittämään Slovianskia. Taistelut rajoittuivat satunnaisiin kohtaamistaisteluihin sekä epäsuorantulen käyttöön¹⁰⁷.

Separatistit paransivat omaa turvallisuustilannettaan nimittämällä hallinnassa olevan alueen virkoihin uusia henkilöitä. Esimerkiksi hyökkäykseen osallistunut Vyacheslav Ponomaryov nimitti itsensä Slovianskin pormestariksi¹⁰⁸. Kramatorskissa taas paikallinen poliisipäällikkö kertoi kuuluvansa Girkinin alaisuuteen ja kaikkien poliisijohtajien vaihtuneen uusiin¹⁰⁹. Vaihdamalla uskollisia henkilöitä johtotehtäviin hallinnollisissa viroissa sekä turvallisuusviranomaisten tehtävissä turvattiin oma toiminnanvapaus. Tämä toimenpide on varmasti rajoittanut

¹⁰⁶ Euromaidan Press, ATO Map: how the situation in Eastern Ukraine changed over two months, 2014, <http://euromaidanpress.com/2014/07/16/ato-map-how-the-situation-in-eastern-ukraine-changed-over-two-months/>, 15.3.2017.

¹⁰⁷ Sama, s. 206–208.

¹⁰⁸ Ragozin, Leonid, In the Center of Eastern Ukraine's Separatist Movement, the People's Mayor Speaks Out, 2014, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2014-04-23/in-the-center-of-eastern-ukraines-separatist-movement-the-peoples-mayor-speaks-out>, 11.3.2017.

¹⁰⁹ OSCE, Latest from the Special Monitoring Mission to Ukraine, 2014, <http://www.osce.org/ukraine-smm/118856>, 13.3.2017.

myös hallitusta kannattaneiden ihmisten mahdollisuutta vaikuttaa tilanteeseen. Strategisesti tärkeitä kohteita, kuten Donetskin lähetystorni ja alueellinen televisiokeskus vallattiin. Donetskin kansantasavallan alaisuuteen liittyneet kannattajat ja poliisin joukot valvoivat kohteita Etyjin tarkkailijaryhmän havaintojen mukaan huhtikuun 29. päivä.¹¹⁰ Kohteitten valtaaminen suoritettiin, joko aseellisten ryhmien toimesta tai massiivisten mielenosoitusten turvin¹¹¹. Separatistien mukaan syy, osittain lyhyille valtaamisille, oli painostaa asemat lähettämään venäjänkielistä ohjelmaa. Huhtikuun valtaamisella mahdollistettiin Venäjän valtion omistaman uutiskanavan lähetysten aloittaminen. Tämä on kuitenkin ollut vain alkusoittoa informaatiovaikuttamiselle. Etyjin tarkkailijaryhmän marraskuisessa raportissa todetaan, että Luhanskin läheisellä alueella ukrainalaisia radiokanavia ei enää ollut saatavilla. Sen sijaan LNR:n lähetyksiä sekä venäläisiä lähetyksiä oli mahdollista kuunnella¹¹².

Taistelut kiihtyivät toukokuun aikana. Separatistit suorittivat iskuja ajoneuvosaattueisiin sekä tiesululle. Isku ja väijytystaktiikkaa hyödynnettiin etenkin Slovianskin alueella. Ukrainalainen sotilassaattue jouti väijytykseen ajaessaan sillalle lähellä Kramatorskia¹¹³. Arviolta 30 separatistia osallistui väijytykseen. Käsiaseiden lisäksi käytettiin tarkkaa kranaatinheitintulta, jolla onnistuttiin tuhoamaan yksi panssaroitu miehistönkuljetusajoneuvo¹¹⁴. Toisen tyyppinen yllätyshyökkäys suoritettiin Ukrainan armeijan miehittämälle tiesululle aamuyöllä 22. toukokuuta 2014. Separatistit käyttivät pankilta anastettuja panssaroituja ajoneuvoja, jotka Ukrainan joukot päästivät kulkemaan tiesulun läpi. Tiesululla separatistit avasivat tulen surmaten ukrainalaissotilaat. Separatistit ottivat iskun yhteydessä haltuunsa kaikki aseet ennen kuin poistuivat paikalta¹¹⁵.

Separatistit hyökkäsivät myös kiinteitä kohteita vastaan, kuten Luhanskin lähellä sijaitseva rajavartijoiden komentokeskus ja Donetskin sekä Luhanskin lentokentät. Kohteilla oli selke-

¹¹⁰ OSCE, Latest from the Special Monitoring Mission to Ukraine, 2014, <http://www.osce.org/ukraine-smm/118186>, 13.3.2017.

¹¹¹ The Guardian, Ukraine: pro-Russian forces seize TV station in Donetsk and parade captives, 2014, <https://www.theguardian.com/world/2014/apr/27/ukraine-donetsk-pro-russian-forces-seize-tv-station-parade-captives>, 13.3.2017.

¹¹² OSCE, Latest from the Special Monitoring Mission to Ukraine, 2014, <http://www.osce.org/ukraine-smm/126570>, 21.3.2017.

¹¹³ Etelä-Suomen Sanomat, Kuusi ukrainalaissotilasta kuollut väijytyksessä Itä-Ukrainassa, 2014, <http://www.ess.fi/uutiset/ulkomaat/2014/05/13/kuusi-ukrainalaissotilasta-kuollut-vaijytyksessa-ita-ukrainassa>, 14.5.2017 ja Aljazeera, Soldiers killed in east Ukraine ambush, 2014, <http://www.aljazeera.com/news/europe/2014/05/soldiers-killed-east-ukraine-ambush-201451315437922871.html>, 13.3.2017.

¹¹⁴ Ukraine Crisis: 'Eight killed' in ambush in east, BBC, 2014, <http://www.bbc.com/news/world-europe-27396448>, 13.3.2017.

¹¹⁵ Ukraine Crisis: Donetsk sees deadliest attack on troops, BBC, 2014, <http://www.bbc.com/news/world-europe-27515514>, 13.3.2017.

ästi strategista merkittävyyttä. Komentokeskusta vastaan hyökkäsi arvion mukaan enimmillään jopa 400 separatistia. Luultavasti todellinen vahvuus on ollut huomattavasti pienempi. Hyökkäys alkoi vähän puolenyön jälkeen ja kesti lähes vuorokauden ja sen yhteydessä käytettiin kranaatinheittämiä tulitukena. Hyökkäyksen aikana ainakin yksi heitin on ollut asuinrakennuksen katolla¹¹⁶. Komentokeskuksen menetyksen jälkeen rajavartijat hylkäsivät asema-
paikkoja rajalla, mikä mahdollisti valvomattoman liikenteen Venäjän ja Ukrainan välillä¹¹⁷.

Etyjin tarkkailijaryhmän raporteista löytyy lisäksi viitteitä yrityksestä rajoittaa vastustajan liikettä Itä-Ukrainan alueella loppukesästä 2014. Täyttä varmuutta tekijästä ei ole, mutta hallitus on syyttänyt toimista kapinallisia. Donetskin alueella rautateitä oli vahingoitettu jopa seitsemässä eri sijainnissa. Tämän lisäksi neljää rautatiesiltaa oli sabotoitu. Vahingoitetut radan osat saatiin korjattu noin vuorokauden kuluessa. Myös kulkusiltoja oli miinoitettu Luhanskin alueella. Miinoitteet raivattiin Ukrainan armeijan toimesta¹¹⁸.

Kesäkuun aikana separatistit saivat haltuunsa lisää raskasta aseistusta. Separatistien hallussa olevalla alueella havaittiin kesäkuun 12. päivä kolme T-64BV tyyppistä taistelupanssarivaunua¹¹⁹. Kesäkuun 20. päivänä ainakin yksi taistelupanssarivaunu otti ensimmäisen kerran osaa hyökkäykseen, jossa separatistit yrittivät vallata panssarivaunuvarikon Artemovskissa kuitenkin siinä onnistumatta. Panssarivaunua käytettiin yöllä alkaneessa hyökkäyksessä tulituki-
maisesti, sen ampuessa rakennuksia ja aluetta ympäröivää aitaa¹²⁰.

Kesäkuun 20. päivä Ukrainan hallitus julisti yksipuolisen tulitauon. Ensimmäiset kaksipuoliset neuvottelut pidettiin pian tämän jälkeen, jossa sovittiin osittaisesta kaksipuolisesta tulitauosta. Todellisuudessa tulitaukosopimuksella ei ollut juurikaan merkitystä, sillä kumpikin osapuoli asetti ehtoja, joihin vastapuoli ei ollut valmis suostumaan. Tämän lisäksi separatistien hajanaisuus oli itsessään este tulitauon pitävyydelle. Ukrainan hallituksen toimien näkökulmasta tulitauko toimi lähinnä valmisteluaikana vastahyökkäystä ajatellen. Tulitaukoa rikottiin molempien osapuolien toimesta. Ukraina käytti tulitauon tiedusteluun ja joukkojen siirtoihin,

¹¹⁶ Ukraine: 5 rebels killed in attack on border guard camp, CBC, 2014, <http://www.cbc.ca/news/world/ukraine-5-rebels-killed-in-attack-on-border-guard-camp-1.2660684>, 15.3.2017.

¹¹⁷ Tavernise, Sabrina ja Ponomarev, Sergey, Border Guards in Ukraine Abandon Posts, The New York Times, 2014, https://www.nytimes.com/2014/06/05/world/europe/rebels-in-eastern-ukraine-capture-government-posts.html?_r=0, 15.3.2017.

¹¹⁸ OSCE, Latest from the Special Monitoring Mission to Ukraine, 2014, <http://www.osce.org/ukraine-smm/120316> ja <http://www.osce.org/ukraine-smm/120473>, 15.3.2017.

¹¹⁹ Falcon, Bjorn, Guide to Russian T-64tanks in Donbas: Part 1, Inform Napalm, 2014, <https://informnapalm.org/en/guide-russian-t-64-tanks-donbas-part-1/>, 15.3.2017.

¹²⁰ Lavrov, Anton, *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine*, Howard, Colby ja Ruslan, Pukhov (toim.), s. 214.

tuodakseen paremmin varustettuja joukkoja alueella. Separatistit taas pyrkivät vahvistamaan asemiaan suorittamalla iskuja alueella olevia sotilastukikohtia ja varikkoja vastaan sekä hyökkäämällä Luhanskin lentokentälle.¹²¹

Heinäkuun ensimmäisenä päivä Ukrainan hallitus käynnisti laajamittaiset hyökkäysoimet Itä-Ukrainassa. Tavoitteena oli Slovianskin sekä separatistien hallussa olevien Venäjän vastaisten raja-alueiden takaisin valtaaminen, jonka jälkeen separatistien alueet oli tarkoitus saarrostaa pieniin taskuihin ja tuhota jäljellä olevat separatistijoukot. Ukrainan hallituksen joukot käyttivät runsaasti epäsuoraa tulta sekä ilmaiskuja separatisteja vastaan. Käytössä oli nyt ensimmäistä kertaa raskas 300 millimetrin kaliiberia oleva Smerch raketinheitinjärjestelmä. Ukrainan hallitus onnistui valtaamaan nopeasti Slovianskin ympäröivät alueet katkaisten tärkeät huoltoyhteydet Luhanskista. Slovianskin joutuminen saarroksiin pakotti separatistit vetäytymään Donetskiin 5. heinäkuuta. Separatistit murtautuivat saartorenkkaan läpi lähes taisteluitta, käyttäen sorateitä ja välttäen tiesulut. Tästä huolimatta separatistit menettivät ilmeisesti lähes puolet panssaroidusta ajoneuvokalustostaan irtautumisen aikana.¹²² Myös Kramatorskissa olleet separatistien joukot vetäytyivät Donetskiin.

Kuva8. Sloviansk¹²³

Slovianskin ja Kramatorskin valtaamisen lisäksi Ukrainan hallituksen joukot onnistuivat valtaamaan heinäkuun alussa separatistien hallussa olleet raja-alueet. Hallituksen joukot valtasi-

¹²¹ Sama, s. 215–216.

¹²² Sama, s. 216–217.

¹²³ Goran tek-en, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=39103916>, 9.3.2017.

vat kapean, noin 100 kilometrin pituisen, kaistaleen Ukrainan ja Venäjän välistä rajaa. Tämä vaikeutti separatistien kykyä tukeutua rajan ulkopuolelta satavaan apuun. Ukrainan hallituksen joukot olivat kuitenkin nyt äärimmilleen venytettynä. Rajalle suunnatut joukot oli jaettava komppania- sekä joukkuekokoisiin tukikohtiin, jotta koko alue kyettiin valvomaan. Lisäksi muualla olevat joukot olivat jakaantuneet pataljoona ja komppania kokoisiin taisteluosastoihin. Tämän lisäksi joukkueenkokoisia osastoja oli useilla tiesuluilla.¹²⁴

Vaikka Ukrainan hallituksen operaatio vaikuttaisi menestyneen heinäkuun alussa, se eteni rajan tuntumassa alueilla jossa separatisteilla ei juuri ollut joukkoja. Lisäksi Slovianskin valtaaminen onnistui vasta saartamisen jälkeen ja lähes taisteluitta separatistien pääjoukon vetäytyttyä alueelta yön aikana. Anton Lavrov viittaa artikkelissaan *Civil War in the East, How the Conflict Unfolded Before Minsk 1*, venäläisen ajatushautomon suorittamaan Girkinin haastatteluun. Sen mukaan Girkinin johdolla DNR:n hajanaiset separatistiryhmittymät organisoi- tiin uudelleen. Slovianskista saapuneet joukot hajautettiin Donetskin lähialueella oleviin kau- punkeihin ja kyliin, mukaan lukien Ilovaisk¹²⁵. Arvio voi hyvin pitää paikkansa, sillä Slo- vianskin valtaamisen yhteydessä BBC uutisoi huhuista, joiden mukaan Girkin olisi ollut ve- täytymispäätöksen takana¹²⁶. Tämä osoittaa Girkinin olleen jo tässä vaiheessa merkittävässä asemassa. Ilovaiskin ja Donetskin alueella olevat joukot taistelivat myös jatkossa erittäin or- ganisoidusti mikä käy ilmi seuraavassa luvussa.

Slovianskista suoritettu, mahdollisesti taktinen, vetäytyminen ei ollut ainut separatistien vas- tatoimi Ukrainan hallituksen toimille. Novoazovskissa separatistit suorittivat iskun rajaval- vontapisteelle¹²⁷. Rannikon tuntumassa oleva Novoazovsk oli tässä vaiheessa separatistien alueen sivustassa ja separatistit saattoivat pyrkiä hyökkäyksellä luomaan uuden rajanylitys- paikan menetettyjen tilalle siinä kuitenkaan onnistumatta. Separatistit onnistuivat sen sijaan valtaamaan rajan tuntumassa olevan strategisesti merkittävän Saur-Mogilan kukkulan. Kukku- lalta pystyy valvomaan laajan alueen, mikä mahdollisti Ukrainan hallituksen joukkojen huolto-

¹²⁴ Lavrov, Anton, *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine*, Howard, Colby ja Ruslan, Pukhov (toim.), s. 217–219.

¹²⁵ Sama, s. 217.

¹²⁶ BBC, Ukraine Crisis: Donetsk rebels in mass withdrawal 2014, <http://www.bbc.com/news/world-europe-28177020>, 26.3.2017.

¹²⁷ Fox News, Guard killed in attack on border post, Ukraine says, 2014, <http://www.foxnews.com/world/2014/07/02/guard-killed-in-attack-on-border-post-ukraine-says.html?intcmp=latestnews>, 26.3.2017.

linjojen valvonnan ja tiedustelun. Separatistit kykenivät kuluttamaan tehokkaasti rajalla olevia joukkoja käyttäen epäsuoraa tulta.¹²⁸

3.1.2 Taistelutekniset ja taktiset havainnot

Seuraavissa kappaleissa on käsitelty kriisin alkuvaiheen taistelutapahtumia taistelun elementtien näkökulmasta sekä pyritty nostamaan esille keskeisimmät taistelutekniset ja taktiset havainnot.

Vaikuttamisen keinot perustuivat kriisin alkuvaiheessa pääsääntöisesti taisteluteknisiin toimiin. Separatistit hyödynsivät taisteluiden alkaessa tilanteen epäselvyyttä ja siviiliväestöä Ukrainan joukkojen toiminnan pysäyttämiseksi. Vaikuttaa siltä, että ukrainalaissotilaille ei ollut täysin selvää miksi heidät oli lähetetty Itä-Ukrainaan. Lisäksi voimankäyttö säännöt eivät olleet tiedossa tai niitä ei ollut olemassa. Ukrainalaisiin joukkoihin kyettiin vaikuttamaan jopa ilman aseellista toimintaa. Joukot piirrettiin ensin paikallisten toimesta, jonka jälkeen heitä uhattiin aseellisesti. Näin saatiin ukrainalaisjoukkoja riisuttua aseista ja varustettua omia taistelijoita. Separatistien saatua lisää varusteita ja raskaampaa aseistusta, hyödynnettiin asymmetrisiä keinoja suorittamalla iskuja ja väijytyksiä ukrainalaisia joukkoja kohtaan. Hyökkäykset koostuivat pääasiassa ryhmä- tai joukkuekokoonpanossa suoritetuista taistelutoimista, kuten väijytys tai yllätyksen turvin tehty isku, jota tuettiin yksittäisillä kranaatinheittimillä. Taistelut käytiin lisäksi hyvin lyhyillä etäisyyksillä. Tällaiset sissisodankäynnin keinot olivat looginen valinta edelleen heikommin varustetuille ja vähälukuisille separatisteille, mutta myös symmetrisen sodankäynnin merkkejä oli nähtävissä.

Jalansijan valtaamisen jälkeen separatistit käyttivät haltuunsa saamia ilmantorjunta-aseita puolustaakseen tärkeimpiä asemiaan ja estääkseen Ukrainan ilmavoimien hyödyntämisen hyökkäyksellisissä toimissa sekä joukkojen huoltamisessa. Suurin yksittäinen tappio, jonka Ukrainan joukot kärsivät, syntyi separatistien ammuttua alas kuljetuskoneen Luhanskin lentokentän läheisyydessä. Separatistit olivat siirtäneet ilmantorjunta-aseistusta lentokentän lähelle havaittuaan ukrainalaisten keskittävän joukkojaan Luhanskiin ilmaitse. Henkilöstötappioiden lisäksi turma heikensi ukrainalaisten ilmakuljetuskapasiteettia suuresti¹²⁹.

¹²⁸ Lavrov, Anton, *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine*, Howard, Colby ja Ruslan, Pukhov (toim.), s. 219.

¹²⁹ Sama, s. 213.

Myöhemmässä vaiheessa suoritettua, jopa vuorokauden yhtämittaiset hyökkäykset, osoittivat separatistien omaavan kyvyn suorittaa ainakin rajoitettuja konventionaalisia taistelutoimia. Havaintojen perusteella separatistit hyödynsivät usein pimeyttä sekä epäsuoraa tulta hyökkäysten ja iskujen tekemiseen. Tämä on mielenkiintoinen seikka ottaen huomioon pimeässä taistelemisen haasteet. Suuremmat hyökkäykselliset toimet näyttävät keskittyvän separatistien oman turvallisuustilanteen parantamiseen alueiden valtaamisen sijaan. Separatistit iskivät alueella oleviin sotilasvarikoihin, tavoitteena raskaamman aseistuksen haltuunotto sekä rajaviiranomaisia vastaan, tavoitteena mahdollistaa Venäjältä saatava kalustollinen tuki.

Separatistien hallussa olleiden alueiden tärkeimpiä rakennuksia oli myös miinoitettu sekä pyritti vahingoittamaan ainakin Donetskin alueella olevia matkapuhelinoperaattorin tukiasemia¹³⁰. Näillä toimilla on todennäköisesti pyritty vaikuttamaan hallituksen joukkojen kykyyn tukeutua alueen infrastruktuuriin.

Liikkeen hyödyntäminen on ollut alussa vähäistä. Separatistien laajamittaisista joukkojen siirroista ei ole havaintoja. Alueella toimivat joukot on muodostettu pääosin alueella olleista vapaaehtoisista taistelijoista. Separatistit ovat siirtäneet yksittäisiä aseita, kuten Luhanskin lentokentän ympäristöön siirretyt ilmantorjunta-aseet. Myös raskaamman aseistuksen puutteen vuoksi tulen siirtämistä, liikkeen omaisesti, ei ole havaittu. Vastustajan liikettä on sen sijaan pyritty rajoittamaan. Sabotaaseilla, iskuilla ja miinoitteilla pyrittiin todennäköisesti alkuvaiheessa hidastamaan hallituksen joukkojen siirtoa ja huoltamista rautateitse Itä-Ukrainaan. Hallituksen hyökkäyksen käynnistyttyä heinäkuun alussa separatisti räjäyttivät useita siltoja ja rakensivat kulkuesteitä Donetskin ja Luhanskin kaupunkien tuntumaan¹³¹. Miinoitteilla pyrittiin myös rajoittamaan vastustajan liikettä alueella.

Turvallisuuden näkökulmasta separatistit pyrkivät hyödyntämään moniulotteisia keinoja.. Separatistit paransivat turvallisuustilannettaan valtaamalla alkuvaiheessa alueella olevien turvallisuusviranomaisten toimitilat. Toimien ohella takavarikoiduilla aseilla kyettiin aseistamaan lisää vapaaehtoisia, joka mahdollisti taistelijoiden lukumäärän kasvattamisen. Separatistien vahvuus kasvoi paikallisten liittyessä aseellisiin ryhmiin vapaaehtoisesti tai pakotettu-

¹³⁰ Euromaidan Press, RNBO: News & Analysis Center July 7 Update, <http://euromaidanpress.com/2014/07/07/ukrainian-national-security-and-defense-council-report-july-7/>, 26.3. 2017.

¹³¹ Herszenhorn, David M., Ukraine Rebels Are Retreating for Last Stand, The New York Times, 2014, https://www.nytimes.com/2014/07/08/world/europe/ukraine-rebels-are-retreating-for-last-stand.html?_r=0, 26.3.2017.

na¹³². Alueelle perustettiin henkilöiden ja ajoneuvojen liikkumisen valvomiseksi kulunvalvonta/tarkastuspisteitä. Myös kansainvälisessä mittakaavassa pyrittiin vaikuttamaan turvallisuustilanteeseen separatistien alueiden julistautuessa itsenäisiksi. Toimien ohella separatistit nimitivät suosimiaan henkilöitä alueellisiin virkoihin, kuten poliisien johtotehtäviin sekä hallinnollisiin virkoihin, mikä paransi separatistien asemaa vallatuilla alueilla.

Aseellisesti turvallisuuteen vaikutti suuresti separatistien tehokkaasti hyödyntämä ilmantorjuntakyky, joka esti Ukrainan hallituksen ilmavoimien hyödyntämisen separatistien lyömiseksi. Eräs havainto on siviilirakennusten hyväksikäyttö sekä siviilirakennusten läheisyydessä toimiminen taisteluiden aikana. Separatistit hyödynsivät rakennusten antamaa suojaa. Rakennusten läheisyydessä toimiminen on leimannut niin Ukrainan hallituksen kuin separatistien toimintaa, mistä johtuen myös siviiliuhrien määrä on ollut melko suuri. Vaikka toiminta saattaa johtua Itä-Ukrainan maaston avoimuudesta, on se toiminut separatistien eduksi propagandan muodossa. Separatistien saatua haltuunsa tv-asemia ja lähetystorneja hallitsemillaan alueilla, on niitä hyödynnetty omaa tarkoitusta palvelevien- sekä venäjänkielisten ohjelmien levittämiseksi. Tämä on osaltaan saattanut vaikuttaa separatistien turvallisuustilanteen kohenemiseen.

Tärkein huomio on kuitenkin separatistien kyky käyttää tehokkaasti hallussaan olevaa ilmantorjunta- sekä epäsuorantulenkalustoa. Useat huoltokuljetuksiin kohdistuneet iskut etenkin rajan tuntumassa heikensivät merkittävästi hallituksen joukkojen toimintakykyä. Mikäli separatistit ovat olleet hajanainen joukko, on se koulutustasoltaan ollut selkeästi tehokkaampi verrattuna pääosaan hallituksen organisoimista joukoista. Separatistien tuottamat tappiot osoittavat lisäksi hyvää tiedustelu- ja tulenjohtokykyä. On mahdollista, että separatistit ovat saaneet tukea venäläisiltä erikoisjoukoilta, ainakin strategisesti merkittävimmillä alueilla. Erikoisjoukkojen ja lennokkien käytöstä on ollut viitteitä jo tapahtumien alusta. Esimerkiksi Girkinin johdolla suoritettut toimet Slovianskissa saattoivat olla ensimmäinen osoitus erikoisjoukkojen läsnäolosta. Sosiaalisen median avulla on kyetty osoittamaan venäläisten sotilaiden ja osastojen osallistuneen toimiiin Ukrainassa. Yhtenä esimerkkinä Inform Napalm on osoittanut artikkelissaan *Russian Sabotage and Reconnaissance Groups in Ukraine Long Before August 24* tiedusteluun erikoistuneiden joukkojen läsnäolon Itä-Ukrainassa¹³³. Lennokkihavainnoista

¹³² OSCE, Latest from the Special Monitoring Mission to Ukraine, 2014, <http://www.osce.org/ukraine-smm/121389>, 23.3.2017.

¹³³ Falcon, Bjorn, Russian Sabotage and Reconnaissance Groups in Ukraine Long Before August 24, 2014, Inform Napalm, 2015, <https://informnapalm.org/en/russian-sabotage-and-reconnaissance-groups-in-ukraine-long-before-august-24-2014/>, 26.3.2017.

puolestaan on mainintoja Etyjin tarkkailijaryhmien raporteissa ja niistä on uutisoitu myös muualla. Ukrainalaiset ilmoittivat ampuneensa alas venäläisvalmisteisen Orlan-10 lennokin jo 30. toukokuuta 2014¹³⁴. Taisteluiden kulussa on syytä muistaa puolustajan etulyöntiasema hyökkääjään nähden, mutta separatistien tilannetietoisuus näyttää tukevan väitettä ulkopuolisesta avusta. Hyökkäysten suuntaaminen esimerkiksi Saur-Mogilan alueelle sekä Ilmantorjunta-aseistuksen siirtäminen Luhanskin alueella ja joukkojen vetäytyminen Slovianskista viittaavat separatistien hyvään tilannetietoisuuteen sekä strategiseen suunnitteluun. Toisaalta alueella ei ollut sotatilaa, joten tiedonkulku on saattanut olla hyvin vapaata. Joka tapauksessa separatistit käyttivät jo alkuvaiheessa raskasta aseistusta tehokkaasti ja onnistuivat estämään Ukrainan hallituksen nopean etenemisen käyttäen hyökkävää puolustusta. Lisäksi separatistit kuluttivat vastustajaa tehokkaasti vetäytymisvaiheessa.

3.2 Venäjän tukemana kohti Minskin ensimmäistä tulitaukoa

3.2.1 Taisteluiden kulku

Heinäkuun puolivälin vaiheilla taisteluiden luonteessa tapahtui muutos. Rajan tuntumassa olevia hallituksen joukkoja oli ammuttu aikaisemminkin epäsuoralla tulella, mutta tulen tiheys kasvoi. Kranaatinheittimien lisäksi kapinalliset toteuttivat raketinheitiniskuja sekä käyttivät massamaista tykistötulta¹³⁵. Esimerkiksi 11. heinäkuuta separatistit suorittivat Grad-raketinheitiniskun tuottaen suuret tappiot hallituksen joukoille lähellä Zelonopolin kylää¹³⁶. Tämän jälkeen hallituksen joukot alkoivat suojautua tehokkaammin epäsuoralta tulelta, joten tappioiden määrä ei noussut suuremmaksi. Etyjin tarkkailijaryhmän raportissa 13.7.2014 mainitaan ukrainalaisupseerin raportoineen usean sotilaskulkuneuvon saattueen ylittäneen rajan Zelonopolin rajanylityspaikalla. Saattueessa oli raportin mukaan taistelupanssarivaunuja sekä muuta sotilaskalustoa. Väitteiden perustana käytettiin lisäksi internetissä julkaistuja videoita¹³⁷. Jo aikaisemmin mainitsemassani Bellingcatin raportissa *Russias Path(s) to War* on esitetty väitettä tukevia todisteita. Lisäksi ukrainalaisten lyöminen alueelta juuri ennen väitettyä ra-

¹³⁴ Ostrovsky, Simon Ukraine Says it Shot Down a Russian Spy Drone, VICE News, 2014, <https://news.vice.com/article/untitled-post-1401465662>, 23.3.2017.

¹³⁵ Lavrov, Anton, *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine*, Howard, Colby ja Ruslan, Pukhov (toim.), s. 219.

¹³⁶ Kataja-Lian, Marika, Itä-Ukrainassa rajuja taisteluita: Kymmenien kerrotaan kuolleen raketti-iskussa, kairosmiesten bussi tuhottiin, YLE, 2014, <http://yle.fi/uutiset/3-7351554>, 23.3.2017.

¹³⁷ OSCE, Latest from the Special Monitoring Mission to Ukraine, 2014 <http://www.osce.org/ukraine-smm/121255>, 23.3.2017.

janylystä vaikuttaa loogiselta tilanteen kehitykseltä. Eniten huomiota saanut todiste rajan yli kulkeutuvasta kalustosta kyseisenä aikana liittyy 17. heinäkuuta 2014 Malesian Airlinesin alas ampumiseen. Bellingcatin sitoutumaton tutkijaryhmä suoritti laajan avoimiin lähteisiin pohjautuvan tutkimuksen ampumiseen liittyen ja tuli siihen tulokseen, että amunnassa mahdollisesti käytetty Buk-ilmantorjuntaohjusjärjestelmä kuljetettiin Venäjältä Ukraina¹³⁸. Myös hollantilaisjohtoinen tutkijaryhmä on päätenyt samoihin päätelmiin alustavassa raportissaan¹³⁹.

Kuva9. Itä-Ukrainan tilanne 22. heinäkuuta¹⁴⁰.

Tämän lisäksi taisteluiden kiihtyminen alueella sekä raportit kapinallisten suorittamista panssarivaunujen tukemista hyökkäyksistä muutamaa päivää myöhemmin, viittaavat kaluston

¹³⁸ Bellingcat, MH17 The Open Source Investigation Two Years Later, 2016, <https://www.bellingcat.com/wp-content/uploads/2016/07/mh17-two-years-later.pdf>, 23.3.2017.

¹³⁹ Miller, Nick, Malesia Airlines flight MH17 was shot down from pro-Russian rebel controlled territory, investigation finds, The Sydney Morning Herald, 2016, <http://www.smh.com.au/world/malaysia-airlines-flight-mh17-was-shot-down-from-prorussian-rebel-controlled-territory-investigation-finds-20160928-grqter.html>, 23.3.2017.

¹⁴⁰ National Security and Defense Council of Ukraine, 2014, <http://www.rnbo.gov.ua/en/news/1746.html>, 23.3.2017.

määrän lisääntymiseen. Kapinalliset keskittivät voimia strategisesti merkittävän Saur-Mogilan lähistölle ja suorittivat useita iskuja pitkin Ukrainan ja Venäjän välistä rajaa. Saur-Mogilan itäpuolella olevaan Marynivkan kylään separatistit hyökkäsivät artikkelin mukaan ainakin viiden panssarivaunun sekä usean panssaroidun miehistönkuljetusajoneuvon tukemana.¹⁴¹ Taistelut mahdollistivat Ukrainan rajalla olevien joukkojen maitse tapahtuvan huollon katkaisemisen, jolloin joukot jäivät saarroksiin. Ukraina pyrki tukemaan joukkoja ilmaitse, mutta separatistit siirsivät rajalle lisää ilmantorjunta-aseistusta estäen hallituksen aiheet.¹⁴² Täyttä varmuutta asiasta ei ole, mutta Ukrainan hallituksen mukaan 23.7.2014 rajan lähellä kaksi ukrainalaista Su-25 maataistelukonetta, olisi ammuttu alas Venäjän puolelta¹⁴³. Ukraina on esittänyt vastaavia väitteitä useamminkin. Väitteet eivät ole välttämättä täysin perättömiä, sillä heinäkuussa venäläiset alkoivat tukea rajan lähetyvillä käytäviä taisteluita epäsuoralla tulella. Tämän kaltaista toimintaa on tutkittu videoiden sekä satelliittikuvien pohjalta. Bellingcatin raportin, *Origin of Artillery Attacks on Ukrainian Military Positions in Eastern Ukraine Between 14 July 2014 and 8 August 2014*, perusteella venäläiset suorittivat useita raketinheitiniskuja ukrainalaisjoukkoja kohti heinäkuusta alkaen¹⁴⁴. Maalinosoituksessa on todennäköisesti hyödynnetty alueella jo olleita erikoisjoukkoja tai venäläisten käytössä olevia lennokkeja.

Taisteluiden luonne siis muuttui selvästi asymmetrisestä enemmän symmetrisen sodankäynnin suuntaan, jossa molemmat osapuolet suorittivat hyökkäyksellisiä operaatioita strategisesti merkittävien alueiden ja kohteiden valtaamiseksi. Ukrainan hallituksen joukot onnistui valtaamaan Saur-Mogilan sekä sitä ympäröiviä alueita ja eteni myös muilla, lähinnä maaseutua ja pieniä kyliä käsittävillä alueilla. Suuremmissa taajamissa, kuten noin 50 000:n asukkaan Sakhtarsk, separatistit onnistuivat käyttämään rakennettua aluetta paremmin hyödykseen taistelussa¹⁴⁵. Elokuun alkuun mennessä hallituksen joukot olivat melkein onnistuneet eristä-

¹⁴¹ Ukrinform, ATO forces destroy 3 tanks, 2 APCs near Marynivka, NSDC says, 2014, https://www.ukrinform.net/rubric-politics/1685596-ato_forces_destroy_3_tanks_2_apcs_near_marynivka_nsdc_says_323920.html ja

Russian News, The national guard under: militia attacked the Stepanovka under Donetsk, 2014, <http://video.news.rin.ru/eng/news/45344/>, 26.3.2017.

¹⁴² Lavrov, Anton, *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine*, Howard, Colby ja Ruslan, Pukhov (toim.), s. 220.

¹⁴³ Tavernise, Sabrina ja Herszenhor, David M., 2 Ukrainean Fighter Jets Shot Down as Conflict Intensifies, The New York Times, 2014, https://www.nytimes.com/2014/07/24/world/europe/Malaysia-Airlines-jet-ukraine.html?_r=0, 26.3.2017.

¹⁴⁴ Bellingcat, Origin of Artillery Attacks on Ukrainian Military Positions in Eastern Ukraine Between 14 July 2014 and 8 August 2014, 2014, <https://www.bellingcat.com/news/uk-and-europe/2015/02/17/origin-of-artillery-attacks/>, 26.3.2017.

¹⁴⁵ CBC News, Ukraine conflict, Investigators start search at MH17 jet crash site, 2014, <http://www.cbc.ca/news/world/ukraine-conflict-investigators-start-search-at-mh17-jet-crash-site-1.2724730>, 26.3.2017.

mään Donetskin kaupunkia ympäröivän alueen. Rajalla kapinalliset olivat kuitenkin onnistuneet aiheuttamaan vähäisille hallituksen joukoille tappioita. Vaikka separatistien hallussa olevan alueen eteläinen raja oli ukrainalaisten hallussa, siellä olevat joukot olivat jatkuvasti epäsuoran tulen kohteena ja kokivat suuria tappioita etenkin kalustollisesti. Idässä separatistit olivat onnistuneet valtaamaan takaisin osan pohjoista raja-alueetta, kuten alla olevasta Ukrainan turvallisuus ja puolustusneuvoston kuvasta käy ilmi.

Kuva10. Tilanne 1. elokuuta 2014¹⁴⁶.

Seuraava muutos taisteluissa tapahtui elokuun puolivälin jälkeen. Ukrainan hallitus oli keskittänyt Donetskin alueelle joukkoja kaupungin saartamiseksi. Yhtenä tehtävänä oli vallata Ilovaiskin kylä, jossa oli alueen kannalta merkittävä rautateiden yhtymäkohta. Eteneminen aloitettiin jo elokuun 10. päivä, mutta varsinainen hyökkäys Ilovaiskiin käynnistettiin kuitenkin 18. päivä. Separatistit puolustivat aluksi kaupunkia kahden Slovianskista siirtyneen komp-

¹⁴⁶ National Security and Defense Council of Ukraine, 2014, <http://www.rnbo.gov.ua/en/news/1763.html>, 26.3.2017.

panian kanssa.¹⁴⁷ Ilmeisesti alueella oli rakennettu jonkin asteisia miinoitteita¹⁴⁸. Alueella käyneen henkilön kertomuksen mukaan separatistit puolustivat aluetta linnoitetuista asemista käyttäen etenkin rakennuksia hyödykseen. Puolustajalla oli arvion mukaan lukumääräisesti yhtä paljon joukkoja kuin hyökkäävillä ukrainalaisilla, mikä viittaisi joukkojen siirtoihin alueelle. Näin ollen puolustajalla oli etulyöntiasema. Piirittäviä joukkoja kohti vaikutettiin epäsuoralla tulella. Separatistien käytössä oli ainakin kranaatinheittämiä sekä raketinheitinkalustoa. Lisäksi Ilovaikin ympärillä olevien joukkojen aseisiin tehtiin jatkuvasti vastahyökkäyksiä separatistien toimesta.¹⁴⁹ Kertomus vaikuttaa totuudenmukaiselta, sillä separatistit hyödynsivät tehokkaasti rakennettuja alueita ja kalusto on yhteneväinen muualla käytettyyn aseistuksen kanssa. Lisäksi BBC on raportoinut vastahyökkäyksistä Ilovaikin alueella, jossa separatistit ovat käyttäneet tykistöä sekä panssarivaunuja hyökkäysten tukena¹⁵⁰.

Hallitus oli onnistunut valtaamaan osan kaupungista ja pitämään sen hallussaan 23. elokuuta asti, mutta separatistien toimet estivät Ilovaikin lopullisen valtaamisen. Lisäksi Azov-pataljoona jouduttiin irrottamaan taisteluista, koska ukrainalaiset olivat saaneet viitteitä mahdollisesta hyökkäyksestä Novoazovin suunnalla. Miner-pataljoona taas jouduttiin siirtämään muihin tehtäviin ilmeisesti kuria koskevien ongelmien takia.¹⁵¹ Maavoimien tutkimuskeskuksen katsaus koskien Ilovaikin taistelua tukee ainakin väitettä Azov-pataljoonan irrottautumisesta taisteluista¹⁵². Näin ollen Ilovaikin hyökkäykseen käytettävien joukkojen määrä väheni entisestään.

Vastarinnasta huolimatta separatistien asemat heikkenivät jatkuvasti. Tilanne muuttui täydellisesti 23. elokuuta. Rajalla olleet joukot joutuivat Venäjän rajalta suuntautuneen hyökkäyksen alle. Hyökkäyksen rungon muodostivat sektori D:n esikuntapäällikön mukaan (eteläinen raja-alue) mekanisoidut joukot, jotka koostuivat taistelu- ja maahanlaskupanssari-vaunuista, panssarihaupitseista sekä raketinheitimistä.¹⁵³ Tuli-iskujen kohteena olleiden ukrainalaisten aseisiin saatettiin iskeä vielä erikoisjoukoilla ennen hyökkäyksen alkua. Todisteita iskuista

¹⁴⁷ Lavrov, Anton, *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine*, Howard, Colby ja Ruslan, Pukhov (toim.), s. 223.

¹⁴⁸ Carrol, Oliver, Ukraine crisis: Hollow posturing as Kiev's troops make bitter retreat from besieged Debaltseve, Independent, 2015, <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/ukraine-crisis-hollow-posturing-as-kiivs-troops-make-bitter-retreat-from-besieged-debaltseve-10055031.html>, 26.3.2017.

¹⁴⁹ Butusov, Yurii, Aug. 22, 2014. ONE YEAR AGO. ILOVAISK. BATTLE HQ 39-06, 2015, http://en.censor.net.ua/resonance/348788/aug_22_2014_one_year_ago_ilovaisk_battle_hq_3906, 26.3.2017.

¹⁵⁰ BBC News, Ukraine conflict: Fierce battle for town of Ilovaisk, 2014, <http://www.bbc.com/news/world-europe-28866283>, 26.3.2017.

¹⁵¹ Серпень 2014-го., Ловайськ. Частина II., 2014, <http://tyzhden.ua/Society/144115>, 26.3.2017.

¹⁵² Maavoimien tutkimuskeskus, Havaintoja Ukrainan sodasta – Ilovaikin kattila, s. 6.

¹⁵³ Sama, s. 8.

esitetään Bellingcatin raportissa *Russian Official Account of Attack on Ukraine Border Guards*. Raportti nojaa hakkereiden julkaisemiin venäläisiin raportteihin. Raportin tapahtumat ajoittuvat Luhanskin alueelle 25. elokuuta, mutta sen ohella raportissa käsitellään 16. heinäkuuta tapahtunutta iskuja Marinovkaan. Väitteiden luotettavuutta lisää ukrainalaisten raportoima vastaavanlainen tapaus samana ajankohtana.¹⁵⁴ Myös toisessa ukrainankielisessä artikkelissa on maininta separatistien ja venäläisten suorittamasta iskusta Lysychen kylässä olleita ukrainalaissotilaita kohtaan 23. elokuuta¹⁵⁵.

Ukrainan joukot irtautuivat asemistaan melko pian hyökkäyksen alun jälkeen. Tästä johtuen Donetskin eteläpuolella sekä Ilovaiskin alueella taistelleiden joukkojen selusta jäi täysin auki. Saur-Mogilan alueen menetys 25. elokuuta katkaisi samalla Ukrainalaisten hallussa olleen raja-alueen keskeltä. Arvion mukaan ainakin neljä venäläistä mekanisoitua taisteluosastoa hyökkäsi rajan yli kohti Donetskia. Osa irtautui ja suuntasi Novoazovia kohti avaten uuden rintaman Mariupolin Itä-puolelle, missä hyökkäys saatiin pysähtymään. Donetskiin suuntautuneet joukot saavuttivat Ilovaiskin 26. elokuuta aiheuttaen ukrainalaisjoukkojen joutumisen saarretuksi¹⁵⁶. Taisteluiden aikana separatistit ja venäläiset käyttivät kevyen ja raskaan raketinheitin tulta edistääkseen joukkojen etenemistä. Epäsuoran tulen avulla onnistuttiin myös lyömään Ukrainan hallituksen ainut reserviyksikkö Ilovaiskin lähistöllä. Saarrettujen joukkojen turvallisesta irtautumisesta käytiin molemminpuolisia neuvotteluja, joiden mukaan ukrainalaisille taattiin turvallinen pääsy Ilovaiskista Starobesheven kautta länteen. 29. elokuuta epäselvässä tilanteessa ukrainalaiset aloittivat irtautumisen kahta reittiä pitkin. Irtautumassa olleet ukrainalaiset joutuivat venäläisten tulituksen kohteeksi. Tilannetta seurasi taistelu, joka päättyi ukrainalaisten täydelliseen tuhoutumiseen. Parlamentaarisen selvityksen mukaan Ilovaiskin taisteluissa kaatui 366, haavoittui 429 ja katosi 158 henkeä, minkä lisäksi raskas kalusto tuhoutui tai jäi vastustajan haltuun.¹⁵⁷

¹⁵⁴ Toller, Aric, *Russian Official Account of Attacks on Ukraine Border Guards*, 2015, <https://www.bellingcat.com/news/uk-and-europe/2015/05/30/russian-official-account-of-attack-on-ukraine-border-guards/>, 23.3.2017.

¹⁵⁵ Серпень 2014-го., Іловайськ. Частина II., 2014, <http://tyzhden.ua/Society/144115>, 26.3.2017.

Lavrov, Anton, *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine*, Howard, Colby ja Ruslan, Pukhov (toim.), s. 224.

¹⁵⁷ Maavoimien tutkimuskeskus, Havaintoja Ukrainan sodasta – Ilovaiskin kattila, s. 11–13.

Kuva11. Tilanne 7. syyskuuta 2014, tulitaukosopimuksen solmimisen jälkeen¹⁵⁸.

Alueelle syntyneen uuden voimatasapainon ansiosta separatistit kykenivät nyt ottamaan aloitteen taisteluissa. Minskin ensimmäiseen tulitaukosopimukseen mennessä separatistit hallitsivat jälleen Venäjän vastaisia raja-alueita. Ukrainan joukot vetäytyivät myös Luhanskin lentokentältä separatistien hyökättyä sinne raskaiden aseiden tukemana¹⁵⁹. 5. syyskuuta solmittu tulitaukosopimus rauhoitti tilannetta hetkellisesti, mutta tulitauon pitämättömyys kävi nopeasti ilmi. Vaikka raskaiden aseiden vetäytymisestä operaatioalueelta ja vankien vaihdosta oli viitteitä, etenkin Donetskin lentokentän alueella vastapuolet tulittivat toisiaan useasti syyskuun aikana.¹⁶⁰

¹⁵⁸ National Security and Defense Council of Ukraine, 2014, http://www.rnbo.gov.ua/files/2014/07-09_eng.jpg, 26.3.2017.

¹⁵⁹ The Telegraph, Ukraine withdraws from Luhansk airport after 'Russian tank column' attack, 2014, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/ukraine/11067351/Ukraine-battles-Russian-tank-column-near-Luhansk-ahead-of-Minsk-peace-talks.html>, 26.3.2017.

¹⁶⁰ The Guardian, Ukraine and Separatists blame each other after ceasefire broken, 2014, <https://www.theguardian.com/world/2014/sep/07/ukraine-rebels-ceasefire-broken-shelling>, 26.3.2017.

3.2.2 Taistelutekniset ja taktiset havainnot

Taisteluiden luonne muuttui heinäkuun kuluessa enemmän symmetrisen sodankäynnin suuntaan, jossa oli havaittavissa kahden osapuolen sotilaallisen voiman vastakkainasettelu. Määrällinen alivoima kuitenkin pakotti separatistit vetäytymään suurempien kaupunkien suojaan, jossa ukrainalaisten kokemattomuus sekä joukkojen liian pieni määrä estivät nopean etenemisen. Joukkojen keskittäminen vaikuttaa perustellulta ratkaisulta, sillä avoimessa maastossa separatistit eivät olisi pärjänneet hallituksen joukoille. Rakennetulla alueella voimasuhteet saatiin käännettyä kuitenkin eduksi, sillä ukrainalaiset sitoivat joukkojaan etenkin rajalle. Venäläisten mekanisoitujen joukkojen ilmestyminen taistelukentälle elokuussa asetti voimasuhteet uuteen järjestykseen. Kaluston määrä kasvoi ja oli laadullisesti parempaa kuin hallituksen joukoilla. Tästä on esimerkkinä rajan yli alkaneen hyökkäyksen mukana havaitut T-72B3-taistelupanssarivaunut¹⁶¹.

Seuraavissa kappaleissa on käsitelty vuoden 2014 heinä- ja syyskuun välisen ajan taistelupahtumia taistelun elementtien näkökulmasta sekä pyritty nostamaan esille keskeisimmät taistelutekniset ja taktiset havainnot.

Vaikuttamisen keinot monipuolistuivat tarkasteltavana ajanjaksona. Taajamissa separatistit aloittivat vastustajan kuluttamisen jopa 5 kilometrin etäisyydellä käyttäen epäsuoraa tulta hyödyksi. Vaikuttamisetäisyydessä on siis havaittavissa kasvua, joka on mahdollistanut syvyyden luomisen puolustusratkaisuissa. Mahdollisesti läpi päässyt vastustaja taas sidottiin taisteluihin kaduilla. Etenkin Ilovaiskissa tämä esti suoran hyökkäyksen kaupunkiin.

Separatistien kasvanut suorituskyky ei olisi kuitenkaan riittänyt hallituksen joukkojen lopulliseen lyömiseen. Ukrainan hallituksen rajan läheisyydessä olleet vähäiset joukot eivät kyenneet pysäyttämään alueelle tunkeutuneita taisteluosastoja, vaan joutuivat irtautumaan paikoin jopa hallitsemattomasti. Separatistit kykenivät tykistötuen avulla vaikuttamaan rajan läheisyydessä oleviin ukrainalaisjoukkoihin jo viikkoja ennen hyökkäystä, mikä on epäilemättä heikentänyt joukkojen taistelukykyä. Tämän lisäksi separatistien ja venäläisten toimesta avattiin uusi rintama Novoazovin alueella Mariupolin Itä-puolella, josta vielä kerrottiin avoimesti venäläisissä tiedotusvälineissä. Tämä puolestaan mahdollisti vastustajan vähäistenkin voimien jakamisen jo ennen varsinaisen hyökkäyksen alkamista. Ilvovaiskia piirittäneet ukrainalais-

¹⁶¹ Maavoimien tutkimuskeskus, Havaintoja Ukrainan sodasta – Ilovaiskin kattila, s. 19.

joukot saatiin hyökkäyksellä saarrettua, mikä ei olisi onnistunut ilman venäläisten osallistumista taistelutoimiin.

Liike mahdollistui kalustollisen tuen myötä, mahdollistaen separatistien kyvyn suorittaa vastahyökkäyksiä tehokkaammin. Separatistit kykenivät kaluston lisääntyessä suorittamaan useammalla suunnalla hyökkäyksiä panssarivaunujen ja panssaroitujen ajoneuvojen tukemana. Hyökkäyksiä tuettiin edelleen myös epäsuoralla tulella. Tulen teho ja määrä kasvoi myös tasan läpi heinä- ja elokuun. Tulen määrän ja tehon kasvu mahdollisti siis tulen käytön liikkeen omaisesti. Separatistit hyödynsivät parantunutta suorituskykyään etenkin ukrainalaisten huollon estämiseksi. Huoltokuljetuksia vastaan suoritettiin edelleen iskuja ja huoltoreittien varrella olevia kriittisiä alueita pyrittiin valtaamaan. Etenkin Ukrainan ja Venäjän vastaisella rajalla parantunut liikkumiskyky sekä kyky siirtää epäsuorantulen yksiköiden tuliasemia vaikuttivat merkittävästi taisteluiden kulkuun.

Turvallisuus kehittyi lähinnä suojan lisääntymisellä sekä parantuneen ilmatorjuntakyvyn avulla. Separatistit hyödynsivät tehokkaasti taajamissa olevia rakennuksia suojana sekä suorittivat ainakin tärkeimmillä taistelualueilla runsaasti linnoitustöitä. Vaikka linnoitustyöt käsittivät lähinnä miehistöpoteroita, ukrainalaisten tykistö kykeni tuottamaan vain vähäisiä tappioita puolustaville joukoille. Oman toiminnan suojaaminen tehostui myös ilmatorjunnan osalta, sillä separatistit saivat haltuunsa yhä tehokkaampia järjestelmiä. Ukrainan ilmavoimat eivät kyenneet tästä johtuen juurikaan tukemaan taisteluita Itä-Ukrainassa.

Epäsuoran tulen tehokkuus taas heijastelee separatistien sekä venäläisten kykyä suorittaa alueen valvontaa ja tiedustelua. Venäjän tuki mahdollisti ukrainalaisten valvonnan ja lennokkien käytöstä on runsaasti mainintoja eri lähteissä. Karberin mukaan heinäkuusta alkaen Venäjä käytti runsaasti lennokkitiedustelua alueella ja on jakanut lennokkien käytön viiteen luokkaan:

- korkealta suoritettu, erittäin pitkän matkan valvonta rajan suunnassa sekä rannikolla,
- korkealta suoritettu, pitkän matkan valvonta Ukrainalaisjoukkojen selustassa,
- keskipitkän matkan valvonta ja maalinosoitus,
- lyhyen matkan maalinosoitus ja
- erittäin lyhyen matkan taktinen tiedustelu.

Havaintojen mukaan lennokkitiedustelun jälkeen alueelle oli vaikutettu 15 minuutin kuluessa BM-21 raketinheittimillä, jonka jälkeen vaikutuksia oli arvioitu uudella ylilennolla.¹⁶² Arviot lennokkien käytöstä vaikuttavat perustelluilta, sillä tulen tarkkuus ja käyttö laajalla alueella edellyttää kykyä valvoa laajoja alueita. Toisaalta sosiaalisessa mediassa joukkojen liikkeitä on kyetty seuraamaan valokuvien ja videoiden muodossa. Myös matkapuhelimien mahdollistaa tiedonvälitystä voidaan pitää yhtenä toimintavaihtoehtona. Vaikka sosiaalisen median avulla on kyetty tekemään jonkin asteista tiedustelua, separatistien jo aiemmin esiin tullut kyky luoda tilannekuvaa alueelta tukee väitteitä erikoisjoukkojen osallisuudesta. Tietojen perusteella on ilmeistä, että separatistien kyky reagoida ja vaikuttaa vastustajan toimintaan joukkojen siirroilla sekä tulenkäytöllä on ollut erittäin tehokasta.

3.3 Konfliktin jäätyminen

3.3.1 Taisteluiden kulku

Tulitaukosopimuksen ehtojen mukaan separatistit saivat haltuunsa alueita vielä syyskuun alussa. Suurin muutos tapahtui Novoazovin ja Donetskin välisellä alueella, jonka kautta kyettiin luomaan yhteys erillään olleeseen Novoazovin rintamaan. Nyt separatistien hallussa oli Venäjän vastainen raja Mustanmeren rannalta aina Luhanskin tasalle asti. Tämän jälkeen separatistien hallussa olevan alueen rajat eivät kokeneet suurempia muutoksia. Tulitauon jälkeen laajamittaiset hyökkäykset lakkasivat. Taisteluita käytiin kuitenkin joillakin alueilla. Tykistön, panssarivaunujen ja käsiaseiden käytöstä raportoitiin erityisesti Donetskin lentokentän alueella, Shchastyassa sekä Debaltseveassa.¹⁶³ Donetskin lentokenttä oli jo pahoin tuhoutunut, mutta sen symbolinen merkitys korostui taisteluiden jatkuessa. Toisaalta Ukrainan joukot saattoivat käyttää lennonjohtotornia alueen valvontaan ja maalinosoitukseen, minkä takia separatistit pyrkivät saamaan kentän edelleen haltuunsa. Shchastya taas oli maanteiden risteysalue Luhanskin pohjoispuolella ja Debaltseve rauta- ja maanteiden solmukohta. Separatistit ovat pyrkinet näin ollen taistelutoimillaan lähinnä vaikuttamaan turvallisuustilanteeseensa, sekä parantamaan mahdollisuuksia omien joukkojen siirtämiseksi alueella. Separatisti pyrki-

¹⁶² Karber, Phillip A, Dr.: *“Lessons Learned” from the Russo-Ukrainian War, Personal Observations*, The Potomac Foundation, Draft, 2015, <https://prodev2go.files.wordpress.com/2015/10/rus-ukr-lessons-draft.pdf>, 26.3.2017.

¹⁶³ YK, Protracted conflict in eastern Ukraine continues to take heavy toll on civilians, 2014, <http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=15143&LangID=E>, 26.3.2017.

vät myös kohentamaan asemaa suhteessa Ukrainaan ja järjestivät parlamentaariset vaalit hallitsemallaan alueella¹⁶⁴. Lokakuun alussa pidetyillä vaaleilla haluttiin luoda vaikutelma demokraattisesta toiminnasta, jolla todellisuudessa pyrittiin lisäämään separatistien valtaa nimittämällä virkoihin separatistien suosimia henkilöitä.

Kuva12. Tilanne Itä-Ukrainassa 30. syyskuuta 2014.¹⁶⁵

Separatistit suorittivat aktiivisesti myös joukkojen siirtoja. Etyjin tarkkailijaryhmät tekivät useita havaintoja suurista ajoneuvosaattueista loppuvuoden aikana. Esimerkiksi marraskuun 8. päivä raportoitiin raskaan kaluston siirtoja, joka käsitti 122 millimetrin tykkejä, T72 ja T64 panssarivaunuja ja runsaasti säiliöajoneuvoja. Ajoneuvot ja henkilöt olivat tunnuksettomia¹⁶⁶. Raportin mukaan myös huoltokuljetukset olivat massiivisia, sillä 27.11. Etyjin tarkkailijat

¹⁶⁴ Kramer, Andrew E. , Rebel-Backed Elections to Cement Status Quo in Ukraine, 2014, https://www.nytimes.com/2014/11/03/world/europe/rebel-backed-elections-in-eastern-ukraine.html?_r=0, 26.3.2017.

¹⁶⁵ National Security and Defense Council of Ukraine, 2014, http://www.rnbo.gov.ua/files/2014/30-09_eng.jpg, 26.3.2017.

¹⁶⁶ OSCE, Latest from the Special Monitoring Mission to Ukraine, 2014, <http://www.osce.org/ukraine-smm/126483>, 26.3.2017.

näki 19:sta sotilasvälein maalattua säiliöajoneuvoa Donetskin lähistöllä¹⁶⁷. Havaintojen pohjalta on selvää, että separatistien kalustollinen tilanne oli erittäin hyvä. Tarkkailijoiden toiminta on selkeästi vaivannut separatisteja, sillä tarkkailijoiden häirintä lisääntyi separatistien hallussa olevilla alueilla. Häirintää suoritettiin aseellisesti, kuten 14. syyskuuta, jolloin kranaatinheittimillä ammuttiin kahdesti saman tarkkailijaryhmän läheisyyteen¹⁶⁸. Etyjin tarkkailijoiden lennokin käyttö estettiin käyttäen mahdollisesti sotilaskäyttöön suunniteltua elektronista häirintää¹⁶⁹. Lennokkeja kohti on raporttien mukaan myös ammuttu ja käytetty GPS-häirintää. Myös tarkkailijoiden pääsy joillekin alueille estettiin.

Vuonna 2014 loppusyksystä käydyt taistelut olivat pääasiassa mittasuhteiltaan pieniä isku-
maisia toimia sekä vaikuttamista epäsuoralla tulella. Separatistit suorittivat esimerkiksi Mariupolin lähistöllä oleviin Ukrainan armeijan aseisiin iskun käyttäen kranaatinheittejä, Grad-raketteja sekä panssarivaunuja¹⁷⁰. Vastaavan tyyppisiä iskuja tehtiin myös muualla. Myös huoltokuljetuksia vastaan iskettiin edelleen. Luhanskin lähellä olevalle saarretulle Ukrainan armeijan tarkastuspisteelle matkalla ollut ajoneuvosaattue joutui väijytykseen 14. lokakuuta ja se tuhottiin¹⁷¹. Lennokkitiedustelu jatkui aktiivisena ja havainnoista on runsaasti raportteja. Muun muassa Krimin vastaisella rajalla toimivan aseman komentaja kertoi tarkkailijoille toistuvista lennokkihavainnoista rajan tuntumassa¹⁷². Yksi syy taisteluiden laantumiseen voi olla venäläisjoukkojen siirtyminen joulukuun alusta suorittamaan tukitehtäviä, kuten Igor Sutyakin arvio raportissaan *Russian Forces in Ukraine*. Tällä pyrittiin edesauttamaan toisen tulitaukosopimuksen neuvotteluiden varmistumisen.¹⁷³

Seuraavat suuremmat taistelutoimet ajoittuvat loppuvuoteen 2014 sekä vuoden 2015 alkuun. Separatistit olivat pyrkineet valtaamaan Donetskin lentokentän jo taisteluiden alkuvaiheista lähtien. Taistelu lentokentästä oli kiihtynyt tulitaukosopimuksen jälkeen, mutta hallituksen joukot onnistuivat pitämään sen hallussaan. Juuri ennen joulukuun alkua taistelut kiihtyivät

¹⁶⁷ OSCE, Latest from the Special Monitoring Mission to Ukraine, 2014, <http://www.osce.org/ukraine-smm/128276>, 26.3.2017.

¹⁶⁸ OSCE, Latest from the Special Monitoring Mission to Ukraine, 2014, <http://www.osce.org/ukraine-smm/123587>, 26.3.2017.

¹⁶⁹ OSCE, Latest from the Special Monitoring Mission to Ukraine, 2014, <http://www.osce.org/ukraine-smm/126480>, 26.3.2017.

¹⁷⁰ OSCE, Latest from the Special Monitoring Mission to Ukraine, 2014, <http://www.osce.org/ukraine-smm/126103>, 26.3.2017.

¹⁷¹ OSCE, Latest from the Special Monitoring Mission to Ukraine, 2014, <http://www.osce.org/ukraine-smm/125546>, 26.3.2017.

¹⁷² OSCE, Latest from the Special Monitoring Mission to Ukraine, 2014, <http://www.osce.org/ukraine-smm/130641>, 26.3.2017.

¹⁷³ Sutyagin, Igor, *Russian Forces in Ukraine*, https://rusi.org/sites/default/files/201503_bp_russian_forces_in_ukraine.pdf, s. 6–7., 11.4.2017.

uudelleen separatistien aloitettua uuden hyökkäyksen. Separatistit tukivat hyökkäyksiä kraanaatinheittimien, tykistön ja raketinheittimien tulella.¹⁷⁴ Tulituksen seurauksena pahoin vaurioituneesta vanhasta terminaalirakennuksesta jouduttiin luopumaan¹⁷⁵. Ukrainan joukot kykenivät kuitenkin pitämään uuden terminaalirakennuksen hallussaan ja huoltamaan lentokentällä olevia joukkojaan Etyjin valvomien huoltotaukojen aikana joulukuussa 2014¹⁷⁶. Vuoden vaihteessa taistelut jatkuivat. Kentän lisäksi separatistit hyökkäsivät läheiseen Piskyn kylään, joka sijaitsi kentälle johtavan tiestön varrella. Separatistit hyökkäsivät kylään kolmesta suunnasta heittimien ja tykistön tukemana onnistumatta kylän valtaamisessa.¹⁷⁷ Tammikuun 11. päivä 2015 separatistit aloittivat jälleen hyökkäyksen. Hyökkäys suunnattiin jälleen terminaaliiin sekä Piskyn kylään. Hyökkäystä tuettiin jälleen epäsuoralla tulella ja taistelupanssarivaunuilla. Hyökkäyksessä saatettiin myös käyttää TOS-1 Buratino-raketinheitinvaunuja. Neljän vuorokauden taisteluiden jälkeen separatistit onnistuivat valtaamaan osan uudesta terminaalista. Taisteluiden aikana jo pahoin tuhoutunut lennonjohtotorni romahti. Hallituksen joukkojen vastahyökkäykset alueelle onnistuttiin torjumaan kiivaiden taisteluiden sekä laajojen miinoitus- ja estetöiden turvin. Lisäksi ukrainalaiset joukot kohtasivat ongelmia tarvittavan raivauskaluston puutteesta ja tuhoutumisesta, sumun aiheuttamista suunnistusvirheistä sekä ilmatuen puutteesta. Separatistit saivat lopulta kentän haltuunsa hallituksen joukkojen irtauduttua kentältä 21. tammikuuta.¹⁷⁸

Mariupolin suunnalla separatistit aloittivat hyökkäyksen 22. päivä tammikuuta. Separatistit hyökkäsivät panssarivaunujen ja panssaroidujen miehistönkuljetusajoneuvojen tukemana kohti Mariupolia. Alueella käytettiin myös tykistöä.¹⁷⁹ Kaksi päivää myöhemmin separatistit aloittivat raketinheitin iskut Mariupolin¹⁸⁰. Separatistien hyökkäys kuitenkin tyrehtyi ja Ukrainan hallituksen joukot onnistuivat tuhoamaan Mariupoliin iskun tehneet joukot, mikäli väitteet

¹⁷⁴ BBC, Ukraine crisis: New battle rages at Donetsk airport, 2014, <http://www.bbc.com/news/world-europe-30275259>, 26.3.2017.

¹⁷⁵ ZN, UA Mirror Weekly, Selling makes Donetsk airport defenders to leave old terminal, 2014, http://mw.ua/UKRAINE/shelling-makes-donetsk-airport-defenders-to-leave-old-terminal-619_.html, 26.3.2017.

¹⁷⁶ OSCE, <http://www.osce.org/ukraine-smm/132096>, 26.3.2017.

¹⁷⁷ zik, Fierce fighting near Donetsk airport. Russians use tanks and artillery, 2014, http://zik.ua/en/news/2014/12/31/fierce_fighting_near_donetsk_airport_russians_use_tanks_and_artillery_553564, 26.3.2017.

¹⁷⁸ Maavoimien tutkimuskeskus, Havaintoja Ukrainan sodasta –Donetskin lentoasema, 2016, http://puolustusvoimat.fi/documents/1951253/4047542/MAAVTKESK_Katsaus_Donetskin+lentoasema+2016.pdf/f4818c1a-cba3-433f-82ca-f0fb51b5ab3e, s.8, 26.3.2017.

¹⁷⁹ Sharkov, Damien, Civilians caught in crossfire as Ukraine separatists make gains, Newsweek, 2015, <http://www.newsweek.com/pro-russian-rebels-mount-new-offensive-ukraine-held-territory-301514>, 26.3.2017.

¹⁸⁰ BBC, Rockets kill 30 in Mariupol as rebels launch offensive, 2015, <http://www.bbc.com/news/world-europe-30967949>, 26.3.2017.

pitävät paikkansa¹⁸¹. Epäsuoraa tulta käytettiin vihollisen kuluttamiseksi, mutta Mariupoliin suunnattu hyökkäys oli täysin alimitoitettu eikä muistuttanut elokuun mekanisoidun taisteluosaston hyökkäystä.

Samanaikaisesti separatistit aloittivat tuli-iskut Debaltseven kylään tykistöllä ja raketinheittimillä. Kolmelta sivulta separatistien saartama Debaltseve pysyi kuitenkin ukrainalaisten hallussa¹⁸². Separatistit jatkoivat hyökkäystä Deblatseveen pyrkien saartamaan alueen, lähes onnistuen siinä tammikuun 29. päivä. Separatistit onnistuivat lyömään hallituksen joukot ja etenivät Horlivkasta Ugegorskiin (Vuhlehirsk), joka vallattiin lopullisesti helmikuun alussa.¹⁸³ Pitkien taisteluiden jälkeen separatistit onnistuivat sulkemaan renkaan Debaltseven ympärillä 10. helmikuuta¹⁸⁴. Minskissä taistelun osapuolet jatkoivat keskusteluita uuden tulitaukosopimuksen solmimisesta 11. helmikuuta. Seuraavana päivänä osapuolet ilmoittivat päässeensä yhteisymmärrykseen ja tulitauon alkavan kello 00.01 15. helmikuuta. Taisteluita jatkettiin kuitenkin aivan viimeisille tunneille asti usealla alueella, mukaan lukien Debaltseve ja Mariupol¹⁸⁵. Debaltseven osalta tulitauon pitämättömyys kävi ilmi nopeasti separatistien ilmoittaen alueen kuuluvan heille ja täten sen olevan tulitaukosopimuksen ulkopuolella. Myös havainnot alueelle keskitettävistä panssaroiduista joukoista juuri ennen tulitaukosopimuksen voimaan astumista viittasivat tuleviin hyökkäyksiin.¹⁸⁶

¹⁸¹ zik, Most terrorists that shelled Mariupol destroyed, Poroshenko, 2015, http://zik.ua/en/news/2015/01/25/most_terrorists_that_shelled_mariupol_destroyed_poroshenko_559035, 26.3.2017.

¹⁸² France24, Video: The fight to defend Ukraine's strategic Debaltseve, 2015, <http://www.france24.com/en/20150123-video-ukraine-military-defend-strategic-eastern-town-debaltseve-pro-russia-separatists/>, 26.3.2017.

¹⁸³ UNIAN, Militant tanks enter Ugegorsk, battle raging, 2015, <https://www.unian.info/war/1037854-militant-tanks-enter-uglegorsk-fight-raging.html>, 26.3.2017.

¹⁸⁴ Daily Mail, Fighting intensifies in eastern Ukraine ahead of peace talks, 2015, <http://www.dailymail.co.uk/wires/ap/article-2947028/Ukrainian-army-reports-gains-eastern-Ukraine.html>, 26.3.2017.

¹⁸⁵ BBC, Ukraine crisis: Fighting rages ahead of ceasefire, 2015, <http://www.bbc.com/news/world-europe-31470645>, 26.3.2017.

¹⁸⁶ Zverev, Anton ja Garanich, Gleb, Ukraine rebels disavow ceasefire at encircled town, Reuters, 2015, <http://www.reuters.com/article/us-ukraine-crisis-idUSKBN0LH14T20150215>, 26.3.2017.

Kuva13. Debaltseven kattilan muodostuminen¹⁸⁷.

Taisteluiden jatkumisesta ei ollut epäselvyyttä, kun separatistien iskut Debaltseveen jatkuivat 16. helmikuuta¹⁸⁸. Hyökkäys aloitettiin seuraavana päivänä joukkojen edetessä Debaltseveen pohjoisesta ja idästä tykistön ja panssarivaunujen tukemana mahdollisesti vallaten rautatieaseman jo samana päivänä. Myös Ukrainan puolustusministerin mukaan hyökkääjät tunkeutuivat kaupunkiin pienissä osastoissa panssarivaunujen ja tykistön tukemana.¹⁸⁹ Ukrainalaiset aloittivat vetäytymisen Debaltsevestä aamulla 18. helmikuuta tuhoten arvion mukaan 90 % kalustostaan. Osa vetäytyvistä joukoista jäi vielä irtautuessa separatistien tulen alle kärsien kalustomenetyksiä sekä henkilötappioita.¹⁹⁰

Debaltseveessä taistelut olivat selkeästi voimakkaampia muihin verrattuna. Havaintojen perusteella tällä alueella venäläiset osallistuivat jälleen kiivaammin taisteluihin erityisesti tehtävää

¹⁸⁷ Wikipedia,

https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Debaltseve#/media/File:Withdrawal_from_Debaltseve.svg, 26.3.2017.

¹⁸⁸ OSCE, Latest from the Special Monitoring Mission to Ukraine, 2014, <http://www.osce.org/ukraine-smm/141281>, 26.3.2017.

¹⁸⁹ News.com.au, Ukraine crisis: Fighting erupts around vital city of Debaltseve, 2015,

<http://www.news.com.au/world/europe/ukraine-crisis-fighting-erupts-around-vital-city-of-debaltseve/news-story/f20d83b8a8013cb7f572fe0a120b5d57>, 26.3.2017.

¹⁹⁰ Carrol, Oliver, Ukraine crisis: Hollow posturing as Kiev's troops make bitter retreat from besieged Debaltseve, <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/ukraine-crisis-hollow-posturing-as-kievs-troops-make-bitter-retreat-from-besieged-debaltseve-10055031.html>, 26.3.2017.

varten rakennetuissa taisteluosastoissa. Igor Sutyakinin raportissa mainitaan havaituista venäläisjoukoista Horlivkassa, Logvinovossa sekä Debaltseven lähistöllä.¹⁹¹

3.3.2 Taistelutekniset ja taktiset havainnot

Minskin ensimmäisen tulitaukosopimuksen seurauksena laajemmat taistelutoimet alueella pysähtyivät. Pääasialliset taistelutoimet keskittyivät Donetskin lentokentän, Shchastyan sekä Debaltseven alueille, joilla oli strateginen merkitys separatisteille. Joukkorakenteen osalta on viitteitä venäläisten siirtymisestä taistelutehtävistä enemmän separatistien toimintaa tukeviin tehtäviin joulukuun 2014 aikana. Suurempia taisteluliikkeitä toteutettiin jälleen alkuvuodesta 2015. Donetskin lentokenttää vastaan oli suoritettu hyökkäyksellisiä toimia jo loppuvuodesta 2014, jossa vastustajaan pyrittiin vaikuttamaan epäsuoralla tulella sekä pienten osastojen hyökkäyksellä. Tammikuussa hyökkäysten laajuus muuttui, kun lentokentän valtaamiseksi suoritettiin hyökkäyksiä myös ympäröiville alueille. Venäläisten joukkojen käytöstä on lisäksi viitteitä Debaltseven hyökkäykseen liittyen helmikuussa 2015.

Seuraavissa kappaleissa on käsitelty Minskin ensimmäisen ja toisen tulitaukosopimuksen välisiä taistelutapahtumia taistelun elementtien näkökulmasta sekä pyritty nostamaan esille keskeisimmät taistelutekniset ja taktiset havainnot.

Vaikuttamisen keinovalikoima laajeni tarkasteltavalla jaksolla käsittämään elektroniset keinot. Taistelutoimet rajoittuivat syyskuun jälkeen lähinnä vihollisen häirintään ja kuluttamiseen käyttämällä kranaatinheitin-, tykistö- ja raketinheitiniskuja. Separatistien alueella oleville ukrainalaisten asemapaikoille suunnattuja huoltokuljetuksia vastaan suoritettiin lisäksi väijytyksiä. Avoimet hyökkäykselliset toimet vaihtuivat käsittämään enemmän separatistien alkuvaiheelle tyypillisiä pienimuotoisia taisteluteknisiä suoritteita. Suurin ero on raskaan kaluston mahdollistamien tuli-iskujen käyttö vastustajan ryhmyksiä vastaan.

Donetskin lentokentän valtaamisen ensimmäisessä vaiheessa pyrittiin valtaamaan lentokentälle johtavan kulkuväylän varrella oleva alue, jotta hallituksen joukkojen huoltoyhteys saataisiin katkaistua. Hyökkäys suunnattiin alueelle kolmesta suunnasta, mikä viittaa taistelutoimien laajempaan koordinointiin. Myöhemmässä hyökkäyksessä käytettiin epäsuoran tulen lisäksi

¹⁹¹ Sutyagin, Igor, Russian Forces in Ukraine, https://rusi.org/sites/default/files/201503_bp_russian_forces_in_ukraine.pdf, s. 7., 11.4.2017.

panssarivaunuja hyökkäyksen tukena. Alueelle suunnattu voima viittaa venäläisten tukeneen hyökkäystä mekanisoiduilla joukoilla, mutta toisaalta valtaamiseen käytetty pitkä aika kertoo myös tehottomuudesta. Näin ollen päävoima on saattanut koostua myös separatisteista ja vapaaehtoisista taistelijoista.

Debaltseven ja Donetskin lentokentän hyökkäyksiin liittyen separatistit halusivat katkaista huoltoreitin, ennen päähyökkäyksen aloittamista. Molemmissa kohteissa separatisteilla oli etulyöntiasema aseistuksen suhteen, mutta pimeätoimintakyvyn puute mahdollisti ukrainalaisten joukkojen huoltamisen. Erikoisvälineiden, kuten valonvahvistimet tai lämpökamerat, määrä on ymmärrettävästi rajallinen, mutta toisaalta separatistit hyödynsivät erityisesti kriisin alkuvaiheen iskuissa pimeyttä. Hyökkäykseen liittyen vaikuttaminen aloitettiin tietojen perusteella vuorokautta aiemmin alkaneella tulivalmistelulla¹⁹². Molempien kohteiden valtaamiseksi alueelle suunnattiin hyökkäys kahdesta suunnasta, Hyökkäyksen nopeus sekä panssarivaunujen tukemien iskuosastojen käyttö viittaavat ammattimaisten joukkojen osallisuuteen. Tätä väitettä tukee myös Igor Sutyakinin raportissa mainitut havainnot venäläisten joukkojen keskittämisestä alueelle¹⁹³.

Aineiston perusteella Minskin ensimmäisen ja toisen tulitaukosopimuksen väliset hyökkäykselliset taistelutoimet olivat mittasuhteiltaan selvästi pienempiä, kuin alkusyksyn laajat rajan yli suunnatut hyökkäykset. Separatistit hyödynsivät kuitenkin hyökkäyksien tukena massiivisia epäsuoran tulen keskityksiä. Tulivalmistelun jälkeen vastustajan aseisiin suunnattiin hyökkäyksiä useammasta suunnasta hyödyntäen mekanisoitujen joukkojen liikettä ja kykyä suojata jalkaväkeä tulella. Pääsääntöisesti hyökkäykset suunnattiin saarrettua vihollista vastaan. Saartaminen saattaa olla tavoitehakuista, mutta myös ympäristö ja taisteluiden kulku huomioiden seuraus vastustajan halusta pitää alueet hinnalla millä hyvänsä. Joka tapauksessa vaikuttamisen keinot monipuolistuivat yhä modernimman aseistuksen sekä elektroniseen vaikuttamiseen soveltuvan kaluston myötä. Separatistit kykenivät toteuttamaan jopa radiohäirintää.¹⁹⁴ Debaltseven sekä Donetskin lentokentän taisteluissa mainitaan myös liikkeen rajoittamiseen viittaavat miinoitustoimet. Lentokentän alueella niillä on ollut selkeästi suurempi merkitys vastahyökkäysten torjunnassa, todennäköisesti alueen aukeavoittoisuudesta johtuen.

¹⁹² The Guardian, Ukraine ceasefire in tatters as clashes escalate in east, 2015, <https://www.theguardian.com/world/2015/feb/16/ukraine-ceasefire-fighting-escalates-debaltseve>, 26.3.2017.

¹⁹³ Sutyagin, Igor, Russian Forces in Ukraine, https://rusi.org/sites/default/files/201503_bp_russian_forces_in_ukraine.pdf, s. 6–7., 8.12.2015.

¹⁹⁴ Giles, Keir, Ukraine Crisis: Russia tests new Weapons, BBC, 2015, <http://www.bbc.com/news/world-europe-31146595>, 30.3.2017.

Esimerkkinä separatistien monipuolistuneesta vaikuttamiskyvystä ovat useat havainnot elektronisesta vaikuttamisesta Etyjin tarkkailijaryhmien lennokkitoimintaan liittyen¹⁹⁵.

Liikettä hyödynnettiin lähes kaikilla osa-alueilla separatistien toimesta. Tarkkailuryhmien havaintojen perusteella separatistien kyky suorittaa joukkojen siirtoja on entisestään kasvanut. Etyjin tarkkailijaryhmien toistuvat havainnot suurista ajoneuvosaattueista antaa kuvan tehokkaasta tukiorganisaatiosta, jolla on ollut kyky suorittaa täydennyksiä, joukkojen siirtoja sekä kaluston huoltoa¹⁹⁶. 12. tammikuuta Etyjin tarkkailijaryhmät raportoivat lennokilla tehdyistä havainnoista, jotka viittasivat panssarivaunujen paikallisesti suoritettuihin ryhmitysmuutoksiin¹⁹⁷.

Turvallisuustilanteeseen on viimeisessä tarkasteltavassa jaksossa vaikuttanut lähinnä aseiden määrän ja laadun paraneminen. Yksittäisten taistelijoiden turvallisuutta on parantanut parempien suojavarusteiden käyttöönotto¹⁹⁸ sekä panssaroidun ajoneuvokaluston lisääntyminen. Kyky elektroniseen vaikuttamiseen ja sitä kautta lennokkitiedustelun estämiseen on myös parantanut separatistien turvallisuustilannetta. Selkeän puolustuslinjan muodostuminen ensimmäisessä Minskin tulitaukosopimuksessa määritellyn rajan mukaisesti, on myös helpottanut separatistien turvallisuustilannetta alueella. Rajan muodostaminen heikensi Ukrainan hallituksen toimintamahdollisuuksia ja helpotti separatistien tukitoimien toteuttamista.

Separatistien kykyä tiedustella ja siten vaikuttaa vastustajaan on saattanut parantaa uusien vastatykistötutkien ilmestyminen Itä-Ukrainaan¹⁹⁹. Kyseessä on kuitenkin yksittäinen havainto, eikä sen perusteella voi tehdä selkeää johtopäätöstä. Separatistit hyödynsivät tarkasteltavana ajanjaksona edelleen lennokkitiedustelua.

¹⁹⁵ OSCE, Latest from the Special Monitoring Mission to Ukraine, 2014, <http://www.osce.org/ukraine-smm/126480>, 26.3.2017.

¹⁹⁶ OSCE Special Monitoring Mission to Ukraine: Daily and spot reports from the Special Monitoring Mission to Ukraine, 14.4.2014 – 21.5.2015, <http://www.osce.org/ukraine-smm/reports>, 10.4.2017.

¹⁹⁷ OSCE, Latest from the Special Monitoring Mission to Ukraine, 2014, <http://www.osce.org/ukraine-smm/140586>, 30.3.2017.

¹⁹⁸ BBC, Footage shows pro-Russian rebels under fire in Ukraine, <http://www.bbc.com/news/world-europe-31065849>, 11.4.2017.

¹⁹⁹ OSCE, Latest from the Special Monitoring Mission to Ukraine, 2014, <http://www.osce.org/ukraine-smm/135211>, 30.3.2017.

4 YHDISTELMÄ

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten separatistien taktiikka ja taistelutekniikka ovat muuttuneet Venäjän tuen myötä. Tarkasteltava ajanjakso alkoi separatistien valtaannoususta huhtikuussa 2014, päättyen ukrainalaisten joukkojen vetäytymiseen Debaltsevestä helmikuussa 2015. Jos kysymystä lähestyy yleisellä tasolla taktiikan käsitteen näkökulmasta, joka Mika Huttusen mukaan on tehtävän toteuttamiseen asetettujen resurssien ja keinojen optimaalista suunnittelua ja sovellettua käyttöä päämäärien saavuttamiseksi taistelussa, voidaan merkittävimpänä muuttujana pitää separatistien käytössä olleita resursseja²⁰⁰. Separatistien käytössä olleet resurssit muuttuivat ensimmäisen kerran merkittävästi heinä-elokuun vaihteessa. Vielä selkeämpi muutos käytettävien resurssien osalta tapahtui elokuussa, venäläisten taisteluosastojen liittyessä taisteluihin. Resurssien määrällinen ja laadullinen muutos ovat mahdollistaneet monipuolisempien keinovalikoimien käytön.

Taisteluihin osallistuneet joukot muodostuivat ensimmäisessä vaiheessa muutamista sadoista separatisteista, lukumäärän noustessa noin 4 500:aan heinäkuuhun mennessä. Pääosa taistelijoista on kriisin alkuvaiheessa muodostunut paikallisista, joita valtaannousun käynnistänyt ammattimaisista sotilaista koostunut pieni joukko on aseistanut. Alueella on alkuvaiheessa toiminut todennäköisesti myös enimmillään ryhmän vahvuisia venäläisiä tiedusteluun erikoistuneita joukkoja, mutta ne eivät ole suoranaisesti tukeneet separatistien toimintaa. Venäläisten joukkojen määrä on kasvanut hieman heinäkuun aikana. Usean mekanisoidun taisteluosaston liittyminen Itä-Ukrainan taisteluihin elokuussa kasvatti venäläisten vahvuuden arvion mukaan noin 6 000:een sotilaaseen separatistien määrän noustessa arvioiden mukaan jopa 20 000:een taistelijaan. Arviot joukkojen määrästä Minskin ensimmäisen ja toisen tulitaukosopimuksen välillä vaihtelevat. Minskin toisen tulitaukosopimuksen aikoihin separatistien määrän arvelaan nousseen yli 30 000:een henkilöön, kun samanaikaisesti Itä-Ukrainassa toimineiden venäläisten ad hoc-taisteluosastojen vahvuuden arvioidaan olleen noin 9 000. Määrällisen muutoksen lisäksi taisteluosastojen kokoonpanot muodostettiin nyt aiemmasta poiketen useamman prikaatin tai pataljoona joukoista.

Joukkojen käytössä oli taisteluiden alettua toukokuussa lähinnä käsiaseita, yksittäisiä raskaita jalkaväkitaisteluun soveltuvia aseita sekä ilmantorjuntaan soveltuvia aseita. Ajoneuvokalusto

²⁰⁰ Huttunen, Mika *Monimutkainen taktiikkaan*, s. 295.

on käsittänyt yksittäisiä panssaroituja ajoneuvoja, mistä johtuen separatistit ovat joutuneet tukeutumaan liikkumisessaan siviiliajoneuvoihin. Separatistit saivat kuitenkin huomattavaa kalustollista tukea Venäjän rajan kautta. Touko- ja kesäkuun aikana tuen merkitys on ollut vielä vähäistä ja alueelle on toimitettu käsiaseita, yksittäisiä raskaita aseita sekä yksittäisiä panssarivaunuja. Separatistien haltuunsa saamalla ilmantorjunta-aseistuksella on ollut taisteluiden kululle suuri merkitys. Heinäkuun aikana raskaan aseistuksen määrässä on tapahtunut selkeästi radikaalimpi kehitys, joka on mahdollistanut tehokkaamman vaikuttamisen vastustajaan esimerkiksi Grad-raketinheitinjärjestelmällä sekä Buk-ilmantorjuntaohjuksilla. Samaan aikaan myös lennokkitiedustelu on lisääntynyt alueella. Mekanisoitujen taisteluosastojen mukaan tulon myötä kalusto monipuolistui entisestään. Separatistit pystyivät hyödyntämään elokuusta lähtien tulenkäytössä laajaa epäsuorantulen kalustoa tykistöstä raketinheittimiin sekä tukemaan jalkaväen hyökkäyksiä taistelupanssarivaunuilla sekä panssaroiduilla miehistönkuljetusajoneuvoilla. Tämän lisäksi kalusto on käsittänyt elektronisen vaikuttamisen- ja tiedustelun välineitä, kuten vastatykistötutkat sekä häirintään soveltuvat laitteet.

Kaluston ja joukkojen lisäksi separatistit ovat saaneet koulutuksellista tukea. Tähän viittaa teknisten asejärjestelmien käyttö taisteluissa sekä separatistien kehittynyt taistelukyky venäläisten joukkojen siirryttyä taka-alalle joulukuussa 2014.

Seuraavassa alaluvussa on esitelty tutkimuksen keskeisimmät johtopäätökset Venäjältä saadun tuen vaikutuksesta separatistien käyttämään taistelutekniikkaan ja taktiikkaan. Johtopäätöksiä käsitellään taistelun elementtien mukaisesti vaikuttamisen, liikkeen ja turvallisuuden näkökulmasta.

4.1 Tutkimuksen keskeisimmät johtopäätökset

Separatistien kyky vaikuttaa vastustajaan rajoittui taisteluiden alkuvaiheessa aseistuksen määrästä ja laadusta johtuen lähitaisteluun. Separatistien taktiikka perustui asymmetrisen sodan käynnin keinoihin, käsittäen lähinnä taisteluteknisiä toimia, jossa vastustajan voimaa kulutettiin hyökkäävällä puolustuksella. Separatistit suorittivat ryhmä- tai joukkuevahvuisia väijytyksiä hallituksen joukkojen saattueita vastaan, käyttäen kranaatinheittimiä tulituessa. Kranaatinheittimiä käytettiin pääasiassa ajoneuvoja sekä suojautunutta joukkoa vastaan. Tähän on osaltaan saattanut vaikuttaa panssarintorjunta-aseiden vähäinen määrä. Lisäksi yllätystä ja pimeyttä hyödyntäen tehtiin yksittäisiä iskuja pääasiassa vastustajan perustamia kulunvalvon-

tapisteitä ja tiesulkuja vastaan käsiasein. Suoritetujen iskujen vaikutus on ensimmäisissä yhteenotoissa ollut hyvä. Separatistien kyky taistella pimeässä, sekä reagoida auttavasti Ukrainan hallituksen joukkojen toimintaan viittaakin erikoisjoukkojen osallisuuteen. Tämä havaintojen perusteella todennäköinen vaihtoehto, ja venäläisillä erikoisjoukoilla on todennäköisesti ollut merkitystä tapahtumien kulkuun.

Raskaan aseistuksen lisääntyminen, mukaan lukien kesäkuussa havaitut panssarivaunut, eivät juuri vaikuttaneet ennen heinäkuuta taktiikan tai taistelutekniikan muuttumiseen. Hyökkäysten määrä ja avoimuus lisääntyivät, mutta vaikuttamisen tehokkuus on ollut vähäistä. Epäsuorantulen aseita sekä yksittäisiä panssarivaunuja hyödynnettiin edelleen tulitukimaisesti ja rakennuksia vastaan, eikä niinkään hyökkäyksen mukana.

Heinäkuun puolivälin jälkeen kalustollinen tuki sekä alueelle lähetetyt erikoisjoukkoyksiköt mahdollistivat laajemmassa mittakaavassa vastustajan kuluttamisen tuli-iskuilla. Tuli-iskut kohdistuivat vastustajan asemia sekä kuljetuksia vastaan. Puolustuksellisen taistelun näkökulmasta muuttuneet resurssit mahdollistivat vastustajan torjunnan aloittamisen pidemmältä etäisyydeltä. Tulenkäyttöön vaikuttaminen ja sen koordinointi on ollut selvästi tehokkaampaa. Heittämiä on yhä käytetty puolustuksellisesti, samoin kuin tykistöä. Raketinheittimien käyttöönotto on mahdollistanut myös hyökkäyksellisen tulenkäytön. Resurssien kasvu mahdollisti myös yksittäisten, puhtaasti hyökkäyksellisten toimien toteuttamisen. Hyökkäyksellisten toimien vaikutus on jäänyt kuitenkin vähäisemmäksi suhteessa käytettyyn voimaan. Tämän perusteella hyökkäysten johtaminen ja koordinointi eivät olleet täysin ammattimaista. Tähän on voinut vaikuttaa paikallisten separatistien ja vapaaehtoisten määrän kasvu.

Venäläisten taisteluosastojen saapuminen sotänäyttämölle sekä venäläisten tykistöaseiden tuki rajan tuntumassa muuttivat tilanteen elokuun puolivälin jälkeen. Etenkin tykistöaseiden käyttö Venäjän alueelta mahdollisti häiriöttömän tulenkäytön, sillä Ukrainan hallitus ei halunnut kärjistää tilannetta. Vastustajaa ei kulutettu epäsuoralla tulella vain puolustuksellisessa mielessä. Separatistit pyrkivät katkaisemaan vastustajan huoltoyhteydet, joko tykistön tulenkäytöllä tai valtaamalla vastustajan huoltoreitin kannalta oleelliset alueet. Kranaatinheittimien, tykistön ja raketinheittimien tulella suoritettiin tulivalmisteluita, jonka jälkeen mekanisoituja osastoja käytettiin vastustajan joukkojen lyömiseksi. Hyökkäykselliset toimet eivät enää koostuneet pelkistä taisteluteknisistä, ryhmän tai joukkueen vahvuisten osastojen iskuista. Separatistit kykenivät suorittamaan panssareiden ja epäsuoran tulen tukemia laajoja hyökkäyksiä, jossa hyökkäys toteutettiin useammalta suunnalta yhtäaikaaisesti. Etenkin taajamissa hyökkä-

ykset toteutettiin useilla pienemmillä panssarivaunujen sekä panssaroitujen miehistönkuljetusajoneuvojen ja – vaunujen tukemin iskuosastoin.

Vuoden 2014 lopulla sekä vuoden 2015 alkupuolella vaikuttamisen keinovalikoima lisääntyi uuden kaluston myötä. Separatistit kykenivät vaikuttamaan vastustajan toimintaan elektronisella häirinnällä, vaikeuttaen viestitoimintaa. Separatistien hallussa havaitun yksittäisen vastatykistötutkan vaikutusta, kykyyn vaikuttaa vastustajan epäsuorantulen yksiköihin, on vaikea arvioida. Mikäli siihen soveltuvaa kalustoa on kuitenkin otettu laajemmin käyttöön, se on tehostanut separatistien kykyä vaikuttaa vihollisen tuliyksiköihin. Lisäksi separatistit hyödynsivät tehokkaasti viesti- ja lennokkitoiminnan häirintää, heikentäen vastustajan tiedustelu- ja valvontakykyä.

Liikkeen rajoittaminen oli osa separatistien taistelutekniikkaa kriisin alusta alkaen. Separatistit pyrkivät vaikuttamaan vastustajan liikkeeseen ansoitteilla, miinoitteilla, tuholaistoiminnalla sekä iskuilla rautatie- ja maantieverkoston solmukohtiin. Liikkeen rajoittamisen toimet olivat alkuvaiheessa vaikutukseltaan hyvin vähäisiä, katkaisten kulkuyhteyden enimmillään vuorokaudeksi. Syksyn aikana miinoitteiden käyttö lisääntyi. Miinoitteita käytettiin aineiston perusteella runsaasti, ainakin strategisesti tärkeimmillä alueilla, kuten Ilovaisk, Sloviansk ja Donetskin lentokenttä. Donbassin eteläisellä alueella, Venäjän vastaisen rajan tuntumassa, vastustajan liikettä pyrittiin rajoittamaan pääasiassa tulenkäytöllä. Vaikka liikkeen rajoittamisesta miinoitteilla on viitteitä, ei sen tehokkuudesta ole kuin yksittäisiä havaintoja. Epäsuoralla tulla suoritettu liikkeen rajoittaminen on ollut tehokasta. Sen avulla on onnistuttu estämään ja häiritsemään erillissuunnassa olevien joukkojen huoltoa.

Separatistien kyky vaikuttaa ilma-aluksiin, on ollut kriisin alusta alkaen erittäin hyvä. Hallussaan olevilla ilmantorjunta-aseilla separatistit kykenivät estämään lähes täysin Ukrainaa hyödyntämästä ilmavoimiaan toiminta-alueella. Ilmantorjunta on selvästi ollut ammattimaista ja tehokkaasti johdettua verrattuna muuhun toimintaan ja se on ollut ratkaisevassa osassa läpi taisteluiden. Ilmantorjunnan tehokkuus on myös ollut merkittävä tekijä separatistien turvallisuustilanteen ylläpitämisessä.

Separatistien kykyä suorittaa taisteluliikkeitä tai käyttää tulta liikkeen omaisesti, voi pitää taistelun alkuvaiheessa olemattomana. Ainoa selkeä esimerkki joukkojen siirroista on ilmantorjunta-kyvyn siirto Luhanskin lentokentälle. Tähän on selkeästi vaikuttanut kaluston vähäisyys sekä taisteluiden luonne. Ensimmäinen suuri joukkojen siirto tapahtui heinäkuun alussa,

kun separatistit vetäytyivät Slovianskista. Myös liikkeen osalta muutos on tapahtunut vaiheittain heinäkuun puolivälistä alkaen. Venäläisten tiedustelujoukkojen ja niiden ohella separatistien käyttöön saamien lennokkien avulla kyky luoda alueelta kattavaa tilannekuvaa, on mahdollistanut joukkojen sekä tulen siirtämisen vastustajan toimien torjumiseksi. Tätä on käytetty tehokkaasti hyödyksi etenkin ukrainalaisia huoltokuljetuksia vastaan. Hyökkäykselliset taisteluliikkeet mahdollistuivat vasta elokuun aikana. Tällöin venäläisten taisteluosastojen hyökkäyksellä kyettiin lyömään Donetskin eteläpuolella olleet Venäjän vastaista rajaa suojanneet joukot sekä siirtämään Ilovaiskin alueelle riittävä voima Ukrainan hyökkäyksen pysäyttämiseksi. Tämän jälkeen mekanisoitujen joukkojen mahdollistamaa liikettä hyödynnettiin hyökkäysten toteuttamisessa yleisesti.

Kuljetuskapasiteetin lisääntyminen mahdollisti joukkojen siirtämisen ja voiman keskittämisen myöhemmässä vaiheessa esimerkiksi Donetskin lentokentän sekä Debaltseven valtaamiseen liittyen. Kuljetuskapasiteetin raju kasvu kävi ilmi jo loppu syksystä 2014 ja se on ollut selkeä osoitus ulkopuolisen avun saamisesta. Separatisteilla on ollut erinomainen kyky suorittaa täydennyksiä, joukkojen siirtoja sekä kaluston huoltoa. Kyky on kehittynyt todella nopeasti verrattuna Ukrainan puolustusvoimiin, jonka liikkumiskyky on ollut hyvin rajallinen ja jonka kehittymistä on hidastanut etenkin taloudelliset syyt.

Alkuvaiheessa separatistien turvallisuustilanteen vakiinnuttamiseksi, separatistit pyrkivät eliminoimaan paikallisten turvallisuusviranomaisten muodostaman uhan sekä nimittämään separatistista toimintaa suosivia henkilöitä johtaviin virkoihin. Alueelle perustettiin myös henkilöiden ja ajoneuvojen liikkumisen valvomiseksi kulunvalvonta/tarkastuspisteitä. Tämä mahdollisti tilannekuvan muodostamisen alueelta sekä paikallisten liikkumisen kontrolloinnin, joka edisti separatistien turvallisuustilannetta. Separatistit pyrkivät myös vaikuttamaan alueella jaettavaan informaatioon valtaamalla tv-asemia ja lähetystorneja. Toimien todellisia vaikutuksia on kuitenkin aineiston perusteella mahdotonta arvioida.

Turvallisuuteen liittyen Separatistit suorittivat tietojen perusteella linnoitustöistä kaivamalla poteroita sekä hyödynsivät rakennettujen alueiden tarjoamaa suojaa. Lisäksi liikettä on hyödynnetty toiminnan suojaamiseksi suorittamalla ryhmitysmuutoksia. Raportoidun epäsuoran tulen määrään nähden tappiota on syntynyt hyvin vähän, joten tällä on hyvin todennäköisesti ollut merkitystä. Ajoneuvoja ei ole ainakaan havaintojen mukaan suojattu, mutta muista kuin taistelukosketuksen aikaisista tappioista on vähän tietoa.

Syksyn aikana saatu materiaallinen tuki paransi separatistien kykyä turvallisuuden kehittämiseksi. Monipuolinen lennokkikalusto mahdollisti Ukrainan hallituksen joukkojen toimien tiedustelun, jonka ansiosta separatistit kykenivät aloittamaan vastatoimet ajoissa. Vastaavasti kyky suorittaa elektronista häirintää, on estänyt vastustajan lennokkikaluston käytön. Kehittyneemmät asejärjestelmät mahdollistivat separatistien toiminnan suojaamisen yhä tehokkaammin ilmauhkaa sekä mekanisoituja joukkoja vastaan. Parantunut suojaruustus lisäsi yksittäisen taistelijan turvallisuutta.

Tutkimuksen mukaan Venäjän kasvanut materiaallinen sekä sotilaallinen tuki ovat mahdollistaneet yhä laajempien keinovalikoimien hyödyntämisen Itä-Ukrainan taisteluissa. Alun puolustuksellinen taistelu, jossa vähäiset resurssit hyödynnettiin perinteisiä sissisodankäynnin keinoja käyttäen, kehittyi viimeistään elokuun aikana hyökkääväksi, symmetrisen sodankäynnin periaatteita noudattavaksi toiminnaksi. Hyökkäyksellisten toimien osalta toiminnan ammattimaisuus kasvoi ja hajanaiset separatistiryhmät nivoutuivat tiiviimmin yhteen. Pienten iskuosastojen tilalle tulivat epäsuoran tulen sekä panssarivaunujen tukemat mekanisoidut joukot, joilla kyettiin lyömään vastustaja. Myös vastustajaa kohti suunnattujen hyökkäysten toimintaperiaate muuttui ja vastustajan voima pyrittiin ensin eristämään pääjoukosta. Tämän jälkeen tulivalmistelun turvin hyökkäys aloitettiin useammasta suunnasta kohti tavoitetta. Laajempaa toimintaa tarkasteltaessa, vastustajan voima onnistuttiin jakamaan suuntaamalla osa hyökkäävästä voimasta toiseen suuntaan tai suuntaamalla hyökkäys useasta suunnasta samalle alueelle. Separatistien taisteluiden ratkaiseviksi tekijöiksi nousivat ilmantorjunta, tiedustelu sekä logistiikka. Ilmantorjuntakyvyllä kiistettiin vastustajan ilmavoimien käyttö ja mahdollistettiin oma toiminnan vapaus. Lennokkien ja tiedusteluryhmien kyky laajamittaiseen tiedusteluun mahdollisti epäsuorantulen ja iskujen tehokkaan hyödyntämisen. Logistinen kyky mahdollisti joukkojen siirrot sekä joukkojen täydentämisen, jolla on ollut suuri merkitys etenkin epäsuorantulen hyödyntämisessä. Tutkimuksen perusteella on kuitenkin vaikea sanoa, onko Venäjän antama tuki niinkään muuttanut separatistien tapaa taistella vai ovatko taistelut olleet enemmänkin osoitus Venäjän sotilaallisen voiman käytöstä.

4.2 Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimus

Ukrainan kriisi, joka oli tutkimuksen teon aikana yhä käynnissä, on tutkimuskohteena edelleen ajankohtainen. Tutkimuksen aihe johdettiin Maavoimien esikunnan esittämästä aiheesta, taktiset ja taistelutekniset havainnot Ukraina operaatiosta. Tutkimuksen teon aikana ilmesty-

neistä aihetta käsittelevistä strategisen tason tutkimuksissa käsiteltiin usein toimintaa Venäjän näkökulmasta. Taktisen tason katsauksissa keskityttiin usein taas tutkimaan tapahtumia Ukrainan hallituksen joukkojen näkökulmasta. Aiheen yleisluontoinen taktinen tarkastelu separatistien toimien kautta, Venäjän toimet huomioiden, täydentää tässä mielessä tutkimusten kenttää.

Tutkimus on operaatiotaidon ja taktiikan perustutkimus, jonka tavoitteena oli kartoittaa Ukrainan kriisin taistelutapahtumia. Laadullisen lähestymistavan valinta perustui tutkimusaiheen luonteeseen sekä tarpeeseen tuottaa selkeä kuvaus tapahtumien kulusta. Tutkimus perustui laadulliseen aineistolähtöiseen analyysiin ja perustui täysin julkisten lähteiden käyttöön. Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa lähdeaineiston kriittinen tarkastelu oli korostetussa asemassa. Ukrainan kriisiin liittyvä laaja informaatiovaikuttaminen vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen. Lähdeaineiston tiedot varmistettiin useammasta lähteestä, mikäli se oli mahdollista. Niissä tapauksissa, joissa tieto löytyi vain yhdestä lähteestä, mutta tutkija on nähnyt asian huomioon ottamisen arvoisena, asiasta on mainittu aiheen yhteydessä. Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa on otettava myös huomioon, että eri lähteet ovat saattaneet käyttää samaa alkuperäislähdettä. Aineiston luotettavuutta on tästä syystä johtuen pyritty varmentamaan käyttäen länsimaisia sekä venäläisiä lähteitä. Tästä huolimatta tietojen oikeellisuuteen ei voi täysin luottaa, sillä molemmat osapuolet ovat julkaisseet valheellista tietoa omien joukkojen tilanteesta. Tutkimuksen havainnot ovat kuitenkin samansuuntaisia muiden aihetta käsittelevien tarkasteluiden kanssa, ja tuloksia voidaan pitää vähintään suuntaa antavina.

Aihe rajattiin tutkimuksen aloittamisajankohdasta johtuen koskemaan Ukrainan kriisin taisteluja, alkaen vuoden 2014 huhtikuusta ja päättyen Minskin toisen tulitaukosopimuksen aikaisiin taistelutapahtumiin. Tämän ajanjakson jälkeisten tapahtumien tutkiminen toimisi selkeänä jatkona tutkimukselle. Tutkimuksen aikana nousivat tiedusteluun erikoistuneiden joukkojen ja lennokkien hyödyntäminen. Tämän perusteella tiedustelun ja lennokkikaluston suorituskyvyn tarkastelu Ukrainan kriisiin liittyen olisi hyvä tutkimusaihe. Separatistien kyky täydentää ja siirtää joukkoja on ollut äärimmäisen tehokasta verrattuna Ukrainan hallituksen toimiin. Täydennysten merkitys ja huoltoyhteyksien turvaaminen ovat olleet avain asemassa taisteluihin liittyen. Myös tätä aihetta voisi tutkia tarkemmin. Informaatiovaikuttamisesta viittaavia havaintoja separatistien hallinnassa olleilta alueilla on runsaasti. Tämän vaikutusta toiminta-alueen väestöön olisi myös hyvä tutkia. Ukrainassa ennen kriisiä tapahtuneiden toimien tutkiminen olisi myös hyvä jatkotutkimusaihe, sillä nopealla tarkastelulla löytyy viitteitä ulko-

puolisesta vaikuttamisesta separatistisen liikkeen muodostumiseen sekä kaksoiskansalaisten aiheuttamasta uhasta Ukrainan suvereniteetille.

LÄHTEET

1 JULKAISTUT LÄHTEET

1.1 Tutkimukset ja opinnäytteet

ARES, *Raising Red Flags: An Examination of Arms & Munitions in the Ongoing Conflict in Ukraine*, 2014,

<http://armamentresearch.com/Uploads/Research%20Report%20No.%203%20-%20Raising%20Red%20Flags.pdf>, 5.3.2017.

Huttunen, Mika: *Monimutkainen taktiikka*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Edita Prima Oy, Helsinki, 2010.

Karber, Phillip A, Dr.: *“Lessons Learned” from the Russo-Ukrainian War, Personal Observations*, The Potomac Foundation, Draft, 2015

Määttä, Pekka, *Venäjän maavoimien taktiikka Georgian sodassa*, Taktiikan laitos, 2012.

Santaharju, Kalle, *Asymmetrinen sodankäynti*, Maanpuolustuskorkeakoulu, 2007, <http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/74423/SM371.pdf?sequence=1>, 11.4.2017.

1.2 Kirjallisuus

Carl Von Clausewitz, *Sodankäynnistä*, Art House, Helsinki, 1998.

Howard, Colby ja Ruslan, Pukhov, *Brothers Armed, Military Aspects of the Crisis in Ukraine, Second Edition*, Centre for Analysis of Strategies and Technologies (CAST), Moscow, 2015.

Hirsjärvi, Sirkka, *Tutki ja Kirjoita*, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä, 2004.

Huttunen, Mika ja Metteri, Jussi, *Ajatuksia operaatiotaidon ja taktiikan laadullisesta tutkimuksesta*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Edita Prima Oy, Helsinki, 2008.

Huttunen, Mika, *Näkökulmia taktiikkaan, Taktiikan käsite ja taktiikan keinot tulkinnan kohteena*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Edita Prima Oy, Helsinki, 2005.

Kesseli, Pasi (toim.), *Venäjän asevoimat muutoksessa – kohti 2030-lukua*, Maanpuolustuskorkeakoulu, 2016,
http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/124407/Ven%20a4j%20a4%202035_verkkoversio.pdf?sequence=2, 23.3.2017.

Kuzio, Taras, *Ukraine, Democratization, Corruption, and the New Russian Imperialism*, Praeger, An Imprint of ABC-CLIO, LLC, Santa Barbara, 2015.

Taktiikan laitoksen opinnäytetöiden ohjaajan opas, Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Edita Prima Oy, Helsinki 2009.

1.3 Lehdet ja artikkelit

Ahtokivi, Ilkka, *Ukrainaan syntyi uusi valtio - ”Uusi Venäjä”*, Verkkouutiset,
http://www.verkkouutiset.fi/ulkomaat/ukraina_uusivenaja-21004, 8.12.2015.

Aljazeera, *Soldiers killed in east Ukraine ambush*, 2014,
<http://www.aljazeera.com/news/europe/2014/05/soldiers-killed-east-ukraine-ambush-201451315437922871.html>, 13.5.2017.

BBC, *Footage shows pro-Russian rebels under fire in Ukraine*,
<http://www.bbc.com/news/world-europe-31065849>, 11.4.2017.

BBC, *Russian Parliament approves troop deployment in Ukraine*, 2014,
<http://www.bbc.com/news/world-europe-26400035>, 22.2.2017.

BBC, *Ukraine Crisis: ‘Eight killed’ in ambush in east*, 2014, <http://www.bbc.com/news/world-europe-27396448>, 13.3.2017.

BBC, *Ukraine Crisis: Donetsk sees deadliest attack on troops*, 2014,
<http://www.bbc.com/news/world-europe-27515514>, 13.5.2017.

BBC, Ukraine Crisis: Donetsk rebels in mass withdrawal 2014,
<http://www.bbc.com/news/world-europe-28177020>, 26.3.2017.

BBC News, Ukraine conflict: Fierce battle for town of Ilovaisk, 2014,
<http://www.bbc.com/news/world-europe-28866283>, 26.3.2017.

BBC, Ukraine crisis: Fighting rages ahead of ceasefire, 2015,
<http://www.bbc.com/news/world-europe-31470645>, 26.3.2017.

BBC, Ukraine crisis: New battle rages at Donetsk airport, 2014,
<http://www.bbc.com/news/world-europe-30275259>, 26.3.2017.

BBC, Rockets kill 30 in Mariupol as rebels launch offensive, 2015,
<http://www.bbc.com/news/world-europe-30967949>, 26.3.2017.

Bellingcat: Artillerymen of Russia's 136th Motorized Infantry Brigade in the Donbass,
<https://www.bellingcat.com/news/uk-and-europe/2015/11/13/136-brigade-in-donbass/>,
26.10.2016.

Bellingcat, MH17 The Open Source Investigation Two Years Later, 2016,
<https://www.bellingcat.com/wp-content/uploads/2016/07/mh17-two-years-later.pdf>,
23.3.2017.

Bellingcat: Origin of Artillery Attacks on Ukrainian Military Positions in Eastern Ukraine
between 14 July 2014 and 8 August 2014,
https://www.bellingcat.com/wp-content/uploads/2016/02/bellingcat_-_origin_of_artillery_attacks_02-12-15_final1.pdf, 26.10.2016.

Bellingcat, Russias Path(s) to War, A Bellingcat Investigation, 2015,
https://www.bellingcat.com/wp-content/uploads/2015/09/russia_s_path_s__to_war.pdf,
23.3.2017.

Bellingcat: Russia's 200th Motorized Infantry Brigade in the Donbass, 2016,
<https://www.bellingcat.com/news/uk-and-europe/2016/01/16/russias-200th-motorized-infantry-brigade-in-the-donbass/>, 26.10.2016.

Bellingcat, The Avalanche that Went from Russia to Ukraine, 2015,
<https://www.bellingcat.com/news/uk-and-europe/2015/05/31/avalanche/>, 5.3.2017.

Bellingcat, Tracking the Vehicle that Transported the MH17 Buk, Nathan Patin, 2015,
<https://www.bellingcat.com/news/uk-and-europe/2015/06/30/low-loader/>, 5.3.2017.

Burkonews, Units of the Russian Armed Forces Which Have Been Deployed to Fight in Eastern Ukraine, 2014, <https://burkonews.info/identification-units-russian-armed-forces-deployed-fight-eastern-ukraine/>, 5.3.2017.

Butusov, Yurii, Aug. 22, 2014. ONE YEAR AGO. ILOVAISK. BATTLE HQ 39-06, 2015,
http://en.censor.net.ua/resonance/348788/aug_22_2014_one_year_ago_ilovaisk_battle_hq_3906, 26.3.2017.

CBC, Ukraine: 5 rebels killed in attack on border guard camp, 2014,
<http://www.cbc.ca/news/world/ukraine-5-rebels-killed-in-attack-on-border-guard-camp-1.2660684>, 15.3.2017.

CBC News, Ukraine conflict, Investigators start search at MH17 jet crash site, 2014,
<http://www.cbc.ca/news/world/ukraine-conflict-investigators-start-search-at-mh17-jet-crash-site-1.2724730>, 26.3.2017.

Серпень 2014-го., Іловайськ. Частина II., 2014, <http://tyzhden.ua/Society/144115>, 26.3.2017.

Carrol, Oliver, Ukraine crisis: Hollow posturing as Kiev's troops make bitter retreat from besieged Debaltseve, Independent, 2015,
<http://www.independent.co.uk/news/world/europe/ukraine-crisis-hollow-posturing-as-kievs-troops-make-bitter-retreat-from-besieged-debaltseve-10055031.html>, 26.3.2017.

Clark, Wesley K., Briefing from Ukraine's Front Lines, Atlantic Council, Washington, 2015,
<http://www.atlanticcouncil.org/publications/articles/briefing-from-ukraine-s-front-lines>, 5.3.2017.

CNN, A divided Ukraine, <http://edition.cnn.com/interactive/2014/02/world/ukraine-divided/>, 12.2.2017.

Czuperski, Maksymilian, Herbst, John, Higgins, Eliot, Polyakova, Alina ja Wilson, Damon, Atlantic Council, hiding in Plain Sight, Putin's War in Ukraine, 2015, http://www.atlanticcouncil.org/images/publications/Hiding_in_Plain_Sight/HPS_English.pdf, s. 8, 11.3.2017.

Daily Mail, Fighting intensifies in eastern Ukraine ahead of peace talks, 2015, <http://www.dailymail.co.uk/wires/ap/article-2947028/Ukrainian-army-reports-gains-eastern-Ukraine.html>, 26.3.2017.

Etelä-Suomen Sanomat, Kuusi ukrainalaissotilasta kuollut väijytyksessä Itä-Ukrainassa, 2014, <http://www.ess.fi/uutiset/ulkomaat/2014/05/13/kuusi-ukrainalaissotilasta-kuollut-vaijytyksessa-ita-ukrainassa>. 14.3.2017.

Euromaidan Press, ATO Map: how the situation in Eastern Ukraine changed over two months, 2014, <http://euromaidanpress.com/2014/07/16/ato-map-how-the-situation-in-eastern-ukraine-changed-over-two-months/>, 15.3.2017.

Falcon Bjorn, Guide to Russian T-64tanks in Donbas: Part 1, Inform Napalm, 2014, <https://informnapalm.org/en/guide-russian-t-64-tanks-donbas-part-1/>, 15.3.2017.

France24, Video: The fight to defend Ukraine's strategic Debaltseve, 2015, <http://www.france24.com/en/20150123-video-ukraine-military-defend-strategic-eastern-town-debaltseve-pro-russia-separatists/>, 26.3.2017.

Fox News, Guard killed in attack on border post, Ukraine says, 2014, <http://www.foxnews.com/world/2014/07/02/guard-killed-in-attack-on-border-post-ukraine-says.html?intcmp=latestnews>, 26.3.2017.

Falcon, Bjorn, Russian Sabotage and Reconnaissance Groups in Ukraine Long Before August 24, 2014, Inform Napalm, 2015, <https://informnapalm.org/en/russian-sabotage-and-reconnaissance-groups-in-ukraine-long-before-august-24-2014/>, 26.3.2017.

Garamone, Jim, NATO Commander Breedlove Discusses Implications of Hybrid War, U.S. DoD, <http://www.defense.gov/News/Article/Article/604334>, 12.2.2017.

Giles, Keir, Ukraine Crisis: Russia tests new Weapons, BBC, 2015, <http://www.bbc.com/news/world-europe-31146595>, 30.3.2017.

Herszenhorn, David M., Ukraine Rebels Are Retreating for Last Stand, The New York Times, 2014, https://www.nytimes.com/2014/07/08/world/europe/ukraine-rebels-are-retreating-for-last-stand.html?_r=0, 26.3.2017.

Euromaidan Press, RNBO: News & Analysis Center July 7 Update, <http://euromaidanpress.com/2014/07/07/ukrainian-national-security-and-defense-council-report-july-7/>, 26.3. 2017.

Järvenpää, Pauli, Zapad-2013 A View From Helsinki, The Jamestown Foundation, Washington, 2014, https://jamestown.org/wp-content/uploads/2014/08/Zapad_2013_View_From_Helsinki_-_Full.pdf, 26.3.2017.

Kataja-Lian, Marika, Itä-Ukrainassa rajuja taisteluita: Kymmenien kerrotaan kuolleen raketti-iskussa, kaivosmiesten bussi tuhottiin, YLE, 2014, <http://yle.fi/uutiset/3-7351554>, 23.3.2017.

Kramer, Andrew E., Rebel-Backed Elections to Cement Status Quo in Ukraine, 2014, https://www.nytimes.com/2014/11/03/world/europe/rebel-backed-elections-in-eastern-ukraine.html?_r=0, 26.3.2017.

Miller, Nick, Malesia Airlines flight MH17 was shot down from pro-Russian rebel controlled territory, investigation finds, The Sydney Morning Herald, 2016, <http://www.smh.com.au/world/malaysia-airlines-flight-mh17-was-shot-down-from-prorussian-rebel-controlled-territory-investigation-finds-20160928-grqter.html>, 23.3.2017

News.com.au, Ukraine crisis: Fighting erupts around vital city of Debaltseve, 2015, <http://www.news.com.au/world/europe/ukraine-crisis-fighting-erupts-around-vital-city-of-debaltseve/news-story/f20d83b8a8013cb7f572fe0a120b5d57>, 26.3.2017.

Ollila, Kauko, Tekniikka & Talous, *Näillä pakkakunnilla Ukraina tuottaa Venäjälle sotavarusteita*, <http://www.tekniikkatalous.fi/innovaatiot/2014-11-14/N%C3%A4ill%C3%A4-paikkakunnilla-Ukraina-tuottaa-Ven%C3%A4j%C3%A4lle-sotavarusteita-3250941.html>, 12.2.2017.

Ostrovsky, Simon *Ukraine Says it Shot Down a Russian Spy Drone*, VICE News, 2014, <https://news.vice.com/article/untitled-post-1401465662>, 23.3.2017.

Ragozin, Leonid, *In the Center of Eastern Ukraine's Separatist Movement, the People's Mayor Speaks Out*, 2014, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2014-04-23/in-the-center-of-eastern-ukraines-separatist-movement-the-peoples-mayor-speaks-out>, 11.3.2017.

Ramani, Samuel, *From Disgraced President to Ukraine's Lead Diplomat: The Unlikely Redemption of Leonid Kuchma*, The Huffington Post, 2015, http://www.huffingtonpost.com/samuel-ramani/from-disgraced-president-_b_8130424.html, 30.3.2017.

Russian News, *The national guard under: militia attacked the Stepanovka under Donetsk*, 2014, <http://video.news.rin.ru/eng/news/45344/>, 26.3.2017.

Russia Today, *Only Russian Volunteer fighting with anti-Kiev forces, Donetsk Republic leader*, <https://www.rt.com/news/183308-russian-volunteers-ukraine-fighting/>, 5.3.2017.

Sharkov, Damien, *Civilians caught in crossfire as Ukraine separatists make gains*, Newsweek, 2015, <http://www.newsweek.com/pro-russian-rebels-mount-new-offensive-ukraine-held-territory-301514>, 26.3.2017.

Similä, Ville ja Junkkari, Marko, *Kapinalliset valtasivat jälleen kaupungin*, Helsingin Sanomat, <http://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002727540.html>, 21.2.2017.

Sutinen, Teija, *Sotilasasiantuntijat: Ukrainan armeijasta ei ole vastusta Venäjälle*, Helsingin Sanomat, 2.3.2014, <http://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002713743.html>, 5.3.2017.

Sutyagin, Igor, Russian Forces in Ukraine, Royal United Services Institute for Defence and Security Studies Whitehall, London, 2005, s.30,
https://rusi.org/sites/default/files/201503_bp_russian_forces_in_ukraine.pdf, 8.12.2015.

Sutyagin, Igor ja Clarke, Michael, Ukraine Military Disposition, The Military Ticks Up while the Clock Ticks Down, Royal United Services Institute for Defence and Security Studies, Whitehall, London, 2014,
https://rusi.org/system/files/UKRANIANMILITARYDISPOSITIONS_RUSIBRIEFING.pdf, 24.2.2017.

Tavernise, Sabrina, ja Herszenhor, David M., 2 Ukrainian Fighter Jets Shot Down as Conflict Intensifies, The New York Times, 2014,
https://www.nytimes.com/2014/07/24/world/europe/Malaysia-Airlines-jet-ukraine.html?_r=0, 23.3.2017.

Tavernise, Sabrina ja Ponomarev, Sergey, Border Guards in Ukraine Abandon Posts, The New York Times, 2014, https://www.nytimes.com/2014/06/05/world/europe/rebels-in-eastern-ukraine-capture-government-posts.html?_r=0, 15.3.2017.

Socor, Vladimir, Ukraine Rephrases Nato Goal, The Jamestown Foundation, 2004,
<https://jamestown.org/program/ukraine-rephrases-nato-goal/>, 5.3.2017.

The Guardian, Ukraine ceasefire in tatters as clashes escalate in east, 2015,
<https://www.theguardian.com/world/2015/feb/16/ukraine-ceasefire-fighting-escalates-debaltseve>, 26.3.2017.

The Guardian, Ukraine: pro-Russian forces seize TV station in Donetsk and parade captives, 2014, <https://www.theguardian.com/world/2014/apr/27/ukraine-donetsk-pro-russian-forces-seize-tv-station-parade-captives>, 13.3.2017.

The Guardian, Satellite Images reveal Russian military buildup on Ukraine's border, 2014,
<https://www.theguardian.com/world/2014/apr/10/satellite-images-russian-military-ukraine-border>, 5.3.2017.

The Guardian, Ukraine and Separatists blame each other after ceasefire broken, 2014, <https://www.theguardian.com/world/2014/sep/07/ukraine-rebels-ceasefire-broken-shelling>, 26.3.2017.

The Telegraph, Ukraine Launches 'anti terrorist operation' in the east, 2014, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/ukraine/10767005/Ukraine-launches-anti-terrorist-operation-in-the-east.html>, 16.2.2017.

The Telegraph, Ukraine withdraws from Luhansk airport after 'Russian tank column' attack, 2014, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/ukraine/11067351/Ukraine-battles-Russian-tank-column-near-Luhansk-ahead-of-Minsk-peace-talks.html>, 26.3.2017.

Toller, Aric Russian Official Account of Attacks on Ukraine Border Guards, 2015, <https://www.bellingcat.com/news/uk-and-europe/2015/05/30/russian-official-account-of-attack-on-ukraine-border-guards/>, 23.3.2017.

Turun Sanomat, Ukrainan parlamentti erotti Janukovitshin, 2014, <http://www.ts.fi/uutiset/maailma/599152/Ukrainan+parlamentti+erotti+Janukovitshin>, 12.2.2017.

Ukrinform, ATO forces destroy 3 tanks, 2 APCs near Marynivka, NSDC says, 2014, https://www.ukrinform.net/rubric-politics/1685596-ato_forces_destroy_3_tanks_2_apcs_near_marynivka_nsdcs_says_323920.html, 26.3.2017

UNIAN, Militant tanks enter Ugegorsk, battle raging, 2015, <https://www.unian.info/war/1037854-militant-tanks-enter-uglegorsk-fight-raging.html>, 26.3.2017.

Vasovic, Aleksandar ja Anishchuk, Alexei, Ukraine forces kill up to five rebels, Russia starts drill near border, 2014, Reuters, <http://www.reuters.com/article/us-ukraine-crisis-idUSBREA3L11A20140424>, 21.2.2017.

zik, Fierce fighting near Donetsk airport. Russians use tanks and artillery, 2014, http://zik.ua/en/news/2014/12/31/fierce_fighting_near_donetsk_airport_russians_use_tanks_and_artillery_553564, 26.3.2017.

zik, Most terrorists that shelled Mariupol destroyed, Poroshenko, 2015,
http://zik.ua/en/news/2015/01/25/most_terrorists_that_shelled_mariupol_destroyed_poroshenko_559035, 26.3.2017.

ZN,UA Mirror Weekly, Selling makes Donetsk airport defenders to leave old terminal, 2014,
http://mw.ua/UKRAINE/shelling-makes-donetsk-airport-defenders-to-leave-old-terminal-619_.html, 26.3.2017.

Zverev, Anton ja Garanich, Gleb, Ukraine rebels disavow ceasefire at encircled town, Reuters, 2015, <http://www.reuters.com/article/us-ukraine-crisis-idUSKBN0LH14T20150215>, 26.3.2017.

YK, Protracted conflict in eastern Ukraine continues to take heavy toll on civilians, 2014,
<http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=15143&LangID=E>, 26.3.2017.

Young, Cathy, The Scifi Writer's War, Slate, 2014,
http://www.slate.com/articles/news_and_politics/politics/2014/07/science_fiction_writers_predicted_ukraine_conflict_now_they_re_fighting.html, 11.3.2017.

1.4 Muut julkaistut lähteet

depo.ua,

http://www.depo.ua/static/files/gallery_uploads/images/%D0%9C%D1%96%D0%BD%D0%BE%D0%B1%D1%8C%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%B8.jpg, 11.4.2017.

Inform Napalm, 2015, <https://napalm.natocdn.work/2015/01/karta-polnayacc.jpg>, 11.4.2017.

Jane's, Ukraine – Air Force, <https://janes.ihs.com/Janes/Display/1767032>, 16.3.2017.

Jane's, Ukraine – Air Force, <https://janes.ihs.com/Janes/Display/1767032>, 16.3.2017.

Maavoimien tutkimuskeskus, Havaintoja Ukrainan sodasta – Ilovaikin kattila, Maasotakoulu, 2016,

http://puolustusvoimat.fi/documents/1951253/4047542/MAAVTKESK_Katsaus_Ilovaisk_2016.pdf/a0c74a16-90de-44d8-8a38-f33c903a8def, 23.3.2017.

Maavoimien tutkimuskeskus, Havaintoja Ukrainan sodasta – Donetskin lentoasema, Maasotakoulu, 2016,

http://puolustusvoimat.fi/documents/1951253/4047542/MAAVTKESK_Katsaus_Donetskin+lentoasema+2016.pdf/f4818c1a-cba3-433f-82ca-f0fb51b5ab3e, 23.3.2016.

OSCE, Special Monitoring Mission to Ukraine: Daily and spot reports from the Special Monitoring Mission to Ukraine, 14.4.2014 – 21.5.2015, <http://www.osce.org/ukraine-smm/reports>, 10.4.2017.

Sherr, James, Ukraine's Defence Reform: An Update, Conflict Studies Research Centre, Surrey, Iso-Britannia, 2002, https://www.files.ethz.ch/isn/97467/02_Jul_3.pdf, 6.3.2017.

UN General Assembly Security Council, *Ydinsulkusopimuksen asiakirja A/49/756*, [https://documents-dds-](https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N94/507/64/PDF/N9450764.pdf?OpenElement)

[ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N94/507/64/PDF/N9450764.pdf?OpenElement](https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N94/507/64/PDF/N9450764.pdf?OpenElement), 12.2.2017.

Yle, Venäjän federaation sotilasdoktriini(2014), käänösversio, 2014,

<http://erikoiset.kioski.yle.fi/files/sotilasdoktriini2014.pdf>, 26.3.2017.

Wikipedia, https://fi.wikipedia.org/wiki/Donetskin_kansantasavalta, 11.4.2017.

Wikipedia, https://fi.wikipedia.org/wiki/Luhanskin_kansantasavalta, 11.4.2017.

1.5 Kuvat

Eurasian Geopolitics,

<https://eurasiangeopolitics.files.wordpress.com/2015/04/ato2-21-15.jpg>, 12.2.2017.

National Security and Defence Council of Ukraine,

http://www.rnbo.gov.ua/files/2014/RNBO_map_11_07_eng.jpg, 12.2.2017

National Security and Defense Council of Ukraine, 2014,
<http://www.rnbo.gov.ua/en/news/1746.html>, 23.3.2017.

National Security and Defense Council of Ukraine, 2014,
<http://www.rnbo.gov.ua/en/news/1763.html>, 26.3.2017.

National Security and Defense Council of Ukraine, 2014,
http://www.rnbo.gov.ua/files/2014/07-09_eng.jpg, 26.3.2017.

National Security and Defense Council of Ukraine, 2014,
http://www.rnbo.gov.ua/files/2014/30-09_eng.jpg, 26.7.2017. National Security and Defense Council of Ukraine, 2014, *http://www.rnbo.gov.ua/files/2014/30-09_eng.jpg*, 26.3.2017.

Wikipedia,

https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Debaltseve#/media/File:Withdrawal_from_Debaltseve.svg, 26.3.2017.

Wikipedia, *https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ukrainan_kartta.png*, 12.2.2017.

Wikipedia,

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Morning_first_day_of_Orange_Revolution.jpg

Wikipedia, Goran tek-en, CC BY-SA 4.0,

<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=39103916>, 9.3.2017.